

Regional analyse for Nord-Trøndelag 2014

Attraktivitetsanalyse: Befolkningsutvikling, næringsutvikling og
scenarier

KNUT VAREIDE & MARIT O. NYGAARD

TF-notat nr. 60/2014

Tittel: Regional analyse for Nord-Trøndelag 2014
Undertittel: Attraktivitetsanalyse: Befolkningsutvikling, næringsutvikling og scenarier
TF-notat nr: 60/2014
Forfatter(e): Knut Vareide og Marit O. Nygaard
Dato: 16. januar 2015
ISBN: 978-82-7401-756-6
ISSN: 1891-053X
Pris: 180,- (Kan lastes ned gratis fra www.telemarksforskning.no)
Framsidedfoto: Illustrasjon Nygaard/Vareide
Prosjekt: Regionale analyser 2014
Prosjektnr.: 20140170
Prosjektleder: Knut Vareide
Oppdragsgiver(e): Innovasjon Norge, Nord-Trøndelag

Spørsmål om dette notatet kan rettes til:

Telemarksforskning
Postboks 4
3833 Bø i Telemark
Tlf: +47 35 06 15 00
www.telemarksforskning.no

Resymé:

I notatet gis en beskrivelse av utviklingen i Nord-Trøndelag, med hensyn til befolknings- og næringsutvikling. Sammenhengene og drivkreftene blir analysert ved bruk av Attraktivitetsmodellen. Notatet beskriver også utdanningsnivået i befolkning og næringsliv, innovasjonsgraden i næringslivet og resultatene fra NHOs NæringsNM.

Knut Vareide er utdannet sosialøkonom (cand oecon) fra Universitetet i Oslo (1985). Han har arbeidet ved Telemarksforskning siden 1996.

Marit Owren Nygaard er utdannet samfunnsøkonom (M.Sc. Economics) fra Universitetet for miljø- og biovitenskap i Ås (2012). Hun har jobbet ved Telemarksforskning siden 2013.

Forord

Denne rapporten inngår i en serie med analyserapporter for kommuner, regioner og fylker i Norge, som er utført av Telemarksforskning i 2014. Det er benyttet en modell for attraktivitet som er utviklet med støtte fra Oslofjordfondet i forbindelse med prosjektet *Attraksjonskraft gjennom stedsinnovasjon*. Modellen er videreutviklet vesentlig i løpet av 2014, blant annet gjennom at det er utviklet en scenariomodell som viser hvordan utviklingen kan bli i framtiden i ulike scenarier.

De regionale analysene er svært verdifulle for forskningen i slike prosjekt, siden vi får anvendt modeller og empiriske metoder for ulike geografiske områder. Gjennom dette arbeidet får vi også testet relevans og kvalitet gjennom dialog med mange forskjellige og kompetente oppdragsgivere som arbeider profesjonelt med regional utvikling i praksis.

Telemarksforskning har laget slike regionale analyser i en årrekke. Tidligere var analysene i stor grad deskriptive, og nøyde seg stort sett med å beskrive en rekke indikatorer for befolknings- og næringsutvikling. Etter hvert har vi lagt mer vekt på å finne sammenhenger, gjennom å koble de ulike trekkene i en region sammen i stadig mer helhetlige modeller. De fleste oppdragsgiverne etterspør slike rapporter fordi de skal brukes i en strategisk sammenheng. Da er det ikke tilstrekkelig kun å beskrive ulike utviklingstrekk hver for seg.

For at utviklingen på et sted skal kunne påvirkes gjennom bevisste strategier, er det nødvendig å forstå sammenhengene og avdekke årsaker og drivkrefter til den faktiske utviklingen. Først da blir analysene virkelig nyttige i det strategiske arbeidet. Med den nye scenariomodellen blir den strategiske relevansen enda sterkere, fordi vi har et redskap som kan kalibrere målene i den regionale utviklingen for hver enkel kommune, region eller fylke. Vi kan da også vise hvordan de strukturelle forholdene sannsynligvis vil påvirke framtidig utvikling, og hva som skal til for at et sted kan realisere sine målsettinger.

Bø, 16. januar 2015

Knut Vareide

Prosjektleder

Innhold

Sammendrag.....	5
1. Befolkning.....	8
2. Arbeidsplasser	13
3. Bostedsattraktivitet	37
4. Scenarier for framtidig vekst	45
5. Utdanning	52
6. Innovasjon	58
7. NæringsNM.....	67

Sammendrag

Nord-Trøndelag har hatt vekst i befolkningen, men veksten har vært på under halvparten av veksten i Norge. Befolkningen i Nord-Trøndelag vokser som følge av et positivt fødselsoverskudd og netto innvandring. Både fødselsoverskuddet og nettoinnvandringen er lavere enn ellers i landet. I tillegg har fylket et netto flyttetap mot andre norske fylker. Befolkningsveksten er imidlertid langt fra lavest av fylkene. Det er seks fylker med lavere vekst i folketallet.

Det har vært en vekst i antall arbeidsplasser i Nord-Trøndelag på 13,8 prosent siden 2000. Veksten i antall arbeidsplasser på landsbasis har vært 15,8 prosent. Næringslivet i Nord-Trøndelag hadde bedre vekst enn landet fra 2000 til 2012, men hadde nedgang i 2013. Antall ansatte i det offentlige har vokst noe langsommere i Nord-Trøndelag enn ellers i landet.

Når vi skal analysere utviklingen i næringslivet, deler vi opp næringslivet i tre strategiske næringstyper, basisnæringer, besøksnæringer og regionale næringer. Vi har forsøkt å skille mellom strukturelle årsaksforhold og attraktivitet. De strukturelle betingelsene er forhold som har med lokalisering og bransjestruktur å gjøre, som vanskelig kan påvirkes. Attraktivitet er et mål for om veksten har vært over eller under forventet vekst, der vi har tatt hensyn til de strukturelle betingelsene.

Basisnæringer er de bedriftene som produserer for et nasjonalt eller internasjonalt marked. Basisnæringene omfatter primærnæringer, industri og de mest konkurranseutsatte tjenestene som forskning, tele, IKT, engineering og liknende. I Nord-Trøndelag har det vært en nedgang i antall arbeidsplasser i basisnæringene hvert år siden 2007. Det er 6,5 prosent færre ansatte i basisnæringene på slutten av 2013 enn i 2000. Basisnæringene i Nord-Trøndelag består for en stor del av bransjer med nedgang, som tradisjonell industri og landbruk. Det er også en del arbeidsplasser i oljeutvinning som har vært i vekst, men alt i alt har bransjestrukturen i fylket vært ugunstig. Når vi korrigerer for bransjestrukturen, har veksten i basisnæringene vært litt svakere enn forventet. Dermed framstår ikke Nord-Trøndelag som spesielt attraktiv for basisnæringene de siste årene.

Besøksnæringene omfatter de bedriftene som er avhengige av at kundene må være personlig til stede. Det er bransjer som overnatting, servering, butikkhandel, kultur og diverse personlige tjenester. Besøksnæringene omfatter turistbransjene, men er definert litt videre. Stedenes egen befolkning er en stor kundegruppe for besøksnæringene, og besøksnæringene blir dermed sterkt påvirket av befolkningsveksten i på stedet. Besøksnæringene i Nord-Trøndelag har vokst sterkere enn i resten av landet. Det til tross for at den forholdsvis svake befolkningsveksten i Nord-Trøndelag har hemmet veksten i besøksnæringene. Når vi korrigerer for befolkningsutviklingen, har besøksnæringene hatt mye bedre vekst enn forventet. Nord-Trøndelag har dermed vært attraktivt for besøk de siste årene.

De regionale næringene består av bransjer som ikke passer inn i basisnæringer eller besøksnæringer, og består av bransjer som bygg og anlegg, finans og forretningsmessig tjenesteyting, transport, engroshandel m.fl. Det er bransjer som ofte ikke får stor oppmerksomhet i kommunale og regionale næringsstrategier, men som er viktige fordi det er mange arbeidsplasser i disse bransjene. De regionale næringene har vokst raskere i Norge enn det besøks- og basisnæringene har. I Nord-Trøndelag har de regionale næringene vokst raskere enn i resten av landet.

Næringsattraktivitet er summen av veksten i basisnæringer, besøksnæringer og regionale næringer, etter at de strukturelle virkningene er trukket fra. Nord-Trøndelag har hatt litt svak attraktivitet for basisnæringer, men høy attraktivitet for besøksnæringer og regionale næringer. Samlet sett har Nord-Trøndelag hatt god næringsattraktivitet. Når veksten likevel har uteblitt, skyldes det ugunstige strukturelle forhold.

Næringslivet er også analysert i et kapittel basert på NHOs NæringsNM. NæringsNM måler og rangerer næringsutviklingen med hensyn til lønnsomhet, vekst og nyetableringer. Nord-Trøndelag falt litt på rangeringen

i siste NæringsNM, som tok utgangspunkt i tall fra 2013. Vi så at antall ansatte i næringslivet også sank dette året. Etter tre syvendeplasser de foregående årene, ble Nord-Trøndelag nå nummer 11. Det er for så vidt ikke spesielt lavt blant de 19 fylkene.

Utdanningsnivået i både befolkning og næringsliv er også beskrevet og analysert i et eget kapittel. Nord-Trøndelag har et utdanningsnivå i befolkningen som er godt under gjennomsnittet for Norge. Nivået er imidlertid ikke så lavt sammenliknet med andre fylker. Det er de store byene som trekker opp gjennomsnittet for Norge. Nord-Trøndelag har imidlertid langt lavere utdanningsnivå blant de som pendler ut av fylket enn de som pendler inn. Det kan indikere at fylket ikke er spesielt attraktivt å bo i for de med høyere utdanning. Nærheten til Trondheim spiller nok en rolle i dette. For de med høy utdanning er kanskje Trondheim et mer attraktivt bosted enn Nord-Trøndelag. Utdanningsnivået blant de ansatte i næringslivet i Nord-Trøndelag er også lavere enn landet, men ikke lavest av fylkene.

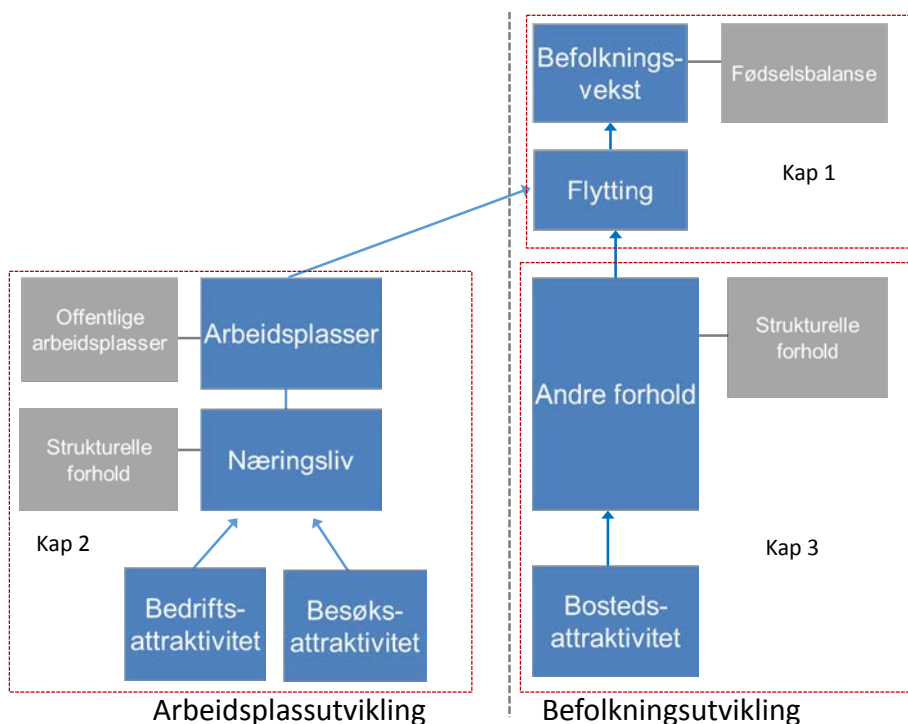
Rapporten har et eget kapittel om innovasjon i næringslivet. Andelen av bedrifter som oppgir at de har innovasjon i form av nye produkter, nye metoder eller nye måter å markedsføre er litt lavere enn middels av fylkene. Bedriftene i Nord-Trøndelag har en høy andel som har prosessinnovasjon, men lave andel med produktinnovasjon.

I kapitlet om bostedsattraktivitet har vi analysert flyttingen i Nord-Trøndelag for å avdekke årsakene til nettoflyttingen og nettoinnvandringen. Veksten i antall arbeidsplasser i fylket har over tid vært ganske normal, og har ikke bidratt så mye. Arbeidsmarkedsintegrasjonen i Nord-Trøndelag er lav, og fylket er delt opp i mange små og isolerte arbeidsmarkeder. Det er ugunstig for å få innflytting. Fram til 2008 var det bedre flyttetall enn forventet til Nord-Trøndelag, og fylket framsto da som attraktivt å bo i. Etter 2008 har flyttetallene vært dårligere enn forventet, og fylket framstår som lite attraktivt som bosted i denne perioden.

I årets rapport har vi også vist noen scenarier for befolknings- og arbeidsplassutvikling i Nord-Trøndelag. Et scenario som er basert på at Nord-Trøndelag utvikler seg som forventet, dvs. er normalt attraktiv både for næringsliv og bosetting, viser at befolkningsutviklingen kan bli vesentlig svakere enn SSBs middelframskrivning. Et normalscenario for Nord-Trøndelag ender opp i 143 000 innbyggere i 2040, mens SSBs framskrivning ender opp i nesten 160 000 innbyggere samme år. For å nå den befolkningsveksten som SSB framskriver, må Nord-Trøndelag bli vesentlig mer attraktiv både som bosted og for næringsliv. Hvis Nord-Trøndelag greier å bli blant de mest attraktive fylkene, kan veksten bli mye bedre, og folketallet kan nærme seg 170 000 innbyggere i 2040.

Innledning – notatets oppbygging

I de første seks kapitlene i dette notatet vil vi beskrive og analysere utviklingen i befolkning og antall arbeidsplasser. For å analysere drivkreftene i utviklingen vil vi bruke Attraktivitetsmodellen. Denne modellen har Telemarksforskning utviklet for å forstå drivkreftene bak den regionale utviklingen. Modellen er designet spesielt for å skille ut strukturelle drivkrefter, det vil si drivkrefter som det enkelte sted ikke kan gjøre noe med, fra det vi definerer som attraktivitet. Steder kan være attraktive for bedrifter eller besøk. Det fører til at stedet får en sterkere vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet enn de strukturelle forholdene tilsier. Steder kan også være attraktive som bosteder, og dermed få en nettoflytting som er høyere enn forventet ut fra stedets arbeidsplassvekst og strukturelle forhold. Summen av stedets attraktivitet med hensyn til bedrift, besøk og bosetting vil utgjøre stedets samlede attraktivitet.

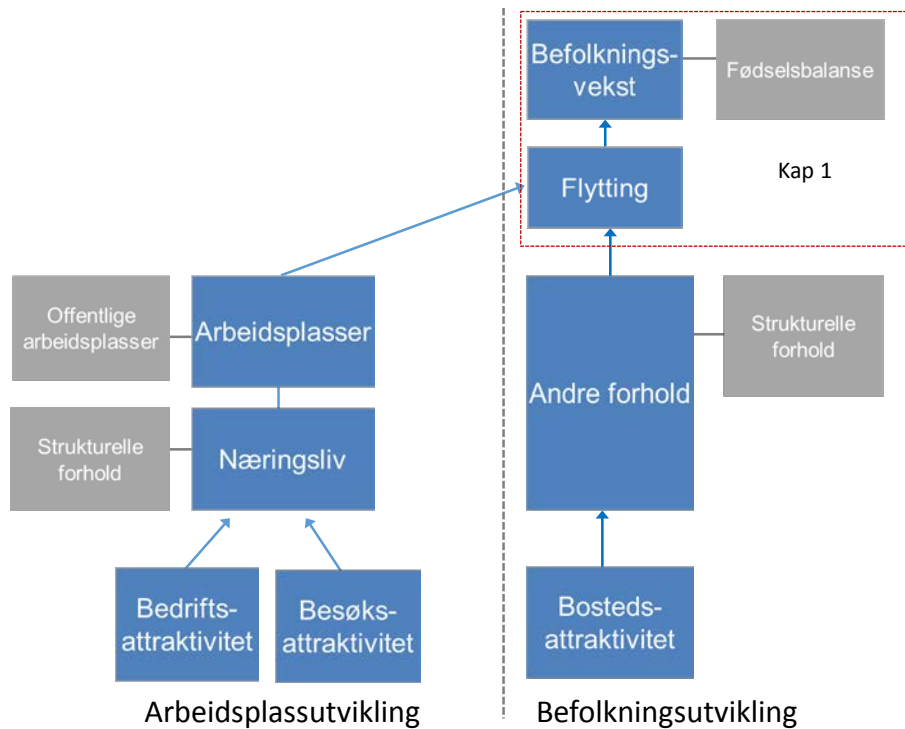
Figur 1: Attraktivitetsmodellen.

Attraktivitetsmodellen er vist skjematisk i figuren over, og vi vil utdype hvordan modellen virker etter hvert i notatet. Notatets struktur vil følge modellen. I kapittel 1 vil vi gi en kort beskrivelse av befolkningsutviklingen. I kapittel 2 vil vi beskrive og analysere arbeidsplassutviklingen, og særlig arbeidsplassutviklingen i næringslivet. I kapittel 3 binder vi samme arbeids- og befolkningsutviklingen, og analyserer nettoflyttingen, de strukturelle flyttefaktorene og bostedsattraktiviteten. Deretter, i kapittel 4, vil vi bruke attraktivitetsmodellen til å vise scenarier for framtidig utvikling av arbeidsplasser og befolkning.

Tre kapitler som ikke har direkte forbindelse med attraktivitetsanalysen følger etter. Kapittel 5 er viet utdanning. Vi ser på formelt kompetansenivå i befolkning og næringsliv. I kapittel 6 viser vi resultater fra innovasjonsundersøkelsen og ser på hvordan næringslivet i fylket presterer på en rekke innovasjonsindikatorer. Til slutt kommer et kapittel om NæringsNM, som viser hvordan næringslivet gjør det med hensyn til nyetableringer, vekst og lønnsomhet.

1. Befolkning

Befolkningsutviklingen er nok den mest sentrale størrelsen i regional utvikling. I dette kapitlet vil vi ganske kort beskrive hvordan befolkningsutviklingen har vært, og hvordan befolkningsendringene er sammensatt av fødselsbalanse og flytting. Vi vil også se på hvordan flyttingen er sammensatt av innenlands flytting og innvandring. Til slutt introduserer vi begrepet relativ flytting, som vi vil bruke i analysene om bostedsattraktivitet i kapittel 4.

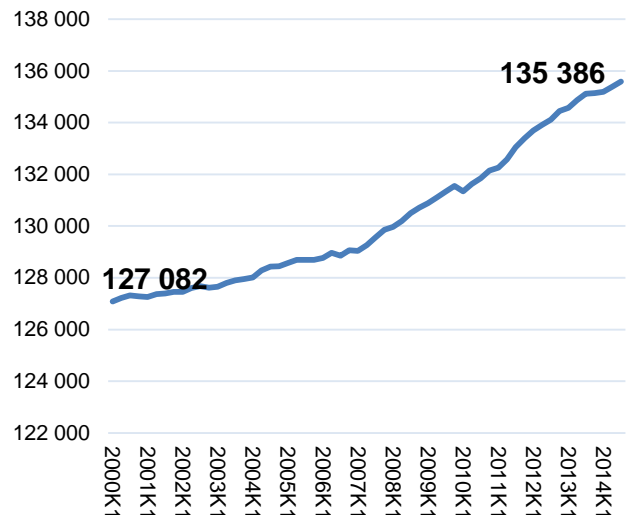
Befolkningsendringer er summen av fødselsbalansen og stedets samlede nettoflytting inkludert netto innvandring. I analysene vil vi nøye oss med å beskrive fødselsbalansen kort. I figuren har såkalt eksogene faktorer fått en grå farge, og fødselsbalansen har blitt definert som eksogen. Det er fordi vi ikke forsøker å forklare eller forstå stedenes fødselsbalanse. Det er ikke vanlig å forsøke å påvirke fødselsbalansen i regionalt utviklingsarbeid, og da er det heller ikke så stor betydning å forstå bakenforliggende årsaker. Vi vet at fødselsbalansen er et resultat av stedets alders- og kjønnsfordeling og fruktbarhet blant stedets kvinner, men vi vil ikke gå nærmere inn på disse faktorene.

I stedet vil vi fokusere på nettoflyttingen. Steder, kommuner og regioner som ønsker å stimulere sin befolkningsvekst fokuserer på å tiltrekke seg innflyttere eller begrense utflyttingen. I begge tilfeller blir nettoflyttingen bedre. Derfor er det flyttingen som det er behov for å forstå. Nettoflyttingen er derfor en sentral komponent i Attraktivitetsmodellen. I dette kapitlet beskrives nettoflyttingen. Senere i notatet, etter at vi har behandlet arbeidsplassveksten og pendlingsmønstrene, vil vi analysere nettoflyttingen med bakgrunn i disse variablene, for å avdekke drivkrefter og forklaringer til at nettoflyttingen varierer fra sted til sted.

1.1.1 Folkemengden

Ved utgangen av oktober 2014 var det 135 386 innbyggere i Nord-Trøndelag (heretter ofte referert til som «NT»). Siden 2007 har det vært en befolkningsvekst på nesten 8 000 i fylket. Takten i befolkningsveksten i NT økte litt etter 2007.

Som vi skal se senere, skyldes den økte veksten at Norge fra 2007 fikk økt arbeidsinnvandring fra Europa. Arbeidsinnvandrerne har kommet inn ganske spredt i hele landet, og ført til at de fleste stedene i Norge har fått bedre befolkningsvekst.

Figur 2: Befolkningen i NT fra 31. mars 2000 til 30. juni 2014

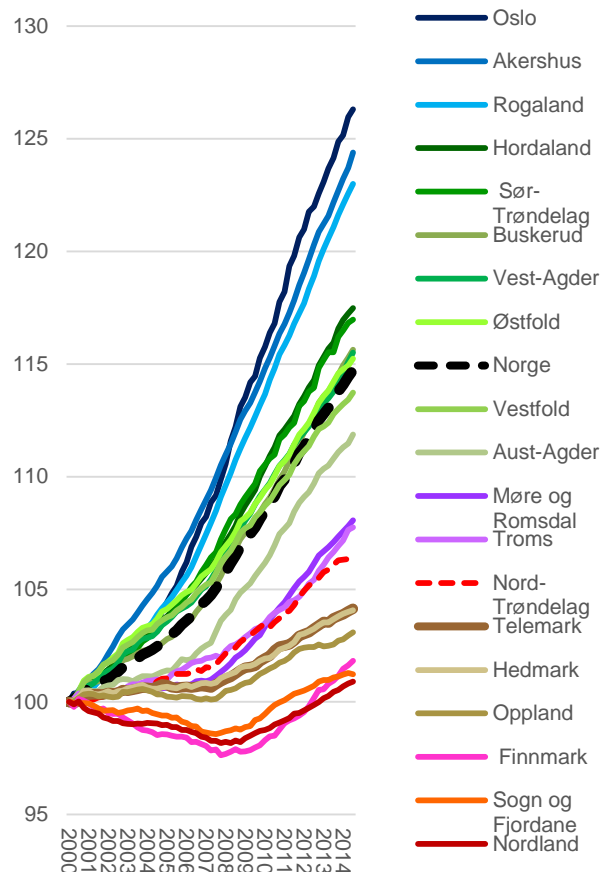
1.1.2 Indeksert vekst

For å sette befolkningsveksten i perspektiv, har vi indeksert befolkningsveksten slik at innbyggertallet i 2000 = 100 for alle fylkene.

Oslo, Akershus og Rogaland er fylkene med høyest befolkningsvekst.

Sogn og Fjordane, Finnmark og Nordland er fylkene med lavest befolkningsvekst.

Folkemengden i NT var 6,7 prosent høyere på slutten av oktober 2014 enn i 2000. Veksten på landsbasis har vært på 15,1 prosent i samme periode. NT har hatt en befolkningsvekst på linje med Troms og Møre og Romsdal i denne perioden. Det er fem fylker med svakere befolkningsvekst.

Figur 3: Indeksert befolkningsvekst i fylkene og Norge fra 1 jan. 2000 til 1 juli 2014.

1.1.3 Befolkningsutviklingen dekomponert

Vi kan dekomponere befolkningsutviklingen i NT i innenlands nettoflytting, nettoinnvandring og fødselsbalanse.

Fødselsbalansen i NT har vært positiv i hele perioden vi har målt for, men bidrar ikke så mye til befolkningsveksten.

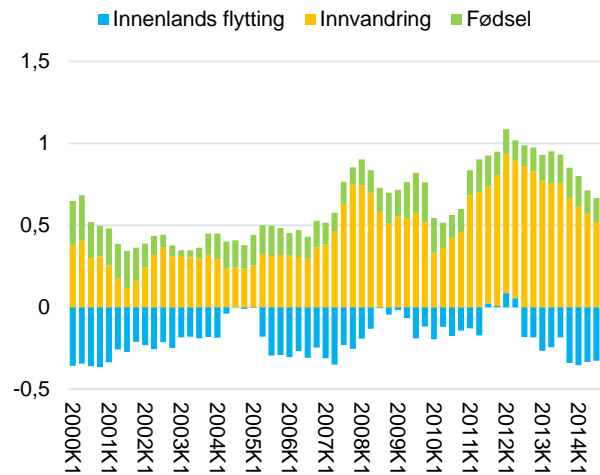
Den innenlandske nettoflyttingen har vært negativ i de fleste periodene vi har målt for. Det betyr at det flytter flere folk fra NT enn til.

Nettoinnvandringen har vært positiv i hele perioden vi har målt for. Det er nettoinnvandringen som gjør at folketallet har økt i NT de siste to årene. Uten denne nettoinnvandringen ville folketallet ha sunket.

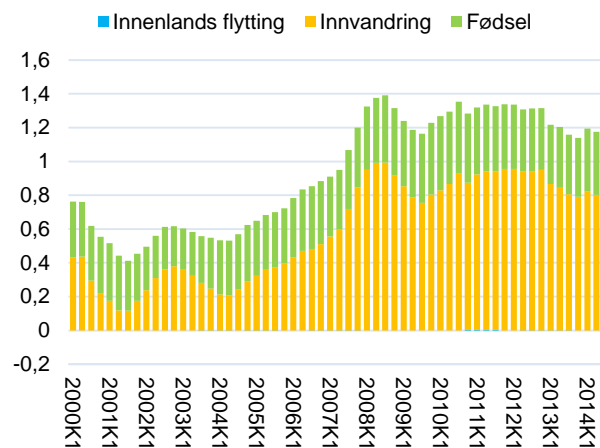
Norge har opplevd en høy nettoinnvandring etter 2007, hovedsakelig på grunn av økt arbeidsinnvandring fra Øst-Europa. Vi ser Norges befolkningsutvikling i figur 5. Siden nettoinnvandringen er høy på landsbasis, kan alle steder i Norge forvente befolkningsvekst. Dette må vi justere for når vi skal se hvordan befolkningsutviklingen har vært på et sted, relativt til andre steder.

Den relative utviklingen, det vil si utviklingen i NT fratrukket utviklingen på landsbasis, er illustrert i figur 6. Fødselsbalansen i NT er lavere enn i landet som helhet. Innvandringen har også stort sett vært lavere til NT enn ellers i landet.

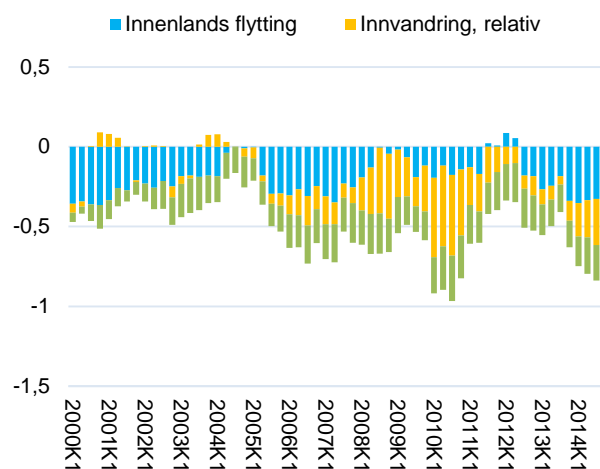
I forhold til resten av landet er både fødselsoverskuddet, nettoinnvandring og den innenlandske nettoflyttingen bidratt til at befolkningsveksten i NT har blitt lavere enn ellers i landet. I det siste året har det også vært en litt negativ trend, men forholdsvis høy netto utflytting til andre norske fylker.

Figur 4: Årlige, prosentviser befolkningsendringer målt hvert kvartal i NT, dekomponert i fødselsbalanse, innenlands flytting og innvandring.

Figur 5: Årlige, prosentviser befolkningsendringer Norge, dekomponert i fødselsbalanse og innvandring.

Figur 6: Befolkningsutviklingen i NT relativt til utviklingen på landsbasis.

1.1.4 Nettoflytting i fylkene

Det er flyttebalansen vi er mest opptatt av å forstå i regional utvikling. Et sted kan selv gjøre tilbake for å bedre flyttebalansen. Fødselsbalansen og nettoinnvandringen på landsbasis ligger utenfor handlingsrommet til en kommune, region eller fylkeskommune. Stedet kan derimot selv gjøre tiltak for å påvirke flyttebalansen.

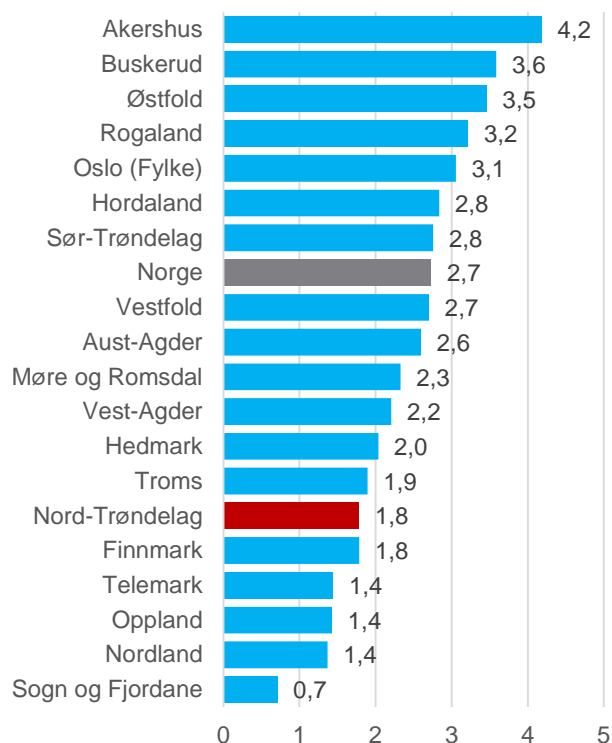
Alle fylker i Norge har hatt positiv nettoflytting den siste treårsperioden. Det skyldes generell innvandring på landsbasis. Når vi trekker nettoflyttingen på landsbasis fra nettoflyttingen til fylkene, får vi det vi kaller relativ flytting.

Nettoflyttingen til NT har vært på 1,8 prosent den siste treårsperioden. På landsbasis har nettoflyttingen (dvs. nettoinnvandringen, siden vi ser på landet som helhet) vært på 2,7 prosent.

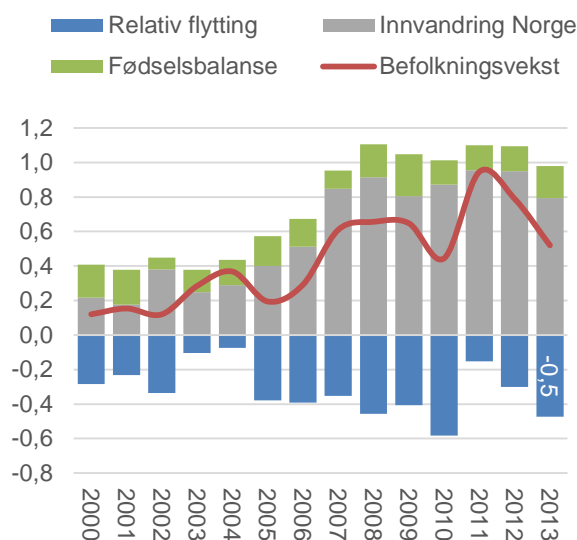
Nord-Trøndelag har hatt lavere nettoflytting enn de fleste andre fylker. Den relative nettoflyttingen har vært negativ. Nettoflyttingen har vært på nivå med Finnmark, og litt lavere enn i Troms.

1.1.5 Relativ flytting over tid

Det er fødselsbalansen og den generelt høye innvandringen på landsbasis som har bidratt til befolkningsvekst i Nord-Trøndelag i årene etter 2000. Nord-Trøndelag har hatt en manglende nettoflytting tilsvarende 0,5 prosent av folketallet i 2013, hvis en legger til grunn at innvandringen til Norge skal fordele seg jevnt på fylkene.

Figur 7: Nettoflytting i fylkene fra 2010 til 2013.

Figur 8: Den årlige prosentvise befolkningsveksten i NT dekomponert i fødselsbalanse, innvandring til Norge og relativ flytting.

1.1.6 Folkemengde i regionene

Innherred er den største regionen med 64 837 innbyggere ved inngangen til 2014. Midtre Namdal, Stjørdalsregionen og Fosen har over 20 000 innbyggere. Kystgruppen og Indre Namdal er de minste regionene med færre enn 10 000 innbyggere hver i 2014.

1.1.7 Befolkningsvekst i regionene

Stjørdalsregionen har hatt sterk befolkningsvekst fra 2000 til 2014. Veksten har vært høyere enn veksten på landsbasis.

Innherred har hatt befolkningsvekst, men veksten har vært under halvparten av veksten på landsbasis.

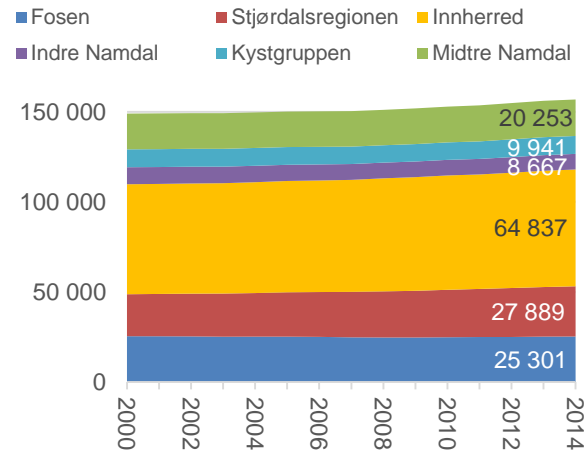
Midtre Namdal, Kystgruppen og Fosen har omtrent like mange innbyggere i dag som i 2000. Indre Namdal har mistet nesten hver tiende innbygger siden 2000.

1.1.8 Nettoflytting i regionene

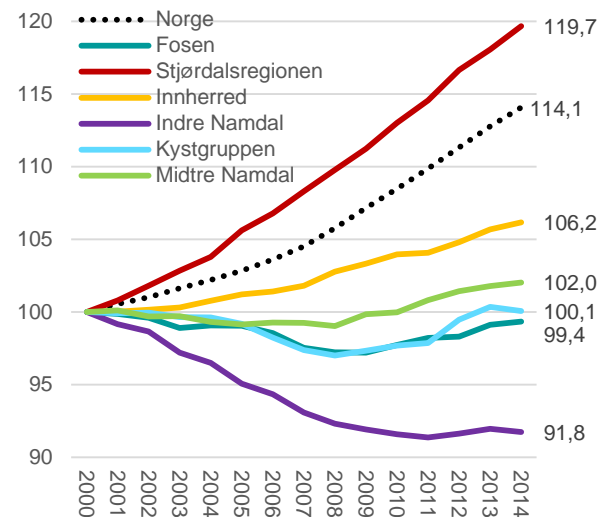
I de siste tre årene har nettoflyttingen til Stjørdalsregionen tilsvart 3,3 prosent av folketallet. Stjørdalsregionen har dermed hatt en nettoflytting som er høyere enn nettoflyttingen nasjonalt. Den relative flyttingen har vært positiv.

De øvrige regionene har hatt lavere nettoflytting enn nettoflyttingen i Norge, og de har dermed hatt negativ relativ flytting.

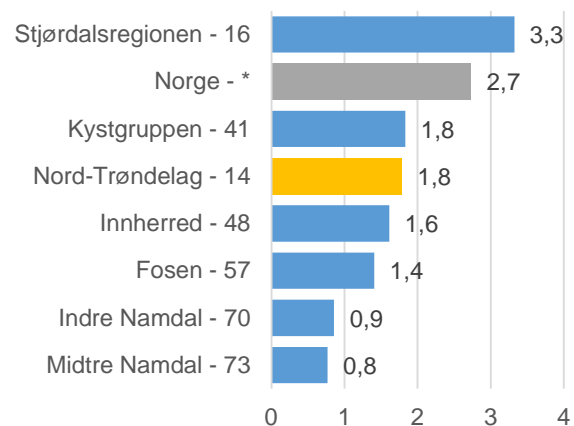
Indre og Midtre Namdal rangerer lavt i nasjonal sammenheng mht. nettoflytting.

Figur 9: Folkemengden i regionene i Nord-Trøndelag fra 2000 til 2014.

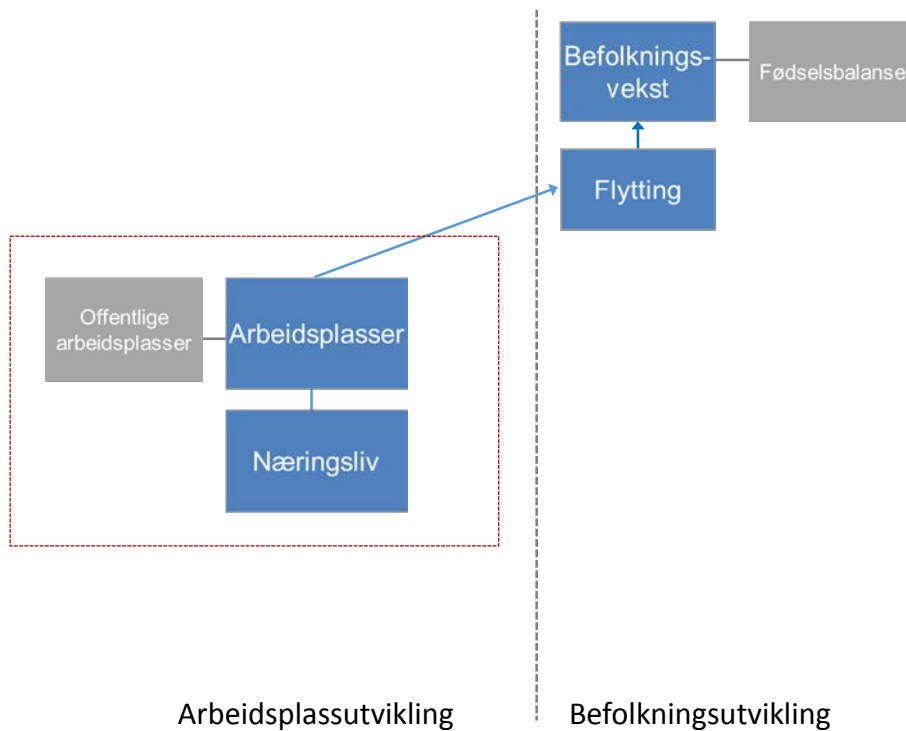
Figur 10: Indeksert befolkningsvekst i regionene i Nord-Trøndelag fra 2000 til 2014.

Figur 11: Nettoflytting i prosent av folketallet til regionene i NT fra 2010 – 2013, rangering blant landets 84 regioner. Fylket er rangert blant landets 19 fylker.

2. Arbeidsplasser

I dette kapittelet skal vi beskrive og analysere utviklingen av antall arbeidsplasser. Arbeidsplassutviklingen er sammen med befolkningsutviklingen de to sentrale størrelsene som vi må beskrive, analysere og forstå i den regionale utviklingen. Vi vil starte med en beskrivelse av utviklingen av antall arbeidsplasser samlet, og sektorvis. Deretter ser vi nærmere på hvordan de enkelte delene av næringslivet har utviklet seg. Til slutt analyserer vi utviklingen i de enkelte delene av næringslivet for å finne ut hvor mye som kan forklares av strukturelle forhold og hvor stor del av utviklingen som synes å komme fra spesielle forhold i regionen.

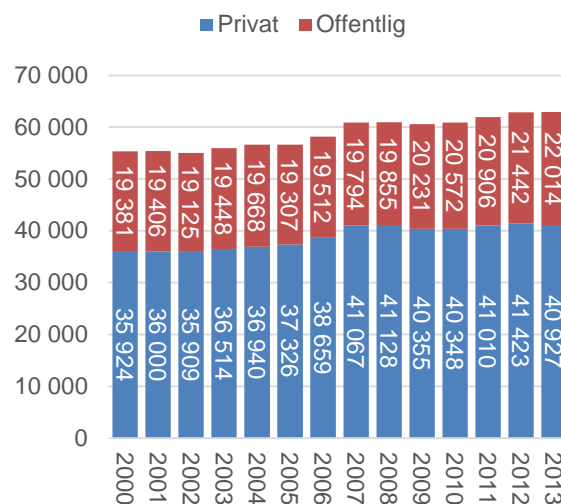

Figur 12: Attraktivitetsmodellen – de delene av attraktivitetsmodellen som beskriver befolkningsutviklingen og arbeidsplassutviklingen.

Vi skal starte med å beskrive den samlede arbeidsplassutviklingen, for deretter å se på hvordan utviklingen er i privat og offentlig sektor.

2.1.1 Antall arbeidsplasser

Det var 40 927 arbeidsplasser i privat sektor i Nord-Trøndelag i 2013. Det var 22 014 arbeidsplasser i offentlig sektor. Begge sektorene har hatt vekst i antall arbeidsplasser.

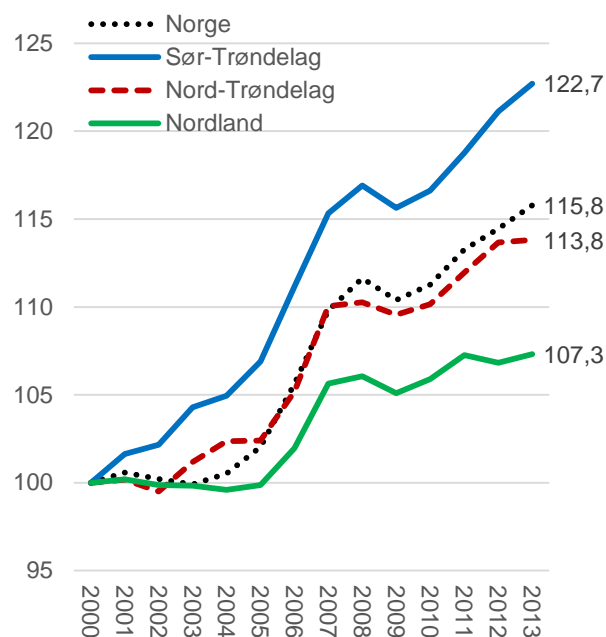

Figur 13: Antall arbeidsplasser i offentlig og privat sektor i Nord-Trøndelag fra 2000 til 2013.

2.1.2 Indeksert arbeidsplassvekst i fylkene

Arbeidsplassveksten i Nord-Trøndelag har vært litt lavere enn veksten på landsbasis i perioden 2000 til 2013. Mens antall arbeidsplasser i Norge har økt med 15,8 prosent, har veksten i NT vært 13,8 prosent.

Nabofylket i sør, Sør-Trøndelag, har hatt høy arbeidsplassvekst, mens nabofylket i nord, Nordland, har hatt lav vekst.

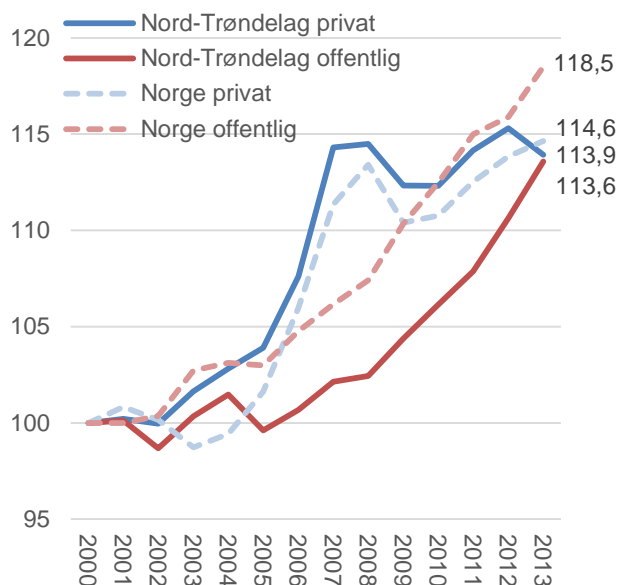

Figur 14: Indeksert arbeidsplassvekst, alle sektorer.

2.1.3 Vekst i privat sektor

I NT har veksten i offentlig og privat sektor vært like høy i perioden mellom 2000 og 2013. Antall arbeidsplasser i privat sektor har holdt seg ganske stabilt etter finanskrisen, mens antall arbeidsplasser i offentlig sektor har økt mye etter finanskrisen.

På landsbasis har offentlig sektor økt mer enn privat sektor. NT skiller seg dermed litt ut fra de fleste andre fylker.

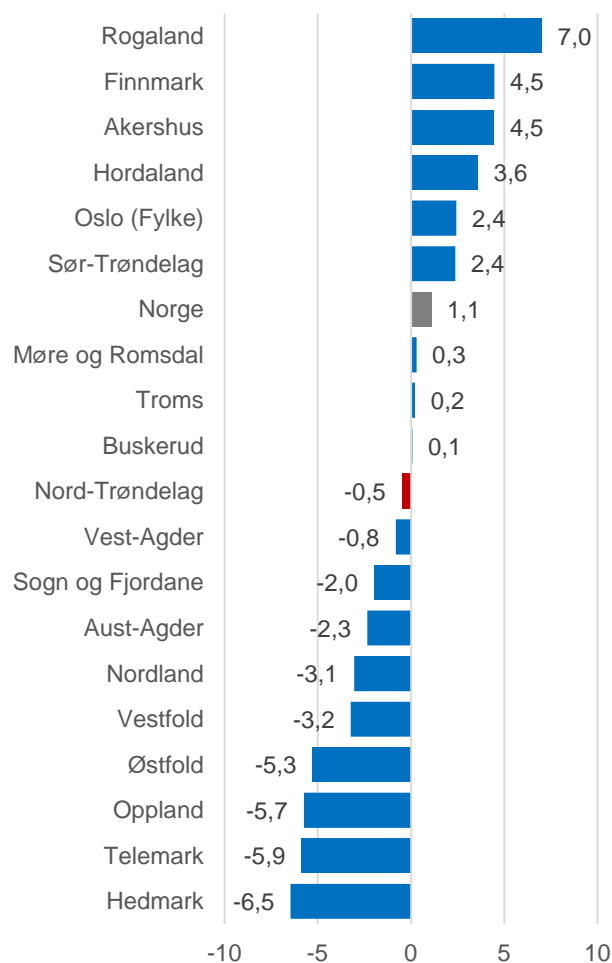

Figur 15: Indeksert arbeidsplassvekst i offentlig og privat sektor i NT og Norge, fra 2000 til 2013.

2.1.4 Vekst i privat sektor i fylkene etter finanskrisen

Etter finanskrisen har veksten i privat sektor vært svært ujevnt fordelt mellom fylkene. På landsbasis har veksten vært på 1,1 prosent. Mange fylker har hatt arbeidsplassnedgang.

Nord-Trøndelag har hatt svak arbeidsplassnedgang i privat sektor etter finanskrisen, og plasserer seg middels blant fylkene.

Figur 16: Arbeidsplassvekst i privat sektor i fylkene og Norge, 2008-2013.

2.1.5 Næringslivsvekst i regionene

Stjørdalsregionen har hatt sterk vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet fra 2000 til i dag. Veksten har også vært høy de siste årene.

Midtre Namdal og Innherred har hatt en vekst i privat sektor som har vært litt lavere enn veksten nasjonalt. De har tapt arbeidsplasser det siste året.

Indre Namdal har mistet en del arbeidsplasser i privat sektor etter finanskrisen.

Fosen har omtrent like mange arbeidsplasser i næringslivet i dag som i 2000.

2.1.6 Næringslivsvekst i kommunene etter finanskrisen

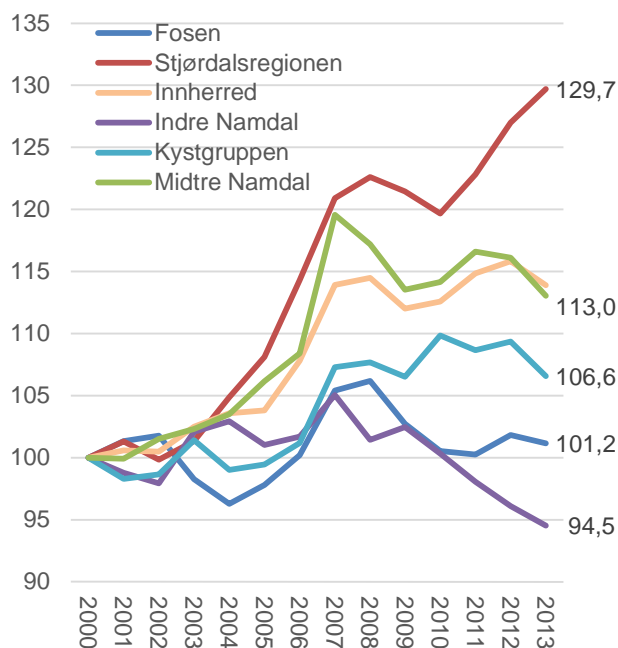
Det har vært stor variasjon i veksten i privat sektor blant kommunene etter finanskrisen.

I Flatanger har antall arbeidsplasser i privat sektor økt med 17,5 prosent. Flatanger er en liten kommune med kun noen få arbeidsplasser i privat sektor. Små endringer vil derfor gi store prosentvise utslag. Antall arbeidsplasser i privat sektor i Flatanger har økt fra 286 i 2008 til 336 i 2013. Veksten er høy sammenliknet med de fleste andre kommuner. Frosta er også en forholdsvis liten kommune med høy vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet.

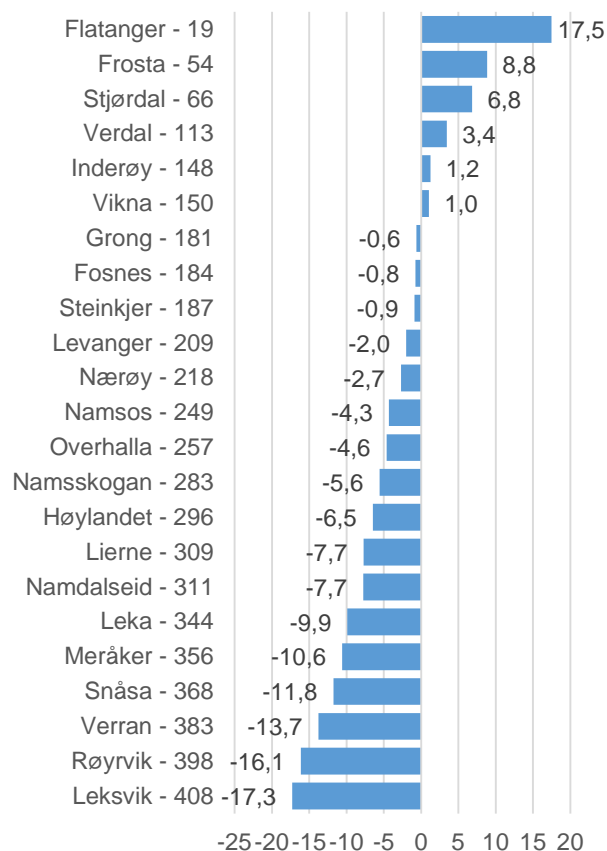
Stjørdal og Verdal, kommuner med forholdsvis mange arbeidsplasser i privat sektor, har også hatt over middels god vekst i næringslivet etter finanskrisen.

Namsos og Levanger har hatt arbeidsplassnedgang.

Leksvik og Røyrvik er begge ganske små kommuner, og de har begge mistet over 15 prosent av arbeidsplassene sine i privat sektor etter finanskrisen.

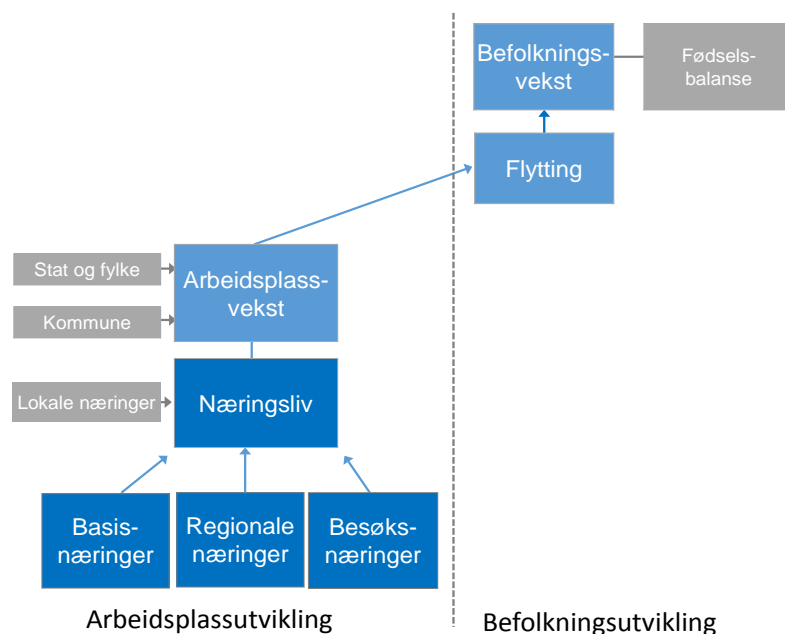
Figur 17: Indeksert vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet i regionene i NT. 2000=100.

Figur 18: Vekst i antall ansatte i næringslivet fra 2008 til 2013.

2.2 Næringstyper

Vi har nå beskrevet utviklingen i antall arbeidsplasser i næringslivet. Det er utviklingen i næringslivet vi ønsker å analysere og forstå. Det er fordi det først og fremst er næringsutviklingen som er i fokus når en ønsker å stimulere til vekst.

Figur 19: Attraktivitetsmodellen. Privat sektor deles inn i fire næringstyper: Lokale næringer, basisnæringer, regionale næringer og besøksnæringer.

Det finnes mange forskjellige bransjeinndelinger¹. For vårt formål har vi delt næringslivet inn i fire strategiske næringstyper.

Basisnæringer er næringsliv som konkurrerer på et nasjonalt eller internasjonalt marked. Basisnæringene produserer varer eller tjenester på et sted, som selges og konsumeres hovedsakelig utenfor stedet der produksjonen foregår. Primærnæringer, som landbruk og gruver og industri, tilhører basisnæringene. Samtidig er det en del tjenesteproduksjon som også defineres som basisnæringer. Dette er tjenester som IT, telekom og teknologiske tjenester. Basisnæringene regnes ofte som «motoren» i økonomien. Det er ut ifra basisnæringene mye annen næringsvirksomhet blir skapt.

Besøksnæringer er næringsliv som kjennetegnes av at kunden må være personlig til stede. Besøksnæringene inkluderer all turisme, men også butikkhandel og en del personlige tjenester. Stedets egne innbyggere og besøkende er kunder hos besøksnæringene.

De *regionale* næringene består av bransjer som både har annet næringsliv og offentlige institusjoner og befolkningen som kunder, og som hovedsakelig retter seg mot et regionalt marked. Det er bransjer som bygg og anlegg, transport og forretningsmessig tjenesteyting. Vi finner ofte en konsentrasjon av de regionale næringene i byer og sentra. Det er en sammensatt næringstype, og vi antar at det er ulike drivere for vekst i de regionale næringene.

Lokale næringer er næringsliv som leverer tjenester til den lokale befolkningen, og som i stor grad substituerer tjenester fra offentlig sektor. Dette er tjenester som barnehager, skoler, primærhelsetjenester og renovasjon. De lokale næringene er som regel substitutter for offentlige tjenester. I analysene framover vil vi derfor slå kommunal sektor og lokale næringer sammen. Siden de lokale næringene regnes som eksogene, har de fått en grå farge i figuren.

2.2.1 Bransjer

I tabellen under ser vi hvilke bransjer som inngår i de strategiske næringstypene, og vi ser antall arbeidsplasser i hver bransje. Det er denne utviklingen i antall ansatte i disse bransjene og næringstypene som til sammen utgjør hele næringslivet, og som vi ønsker å analysere og forstå.

Cellene markert med blått betyr at det er et forholdsvis høyt antall, mens cellene med rødt betyr at det er et forholdsvis lavt antall. På den måten kan vi raskt se hvilke bransjer som har mange arbeidsplasser, og hvilke bransjer som har relativt få arbeidsplasser.

Tabell 1: Antall arbeidsplasser i de ulike bransjene i privat sektor i NT.

Næring	SubNæring	Bransje	2000	2005	2008	2011	2012	2013
Basis	Industri	Anna industri	1 481	1 854	1 757	1 623	1 552	1 502
		Næringsmidler	1 595	1 460	1 382	1 470	1 543	1 516
		Olje og gass utvinning	233	371	513	698	757	780
		Prosessindustri	1 472	1 151	1 138	930	854	825
		Verkstedindustri	2 220	2 488	3 022	2 362	2 338	2 321
	Natur	Fisk	496	440	509	560	555	570
		Gruve	130	144	167	204	212	206
		Landbruk	4 613	4 181	4 053	3 465	3 297	3 116
	Tekn tjenester	Olje og gass	27	22	33	99	160	196
		Teknisk/vitenskap	356	538	489	567	603	602
Tele og IKT		166	299	296	325	308	327	
Besøk		Aktivitet	946	1 102	1 168	1 195	1 171	1 121
		Handel	5 618	6 135	6 737	6 821	6 721	6 787
		Overnatting	621	596	622	683	640	649
		Servering	921	852	902	886	902	907
Lokal		Lokal	1 754	2 248	2 744	3 125	3 114	3 142
Regional		Agentur og Engros	981	1 013	1 110	1 077	1 099	1 122
		Bygg og anlegg	3 264	3 628	4 361	4 694	4 735	4 951
		Diverse	2 559	2 191	2 595	2 612	2 817	2 610
		Finans, eiendom, utleie	1 094	1 120	1 072	1 060	1 082	1 122
		Forr tjenesteyting	1 156	1 389	1 861	2 060	2 116	1 973
		Transport	3 065	3 110	3 216	3 196	3 299	3 241
		Utleie av arbeidskraft	1 156	994	1 381	1 298	1 548	1 341
Totalsum			35 924	37 326	41 128	41 010	41 423	40 927

Basisnæringene deles inn i tre underkategorier, industri, naturbaserte næringer og teknologiske tjenester. Av bransjene i industrien er verkstedindustrien størst. Anna industri og næringsmiddelindustrien har også ganske mange arbeidsplasser.

De naturbaserte næringene inkluderer fiske, gruvedrift og landbruk. Landbruket har mange flere arbeidsplasser enn fisket og gruvedriften til sammen.

De teknologiske tjenestene inkluderer tjenester til olje- og gassindustrien, tekniske og vitenskapelige tjenester og tele/IKT. Det er forholdsvis få arbeidsplasser innen de teknologiske tjenestene i NT.

Handelsbransjen er bransjen som sysselsetter flest i privat sektor i NT. Handelsbransjen er større enn de andre bransjene i besøksnæringene til sammen.

De regionale næringene er sammensatt av både «fysisk tunge» bransjer, som bygg og anlegg og transport, og av «kontoryrker» som finans og forretningsmessig tjenesteyting. Det er en ganske bred representasjon av arbeidsplasser i de ulike bransjene i de regionale næringene i NT.

2.2.2 Næringstyper – antall arbeidsplasser

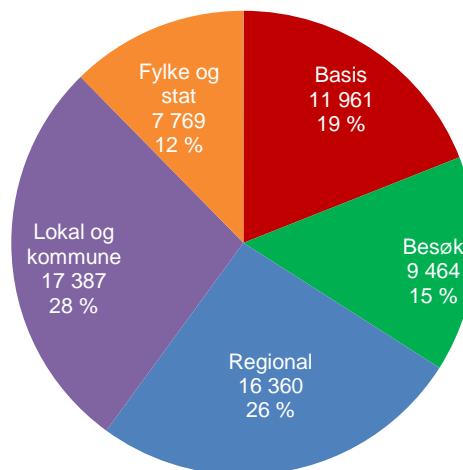
Fordelingen av arbeidsplassene på de ulike sektorene og næringstypene er på mange måter ganske lik i NT som i landet som helhet.

Den største forskjellen er at kommunal sektor/lokale næringer utgjør en større andel av arbeidsplassene i NT enn i landet som helhet. I NT er 28 prosent av arbeidsplassene i kommunal sektor/lokale næringer, mens denne sektoren utgjør 22 prosent av arbeidsplassene i Norge.

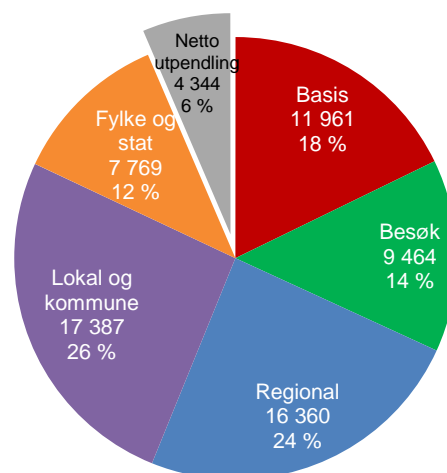
En annen forskjell er at de regionale næringene er ganske små. Bare 26 prosent av arbeidsplassene er i de regionale næringene, mens denne næringstypen utgjør 32 prosent av arbeidsplassene i landet som helhet.

Basisnæringene og besøksnæringene er omtrent like store i NT som i landet som helhet. Det er også fylkeskommunal og statlig sektor.

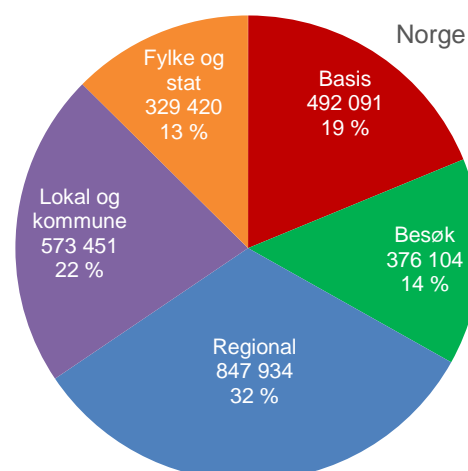
I det midterste diagrammet har vi inkludert et kakestykke som viser nettoutpendlingen. Sysselsettingen i NT er høyere enn antall arbeidsplasser, og det er flere som pendler ut av fylket enn inn. Nettoutpendlingen tilsvarer 6 prosent av sysselsettingen.

Figur 20: Antall arbeidsplasser i de ulike næringstypene samt i offentlig sektor i NT i 2013.

Figur 21: Antall arbeidsplasser i de ulike næringstypene samt i offentlig sektor i NT i 2013. Nettoutpendlingen er inkludert. Hele kaken viser samlet sysselsetting.

Figur 22: Antall arbeidsplasser i offentlig og privat sektor i Norge i 2013.

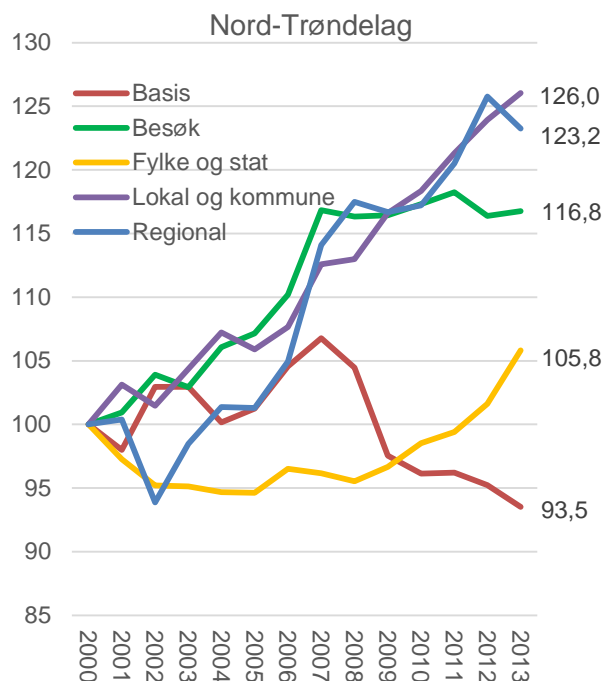
2.2.3 Indeksert arbeidsplassvekst

Kommunal sektor/lokale næringer har hatt høy arbeidsplassvekst fra 2000 til 2013. Også de regionale næringene har hatt høy vekst, men det har vært nedgang det siste året. Veksten i de regionale næringene i NT har vært høyere enn på landsbasis.

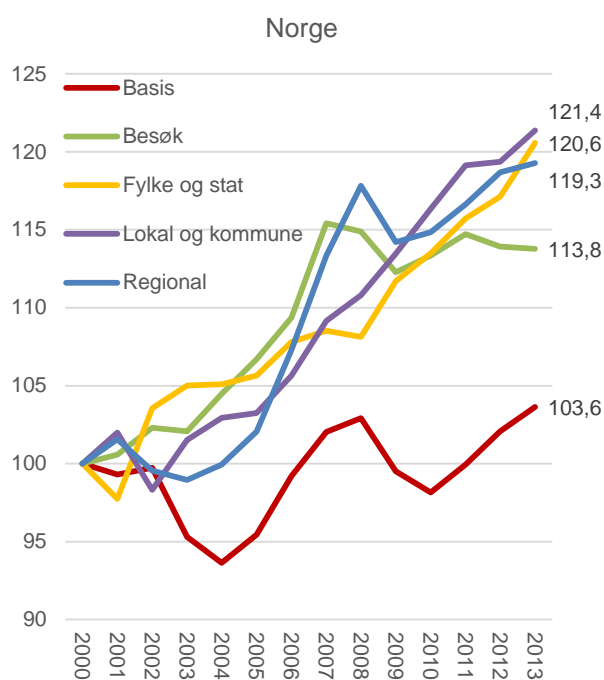
Som på landsbasis har besøksnæringene hatt vekst fram til finanskrisen, mens utviklingen har mer eller mindre stoppet opp deretter. Besøksnæringene i NT har likevel totalt sett i perioden mellom 2000 og 2013 hatt høyere vekst enn hva besøksnæringene har hatt på landsbasis.

Fylkeskommunal og statlig sektor har vokst ganske mye de siste årene. Veksten har likevel vært veldig moderat sammenliknet med veksten på landsbasis.

Det er basisnæringene som svinger mest og som har hatt lavest vekst på landsbasis. Basisnæringene inkluderer da industri, naturbaserte næringer og teknologiske tjenester. Som vi vil se senere i rapporten, har de teknologiske tjenestene økt kraftig, mens det har vært nedgang i industrien og i de naturbaserte næringene. På landsbasis har antall arbeidsplasser i basisnæringene økt med 3,6 prosent. I NT var et vekst fram til finanskrisen. Deretter har det vært en ganske kraftig nedgang. I 2013 var det 6,5 prosent færre arbeidsplasser i basisnæringene enn i 2000.

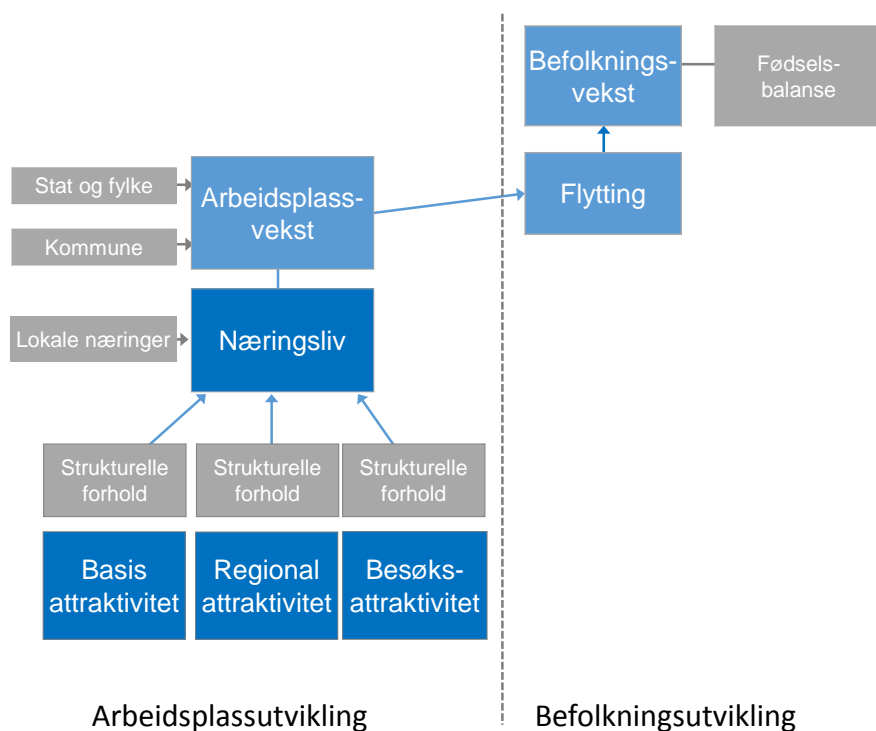
Figur 23: Indeksert arbeidsplassutvikling i de ulike næringstypene og i offentlig sektor i NT fra 2000 til 2013.

Figur 24: Indeksert arbeidsplassvekst i de ulike næringstypene og i offentlig sektor i Norge fra 2000 til 2013.

2.3 Strukturelle forhold og attraktivitet

Vi har nå beskrevet utviklingen i de enkelte strategiske næringstypene. Det neste spørsmålet er hvorfor utviklingen har vært slik. Kan vi avdekke de viktigste drivkreftene bak den faktiske utviklingen?

Figur 25: Attraktivitetsmodellen. Den delen av modellen som omhandler arbeidsplassutvikling. Næringslivet inndeles i næringstyper. Veksten i næringstypene skyldes strukturelle forhold eller attraktivitet.

Vi vil i resten av dette kapitlet analysere hvor mye av utviklingen i de tre næringstypene som kan forklares av strukturelle forhold, og hvor mye som har sin forklaring i interne forhold. Strukturelle forhold er forhold som ikke kan påvirkes i særlig grad i regionen, men som har en signifikant påvirkning på næringslivets utvikling. Hvis utviklingen kan forklares fullt ut av de strukturelle forholdene, betyr det at utviklingen er «som normalt» i regionen. Det vil si at næringslivet utvikler seg som statistisk forventet ut fra forutsetningene. Dersom utviklingen avviker fra det statistisk normale, tyder det på at det har skjedd noe spesielt i regionen som ikke skyldes ytre forhold. Dersom en har et spesielt godt og effektivt næringsarbeid i regionen, vil det kunne føre til at utviklingen blir bedre enn de strukturelle forutsetningene tilsier. Da vil målingene vise at attraktiviteten er høy. Høy attraktivitet kan også skyldes at de største bedriftene har vært spesielt dyktige. Og så kan det være spesielle forhold i regionen som har hatt betydning, men som ikke fanges opp i de statistiske analysene. Attraktivitetsanalysene vil derfor gi en pekepinn, men må tolkes med varsomhet, og helst på bakgrunn av lokal kjennskap til utviklingen på stedet.

2.4 Bransjestruktur

Bransjestrukturen er et forhold som har stor betydning for utviklingen, og da spesielt i basisnæringene. Det er fordi basisnæringene er svært ujevnt fordelt mellom regioner, og fordi utviklingen i den enkelte bransjen i basisnæringene svinger sterkt.

Hvilke bransjer har Nord-Trøndelag mye av, relativt til landet som helhet? For å få fram dette bruker vi lokaliseringkvotienter (LQ). LQ for en bransje beregnes gjennom å ta andelen av antall arbeidsplasser i bransjen i forhold til sysselsettingen på stedet, og dele på tilsvarende andel på landsbasis. Hvis tallet er større enn 1, betyr det at der er relativt mye av denne bransjen på stedet. Er tallet mindre enn 1, betyr det at det er lite av denne bransjen. Dersom LQ er lik 1, betyr det at andelen arbeidsplasser på stedet er like høy som i landet som helhet.

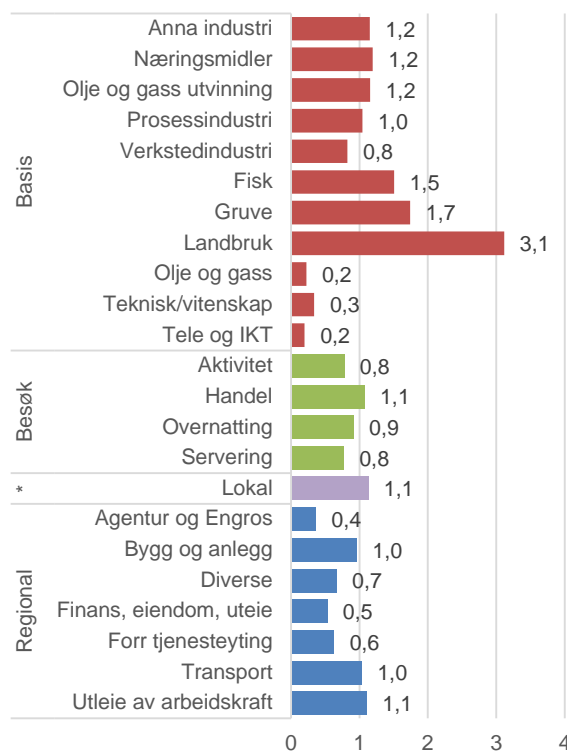
Det er mer enn tre ganger så mange sysselsatte i landbruket i NT enn i landet som helhet. Også fisket og gruvedriften har en høyere andel sysselsatte i NT enn på landsbasis. Fisket og landbruket er næringer som har hatt nedgang på landsbasis de siste tretti årene.

Det er også en forholdsvis høy andel av sysselsettingen som er knyttet til anna industri, næringsmiddelindustri og olje- og gassutvinning i NT. De to førstnevnte er nedgangsbransjer, mens sistnevnte har hatt høy vekst i Norge de siste årene.

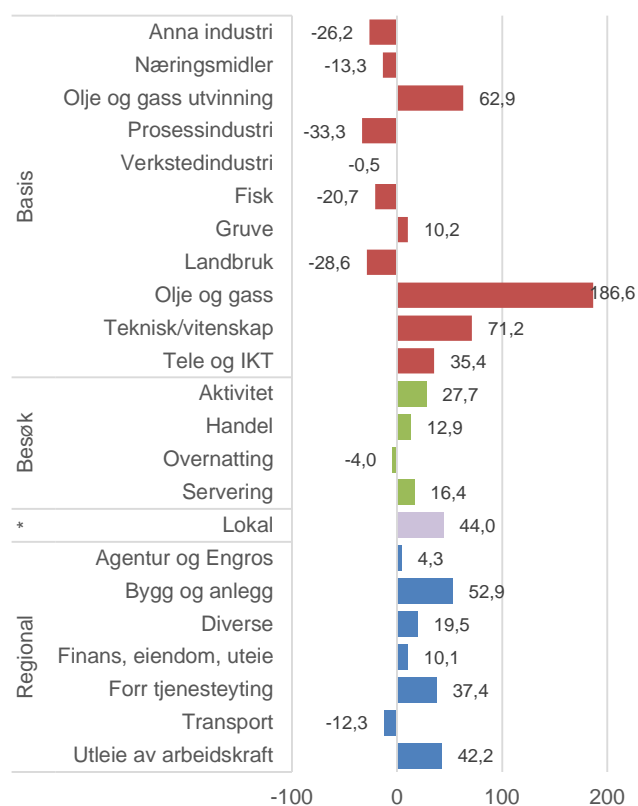
Det er like mange sysselsatte innen prosessindustrien i NT som i landet som helhet. Prosessindustrien er en nedgangsbransje.

Det er forholdsvis få ansatte innen teknologiske tjenester. Dette er bransjer som har hatt arbeidsplassvekst i Norge de siste årene.

Bygg- og anlegg- og transportbransjen er omtrent like store i NT som i landet som helhet. Bygg- og anleggsbransjen er vekstbransjer, mens transportbransjen er en nedgangsbransje.

Figur 26: Lokaliseringkvotienter for de ulike bransjene i privat sektor i NT, 2013.

Figur 27: Arbeidsplassvekst i de ulike bransjene i Norge i perioden 2000 - 2013.

2.5 Basisnæringer, strukturelle forhold og attraktivitet

Basisnæringene betyr mye for den regionale utviklingen. Basisnæringene skaffer inntekter til regionen gjennom å selge varer og tjenester ut av regionen. Basisnæringene er også mest utsatt for konjunkturer og konkurranse. Samtidig har basisnæringene et stort potensiale gjennom at de leverer varer på et nasjonalt og internasjonalt marked, og er ikke begrenset av etterspørsel i egen region.

Tabellen under viser antall arbeidsplasser i bransjene i basisnæringene i NT i 2000 og 2013. Tabellen viser endring i absolutte tall, prosentvis endring og vekstimpuls. Vekstimpulsen er endringen målt som andel av samlet sysselsetting, og er sammenliknet med vekstimpulsen nasjonalt. Begrepet vekstimpuls er ikke like intuitivt som arbeidsplassvekst, men den sier mer om hvordan veksten har bidratt til vekst i samlet sysselsetting enn det arbeidsplassveksten alene gjør. Gitt at et sted har én arbeidsplass innen en bransje, og at antall arbeidsplasser øker til to. Da har den prosentvise veksten vært på 100 prosent, men den ekstra arbeidsplassen har neppe bidratt til mye sysselsettingsvekst. Når vi ser på vekstimpulser ser vi hvordan veksten bidrar i forhold til samlet sysselsetting.

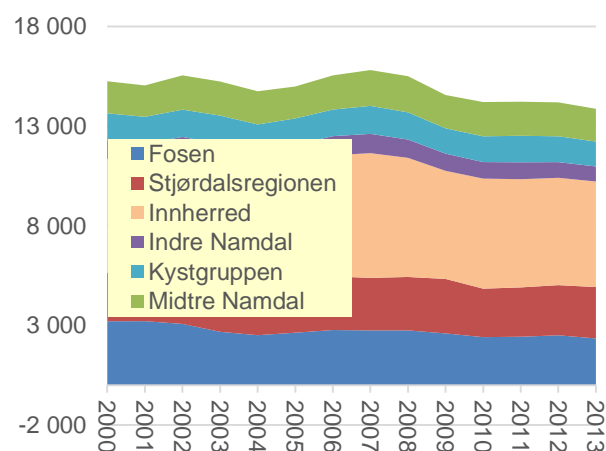
Tabell 2: Antall arbeidsplasser i bransjene i basisnæringene i NT i 2000 og 2013. Absolutt og prosentvis endring, vekstimpuls i NT og tilsvarende vekstimpuls på landsbasis.

SubNæring	Bransje	2000	2013	Endring antall	Endring %	Vekstimpuls	Vekstimpuls Norge	
Basis	Industri	Anna industri	1 481	1 502	21	1,4	0,0	-0,8
		Næringsmidler	1 595	1 516	-79	-5,0	-0,1	-0,3
		Olje og gass utvinning	233	780	547	234,8	0,5	0,4
		Prosessindustri	1 472	825	-647	-44,0	-0,5	-0,7
		Verkstedindustri	2 220	2 321	101	4,5	0,1	0,0
	Natur	Fisk	496	570	74	14,9	0,1	-0,2
		Gruve	130	206	76	58,5	0,1	0,0
		Landbruk	4 613	3 116	-1 497	-32,5	-1,2	-0,7
	Tekn tjenester	Olje og gass	27	196	169	625,9	0,1	1,0
		Teknisk/vitenskap	356	602	246	69,1	0,2	1,3
Tele og IKT		166	327	161	97,0	0,1	0,7	
Totalsum		12 789	11 961	-828	-6,5	-0,7	0,8	
Sysselsatte		120 894	134 570	13 676	11,3			

Fra 2000 til 2013 har 828 arbeidsplasser i basisnæringene i NT forsvunnet. Det er nedgangen i landbruket som har bidratt mest negativt til denne utviklingen. Nesten 1 500 arbeidsplasser i landbruket har forsvunnet siden tusenårsskiftet. Olje- og gassutvinning har hatt høy vekst, men den har ikke kompensert for nedgangen i landbruket.

Totalt sett har nedgangen i basisnæringene tilsvart 0,7 prosent av sysselsettingen. På landsbasis har veksten i basisnæringene tilsvart 0,8 prosent av sysselsettingen.

De fleste arbeidsplassene i basisnæringene i NT er i Innherred. Det er ganske få i Indre Namdal.

Figur 28: Antall arbeidsplasser i basisnæringene i regionene i NT fra 2000 til 2013.

2.5.1 Indeksert vekst

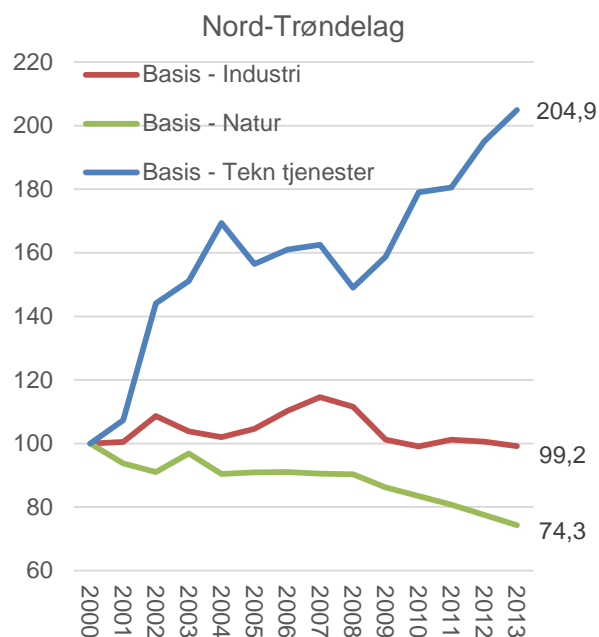
Selv om basisnæringene har mistet mange arbeidsplasser i NT, mens det har vært vekst i landet som helhet, har arbeidsplassutviklingen vært ganske lik utviklingen nasjonalt, faktisk litt bedre. Grunnen til at NT har hatt nedgang er at fylket har mye næringsliv i nedgangsbransjer.

Antall arbeidsplasser i de teknologiske tjenestene i NT har doblet seg i perioden mellom 2000 og 2013. Veksten er sterkere enn veksten i landet som helhet. Men de teknologiske tjenestene utgjør kun en liten andel av arbeidsplassene i NT, så veksten har ikke gitt sterke vekstimpulser.

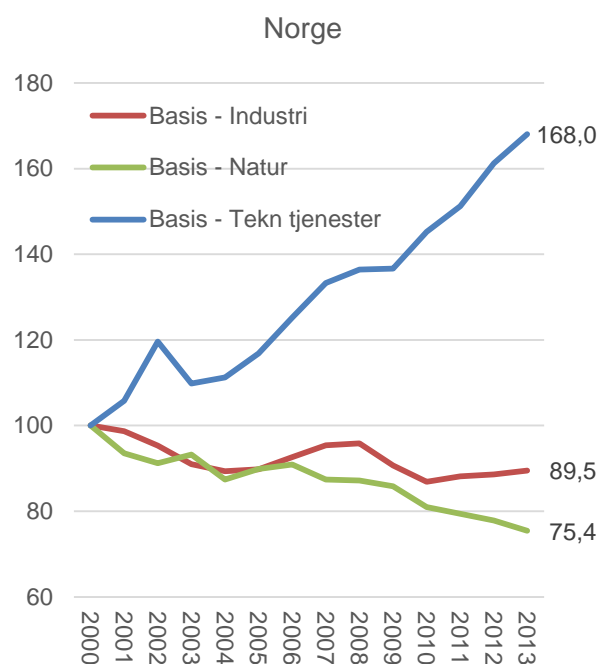
Industrien har gjort det forholdsvis godt i NT. Det er omtrent like mange arbeidsplasser i industrien i dag som i 2000. På landsbasis har industrien mistet hver tiende arbeidsplass siden tusenårsskiftet.

Som på landsbasis har det vært en kraftig nedgang i de naturbaserte næringene. I NT, som i landet som helhet, har hver fjerde arbeidsplass forsvunnet siden 2000.

Vi ser altså at bransje for bransje er ikke utviklingen i NT så verst, faktisk bedre enn i landet som helhet både i industrien og i de teknologiske tjenestene. Men NT er et fylke der landbruket utgjør en stor andel av næringslivet. Og landbruket har gjort det dårlig generelt i Norge de siste årene.

Figur 29: Indeksert vekst i sub-næringene til basisnæringene i NT, 2000-2013.

Figur 30: Indeksert vekst i sub-næringene til basisnæringene i Norge, 2000-2013.

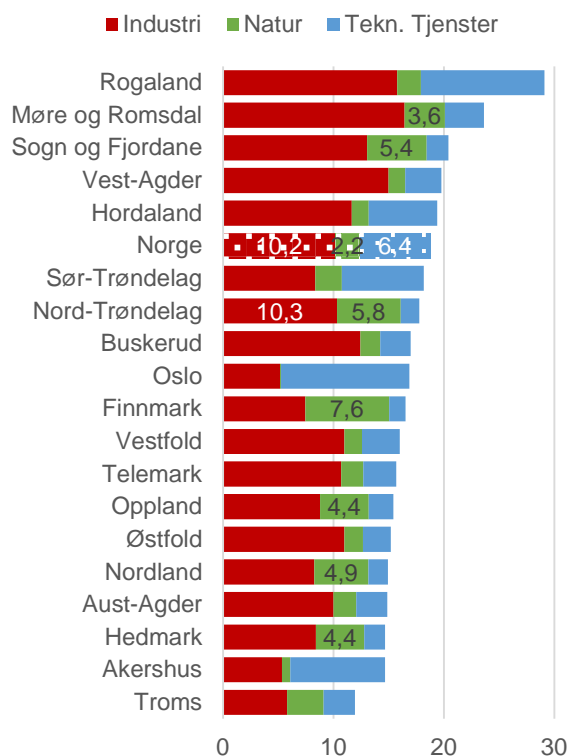
2.5.2 Nivå basisnæringer

Vi måler nivået som antall arbeidsplasser i basisnæringene som prosentvis andel av sysselsettingen. Nivået på basisnæringene er ganske ujevnt fordelt mellom fylkene.

NT er en av de største landbruksfylkene i Norge. Bare Finnmark har en høyere andel av næringslivet knyttet til landbruket. Antall arbeidsplasser i landbruket i NT tilsvarer 5,8 prosent av sysselsettingen. På landsbasis tilsvarer antall arbeidsplasser i landbruket kun 2,2 prosent av sysselsettingen.

Industrien er omtrent like stor i NT som i landet som helhet.

Nord-Trøndelag har samlet sett litt mindre basisnæringer enn landet som helhet, men plasserer seg litt over middels blant fylkene.

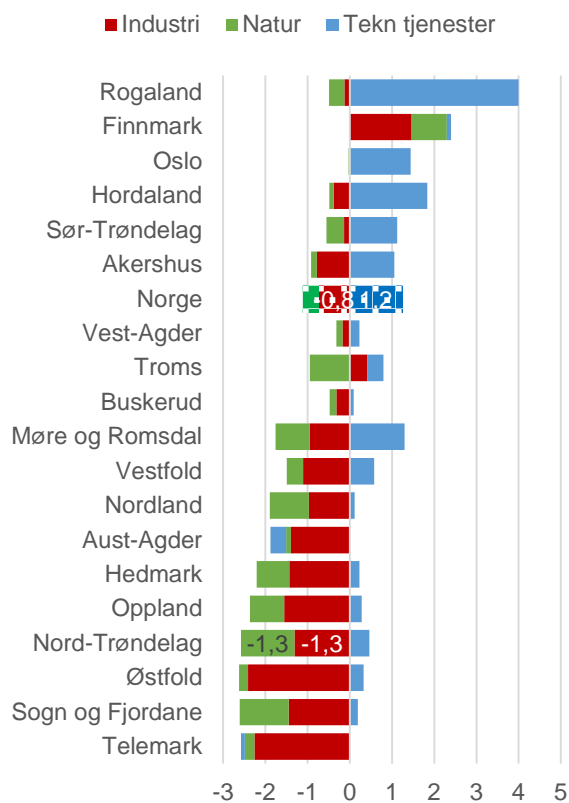
Figur 31: Nivå på basisnæringene i 2013, dvs. antall arbeidsplasser som andel av sysselsettingen i fylkene og i Norge.

2.5.3 Vekstimpulser etter finanskrisen

Det har vært stor variasjon i veksten i basisnæringene etter finanskrisen. De fleste fylkene har hatt negative vekstimpulser fra industrien og de naturbaserte næringene, og positive vekstimpulser fra de teknologiske tjenestene. Unntaket er Finnmark, som har hatt vekst i industrien og de naturbaserte næringene.

Nord-Trøndelag har sammen med Østfold, Sogn og Fjordane og Telemark hatt svake vekstimpulser fra basisnæringene. Vekstimpulsene fra de naturbaserte næringene og fra industrien er omtrent like store.

NT har imidlertid fått sterkere vekstimpulser fra de teknologiske tjenestene enn det de andre nedgangsfylkene har hatt.

Figur 32: Vekstimpulser i basisnæringene, 2008-2013, fylkene i Norge og landet som helhet.

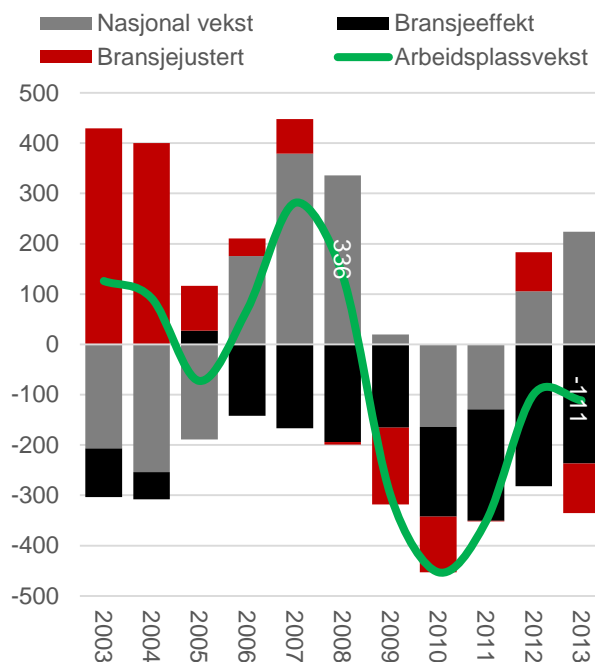
2.5.4 Dekomponering av veksten i basisnæringene

For å analysere arbeidsplassutviklingen må vi skille strukturelle forhold fra attraktivitet. Bransjesammensetningen i næringslivet er et strukturelt forhold som er vanskelig å påvirke lokalt, hvert fall på kort sikt. Vi har sett at NT har mye næringsliv i nedgangsbransjer og lite næringsliv i oppgangsbransjer. Dette må vi justere for, for å kunne se hvordan utviklingen har vært, *gitt forutsetningene*. Vi dekomponerer veksten i nasjonal vekst, bransjeeffekt og bransjustert vekst. Den bransjusterte veksten er vekst utover det den nasjonale veksten og bransjeeffekten skulle tilsi. Vi bruker den bransjusterte veksten som et mål på attraktiviteten.

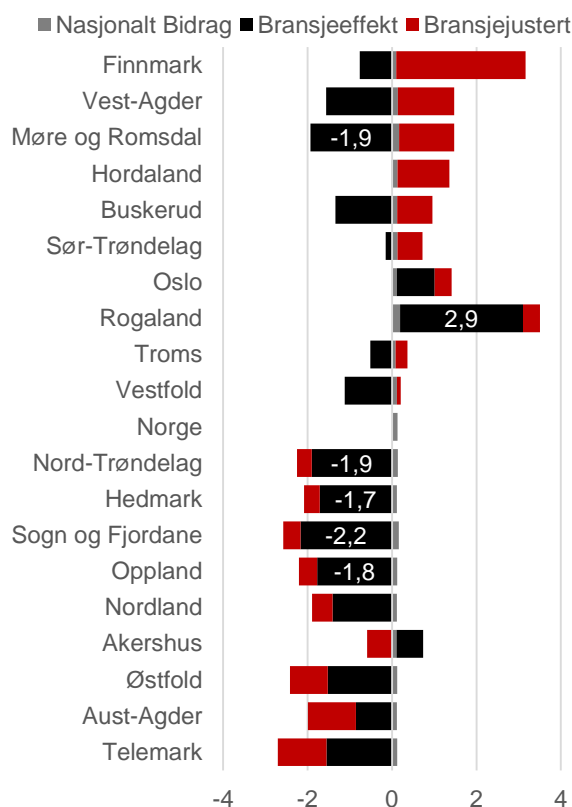
NT har dårlige strukturelle forhold for vekst i basisnæringene, og forholdene har blitt dårligere de siste åtte årene. De nasjonale konjunktorene forklarer en del arbeidsplassutviklingen, men de strukturelle forholdene betyr minst like mye, hvert fall har de gjort det de siste årene. Den siste treårsperioden har veksten i basisnæringene vært dårligere enn bransjeeffekten skulle tilsi. Årene før var veksten bedre enn forutsetningene skulle tilsi. Den siste treårsperioden har ikke NT vært attraktiv for basisnæringer

2.5.5 Vekst i fylkene etter finanskrisen

Vi ser hvordan NT kommer ut i forhold til de andre fylkene i figuren til høyre. Bare Sogn og Fjordane har dårligere forutsetninger for vekst i basisnæringene enn NT. Møre og Romsdal har like dårlige forutsetninger for vekst som NT. Etter finanskrisen har NT hatt lavere vekst i basisnæringene enn de strukturelle forholdene skulle tilsi. NT plasserer seg omtrent middels blant fylkene mht. bransjustert vekst. Det kommer ikke som noen overraskelse at det er Rogaland som har hatt best forutsetninger for vekst i basisnæringene etter finanskrisen. Mer oppsiktsvekkende er det derimot at Finnmark har hatt høy vekst, til tross for dårlige strukturelle forhold. Finnmark har dermed vært attraktiv for basisnæringer.

Figur 33: Årlig endring i antall arbeidsplasser i basisnæringene i NT dekomponert i nasjonal vekst, bransjeeffekt og bransjustert vekst. Tre års glidende gjennomsnitt.

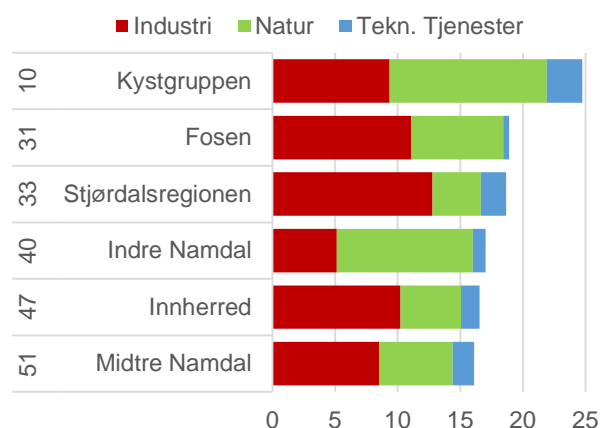
Figur 34: Vekstimpulser i basisnæringene i fylkene fra 2008 til 2013, dekomponert i nasjonal vekst, bransjeeffekt og bransjustert vekst. Rangering mht. bransjustert vekst.

2.5.6 Nivå basisnæringer - regioner

Kystgruppen har mye næringsliv knyttet til basisnæringene, spesielt til landbruket. Kystgruppen rangerer som nummer 10 blant de 84 regionene mht. nivå.

Også Fosen, Stjørdalsregionen og Indre Namdal har et over middels nivå på basisnæringene. I Stjørdalsregionen er det industrien som er størst.

Midtre Namdal har forholdsvis lite næringsliv knyttet til basisnæringene.

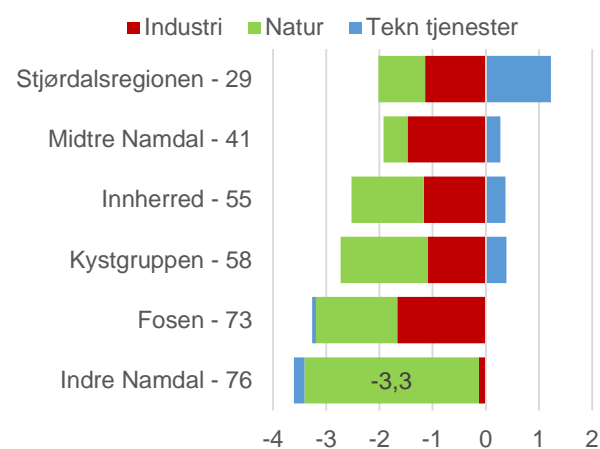

Figur 35: Nivå på basisnæringene i regionene i NT i 2013. Rangering mht. nivå blant landets 84 regioner.

2.5.7 Vekstimpulser etter finanskrisen

Alle regionene i NT har hatt nedgang i basisnæringene etter finanskrisen. Det har gått minst dårlig for Stjørdalsregionen. Der har det vært sterk vekst i de teknologiske tjenestene, og nedgangen i landbruket og i industrien har ikke vært veldig stor.

Indre Namdal har mistet en stor del av næringslivet sitt i basisnæringene. Nedgangen i de naturbaserte næringene har tilsvart 3,3 prosent av sysselsettingen. Indre Namdal er en av regionene i Norge med dårligst utvikling i basisnæringene.

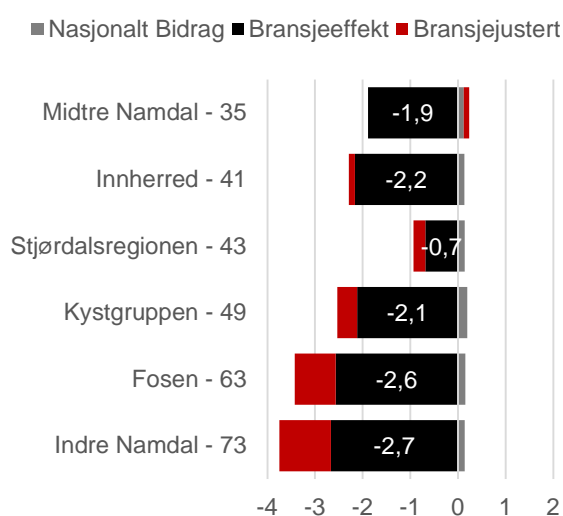
Figur 36: Vekstimpulser fra basisnæringene i regionene i NT fra 2008 til 2013. Rangering blant landets 84 regioner.

2.5.8 Vekstimpulser dekomponert

Hva skyldes de lave vekstimpulsene? Dårlige strukturelle forhold eller lav attraktivitet? I Midtre Namdal skyldes nedgangen dårlige strukturelle forhold. Veksten der har vært litt bedre enn forutsetningene skulle tilsi. I Innherred og Stjørdalsregionen har veksten vært litt svakere enn forventet, og regionene rangerer omtrent middels mht. bransjejustert vekst i basisnæringene.

En stor del av nedgangen i Fosen og Indre Namdal kan forklares av dårlige strukturelle forhold, men en ikke ubetydelig del skyldes også lav attraktivitet.

Forholdene for vekst er dårlige, men veksten har vært enda svakere enn forutsetningene skulle tilsi i de fleste regionene i NT.

Figur 37: Vekstimpulser fra basisnæringene i regionene i NT, fra 2008 til 2013. Veksten er dekomponert i nasjonal vekst, bransjeeffekt og bransjejustert vekst. Rangering mht. bransjejustert vekst blant 84 regioner.

2.6 Besøksnæringer, befolkningseffekt og besøksattraktivitet

Besøksnæringer er ikke bare turisme. Handelsbransjen er størst blant besøksnæringene.

Besøksnæringene omsetter mest til egen befolkning. Steder med befolkningsvekst kan derfor forvente arbeidsplassvekst i besøksnæringene. Dette må vi justere for når vi skal analysere arbeidsplassutviklingen i besøksnæringene.

Vi så tidligere at befolkningsveksten i Nord-Trøndelag har vært svakere enn veksten i landet som helhet. Man kan derfor ikke forvente en like sterk vekst i besøksnæringene i NT som i landet som helhet. I dette kapittelet vil vi se hvor mye av besøksnæringenes utvikling som skyldes relativt svak befolkningsvekst, og hvor mye som skyldes andre forhold. Dersom veksten har vært høyere enn befolkningseffekten skulle tilsi, sier vi at stedet har vært attraktivt for besøk.

Tabellen under viser antall arbeidsplasser i besøksnæringene, endring, både i antall og i prosent, samt vekstimpulser. Vekstimpulsene er sammenliknet med vekstimpulsene på landsbasis.

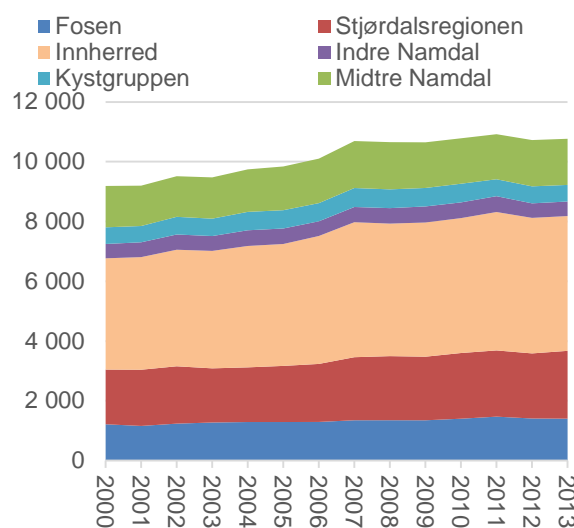
Tabell 3: Antall arbeidsplasser i besøksnæringene i NT i 2000 og 2013, absolutt og prosentvis endring, vekstimpuls og tilsvarende vekstimpuls på landsbasis i samme periode.

Næring	Bransje	2000	2013	Endring antall	Endring %	Vekstimpuls	Vekstimpuls Norge
Besøk	Aktivitet	946	1 121	175	18,5	0,1	0,5
	Handel	5 618	6 787	1 169	20,8	1,0	1,2
	Overnatting	621	649	28	4,5	0,0	-0,1
	Servering	921	907	-14	-1,5	0,0	0,3
	Totalsum	8 106	9 464	1 358	16,8	1,1	2,0
	Sysselsatte	120 894	134 570	13 676	11,3		

Det har blitt skapt 1 358 arbeidsplasser i besøksnæringene i NT fra 2000 til 2013. Nesten all veksten kommer fra handelsbransjen. De andre bransjene har tilnærmet like mange arbeidsplasser i dag som i 2000.

Veksten i besøksnæringene har tilsvart 1,1 prosent av samlet sysselsetting. På landsbasis har veksten i besøksnæringene tilsvart 2 prosent av sysselsettingen. Relativt sett har veksten i NT vært svak.

De fleste arbeidsplassene i besøksnæringene er i Innherred. Innherred har hatt sterk arbeidsplassvekst i besøksnæringene fra 2000 til i dag. Også i Stjørdalsregionen har det vært sterk vekst.

Figur 38: Antall arbeidsplasser i besøksnæringene i regionene i NT fra 2000 til 2013.

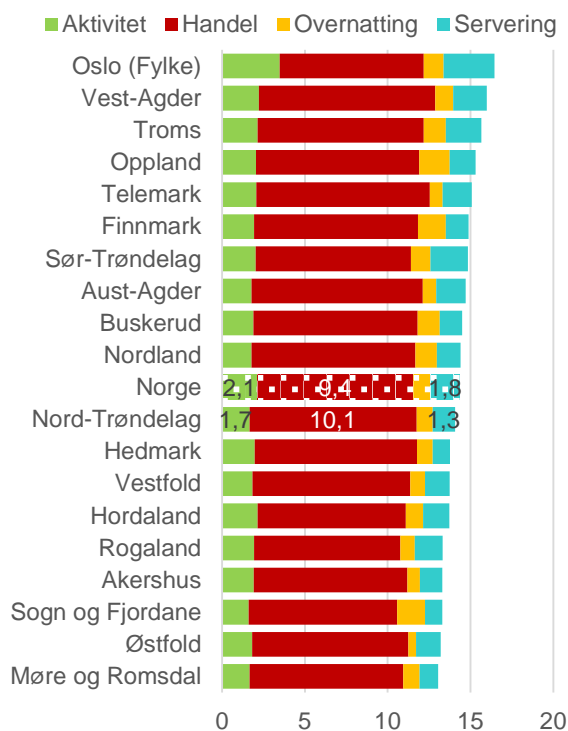
2.6.1 Nivå besøksnæringer

Besøksnæringene har en jevnere fordeling blant fylkene enn det basisnæringene har.

Handelsbransjen dominerer i samtlige fylker og i landet som helhet. De andre bransjene i besøksnæringene er til sammen mindre enn handelsbransjen.

Nivået på besøksnæringene i NT er omtrent likt som på landsbasis. NT plasserer seg også omtrent midt på treet blant fylkene.

NT har noe mer næringsliv tilknyttet handelsbransjen enn det landet som helhet har. Aktivitetsnæringene er litt mindre og serveringsbransjen er marginalt mindre.

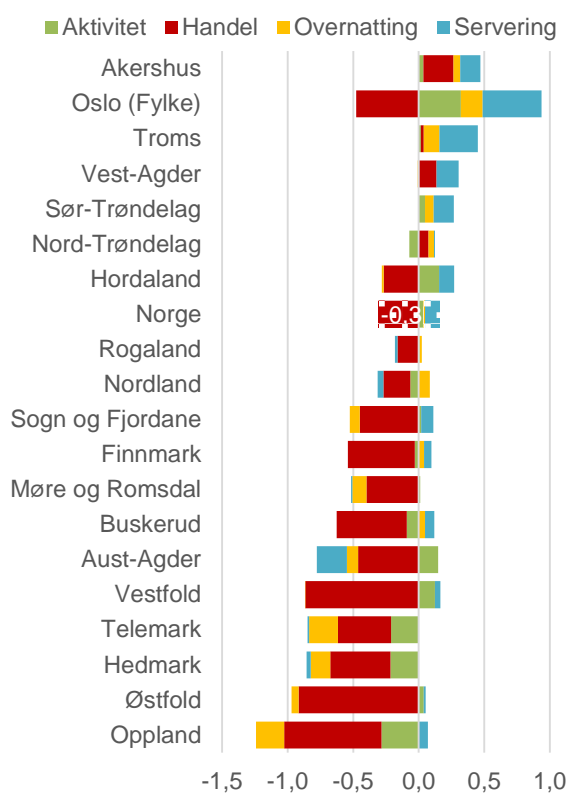
Figur 39: Nivå besøksnæringer i fylkene og i Norge, 2013. Nivået er antall arbeidsplasser som andel av samlet sysselsetting.

2.6.2 Vekstimpulser etter finanskrisen

Etter finanskrisen har landet som helhet fått negative vekstimpulser fra besøksnæringene. Det er nedgangen i handelsbransjen som står for dette. De øvrige bransjene i besøksnæringene har hatt en svak vekst, men den har ikke vært høy nok til å kompensere for nedgangen i handelsbransjen.

Vekstimpulsene fra besøksnæringene er mindre dramatiske enn vekstimpulsene fra basisnæringene.

Nord-Trøndelag har fått positive vekstimpulser fra besøksnæringene etter finanskrisen. Utviklingen er NT har altså vært bedre enn utviklingen på landsbasis. Fem fylker har hatt bedre utvikling enn NT. Vekstimpulsene i NT har imidlertid ikke vært sterke, og de har kun bidratt marginalt til sysselsettingsvekst. Det er omtrent like mange arbeidsplasser i besøksnæringene i dag som i 2008.

Figur 40: Vekstimpulser fra besøksnæringene i fylkene, 2008-2013. Vekstimpulsene er målt som vekst i antall arbeidsplasser fra 2008-2013 som prosentvis andel av sysselsettingen i 2008.

2.6.3 Dekomponering av veksten i besøksnæringene

Vi dekomponerer vekstimpulsene fra besøksnæringene i nasjonal vekst, befolkningseffekt og besøksoverskudd. Dersom befolkningsveksten har vært høyere enn befolkningsveksten på landsbasis, vil stedet forvente å få vekst i besøksnæringene, og da vil befolkningseffekten være positiv; og vice versa. Vekst i besøksnæringene som ikke skyldes nasjonal vekst eller befolkningseffekt kaller vi besøksoverskudd. Besøksoverskuddet bruker vi som mål på om stedet har vært attraktivt for besøk.

NT har negativ befolkningseffekt som tilsier at veksten i besøksnæringene skal være noe lavere enn veksten nasjonalt. Befolkningseffekten har blitt dårligere etter finanskrisen.

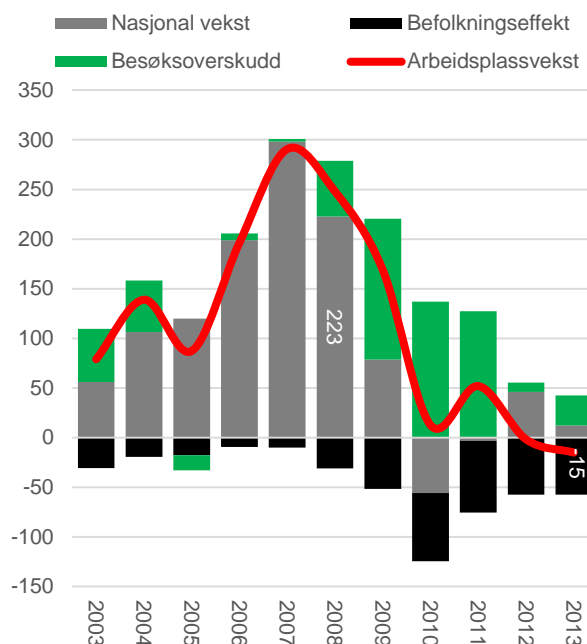
Etter finanskrisen har imidlertid veksten vært mye bedre enn forventet. Den positive endringen i besøksoverskuddet ser ut til å avta noe, men det er fortsatt positivt. NT er dermed attraktiv for besøk.

I den siste treårsperioden har NT i snitt mistet 15 arbeidsplasser i besøksnæringene per år. Nedgangen skulle statistisk sett vært lavere på grunn av befolkningseffekten. Derfor er NT å regne som attraktiv for besøk selv om det har vært arbeidsplassnedgang.

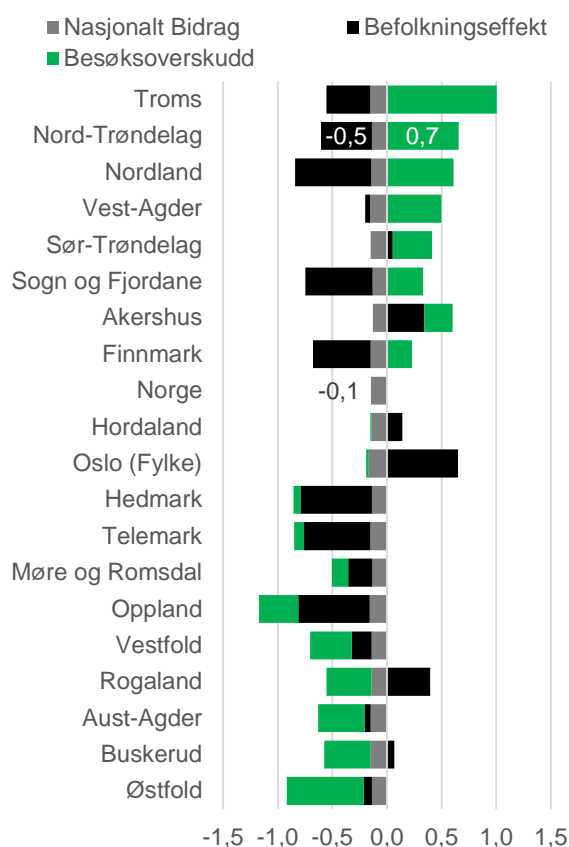
2.6.4 Besøksattraktivitet i fylkene

Etter finanskrisen har alle fylker kunnet forvente arbeidsplassnedgang i besøksnæringene, siden besøksnæringene har hatt nedgang nasjonalt. Troms, Nord-Trøndelag og Nordland har hatt høyere vekst enn deres negative befolkningseffekt skulle tilsi. Disse fylkene har vært attraktive for besøk. Aust-Agder, Buskerud og Østfold har hatt svakest utvikling i besøksnæringene ut ifra sine forutsetninger.

NT er Norges nest beste besøksfylke. NT har hatt en uforklart vekst i besøksnæringene tilsvarende 0,7 prosent av sysselsettingen etter finanskrisen.

Figur 41: Årlig endring i antall arbeidsplasser i besøksnæringene i NT, dekomponert i nasjonal vekst, befolkningseffekt og endring i besøksoverskudd. Tre års glidende gjennomsnitt.

Figur 42: Vekstimpulser fra besøksnæringene fra 2008 til 2013 i fylkene dekomponert i nasjonal vekst, befolkningseffekt og besøksoverskudd.

2.7 Regionale næringer, struktur og attraktivitet

De regionale næringene er sammensatt av mange ulike bransjer. På landsbasis er det de regionale næringene som er størst og som vokser mest, hvis vi ser bort fra offentlig sektor. De regionale næringene er mest konsentrert i de store byene, men de aller fleste kommuner, også små, har en viss grad av regionale næringer, f.eks. bygg og anlegg, transport og forretningsmessige tjenester.

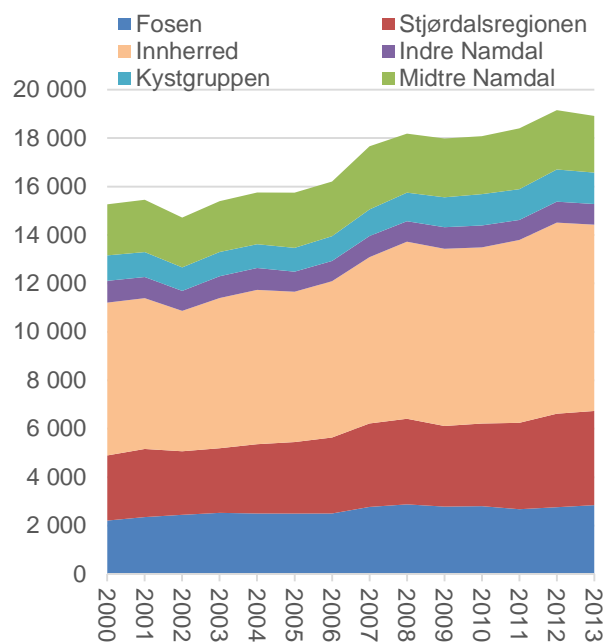
Tabell 4: Antall arbeidsplasser i de regionale næringene i Nord-Trøndelag i 2000 og 2013, absolutt endring, prosentvis endring, og vekstimpuls i hhv. Nord-Trøndelag og Norge fra 2000 til 2013.

Bransje		2000	2013	Endring antall	Endring %	Vekstimpuls	Vekstimpuls Norge
Regional	Agentur og Engros	981	1 122	141	14,4	0,1	0,2
	Bygg og anlegg	3 264	4 951	1 687	51,7	1,4	3,1
	Diverse	2 559	2 610	51	2,0	0,0	1,1
	Finans, eiendom, utleie	1 094	1 122	28	2,6	0,0	0,3
	Forr tjenesteyting	1 156	1 973	817	70,7	0,7	1,5
	Transport	3 065	3 241	176	5,7	0,1	-0,8
	Utleie av arbeidskraft	1 156	1 341	185	16,0	0,2	0,6
Totalsum	13 275	16 360	3 085	23,2	2,6	6,1	
	Sysselsatte	120 894	134 570	13 676	11,3		

Fra 2000 til 2013 har det blitt skapt 3 085 nye arbeidsplasser innen de regionale næringene i NT. Økingen har vært stor, som vi så tidligere på hele 23,2 prosent. Siden de regionale næringene er en forholdsvis liten næringstype i NT, har ikke veksten bidratt så mye til vekst i sysselsettingen. Veksten har tilsvart 2,6 prosent av sysselsettingen, mens vekstimpulsene har vært på 6,1 prosent nasjonalt.

Bygg- og anleggsbransjen har vokst mye. Forretningsmessig tjenesteyting har også hatt sterk vekst.

De fleste arbeidsplassene innen de regionale næringene er i Innherred. Stjørdalsregionen, Fosen og Midtre Namdal har også et betydelig antall arbeidsplasser i de regionale næringene.

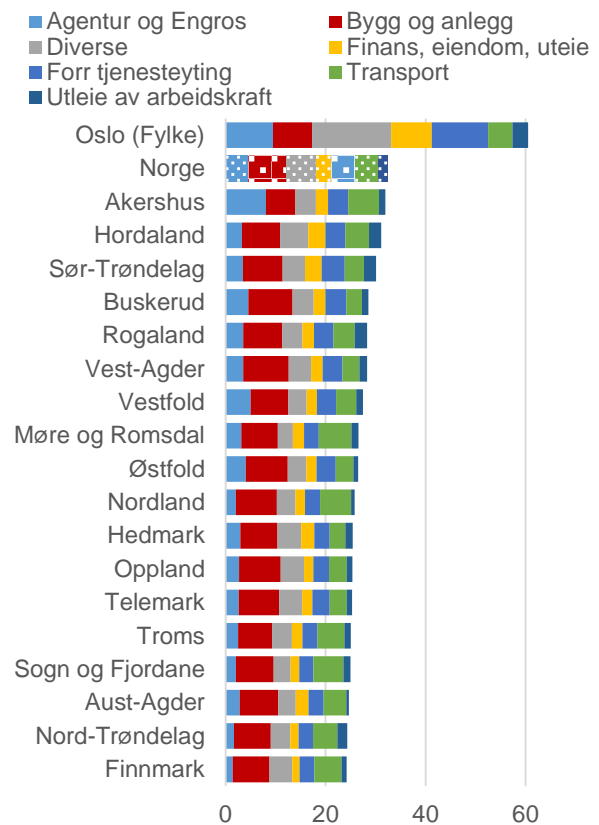

Figur 43: Antall arbeidsplasser i de regionale næringene i regionene i NT fra 2000 til 2013.

2.7.1 Nivå, regionale næringer

Oslo har en høy konsentrasjon av regionale næringer. I Oslo tilsvarende arbeidsplassene i de regionale næringene 60 prosent av sysselsettingen. Oslo trekker snittet kraftig opp, og bidrar til at alle fylker utenom Oslo har et under gjennomsnittlig nivå på de regionale næringene. Det er et forholdsvis likt nivå på de regionale næringene i de øvrige fylkene. NT er rangert lavt, men har et nivå som er ganske likt mange andre fylker.

Bygg- og anleggsbransjen er størst, etterfulgt av transportbransjen.

Figur 44: Nivå på de regionale næringene i fylkene og i landet som helhet i 2013.

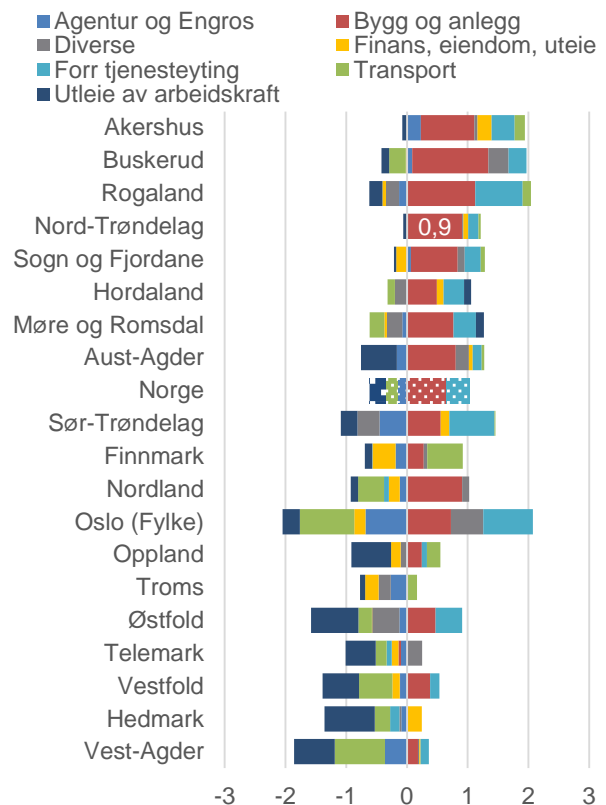
2.7.2 Vekstimpulser etter finanskrisen

Utviklingen i de regionale næringene er også mindre dramatisk enn i basisnæringene. Men siden de regionale næringene er størst, får arbeidsplassutviklingen i de regionale næringene stor betydning i form av mange skapte eller tapte arbeidsplasser.

Nord-Trøndelag er blant fylkene med høyest vekst i de regionale næringene etter finanskrisen. Bare Akershus, Buskerud og Rogaland har fått sterkere vekstimpulser fra de regionale næringene enn NT.

Til forskjell fra de fleste andre fylker har ikke NT opplevd noen særlig nedgang i noen av bransjene. De fleste fylkene har hatt nedgang i transportbransjen og utleie av arbeidskraft, men dette har ikke vært tilfellet i NT.

I NT, som i de fleste andre fylker, har bygg- og anleggsbransjen vokst ganske mye etter finanskrisen.

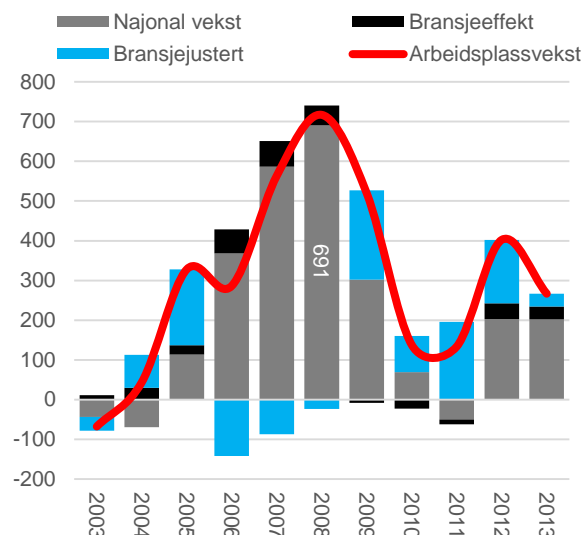
Figur 45: Vekstimpulser fra de regionale næringene fra 2008 til 2013 i fylkene og landet som helhet.

2.7.3 Dekomponering av veksten

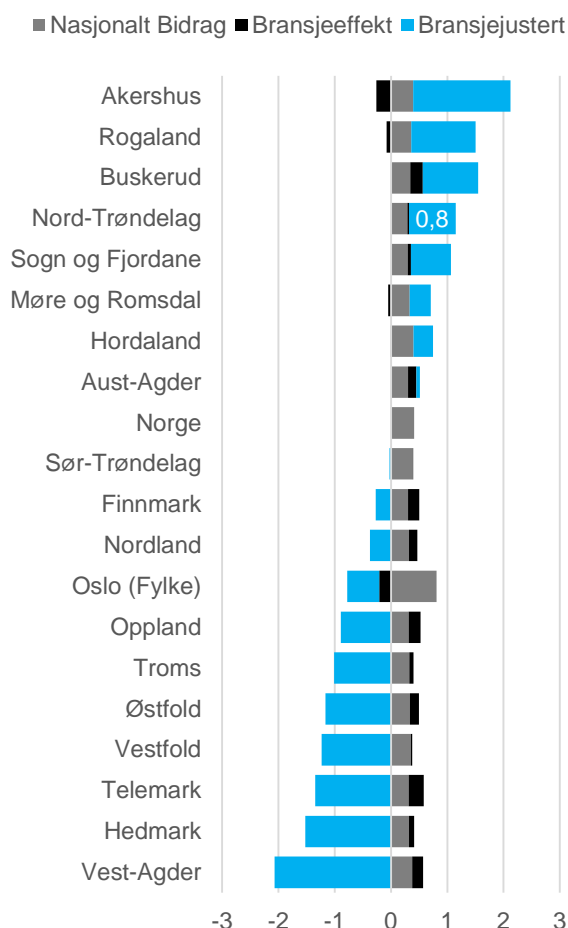
Som for basisnæringene dekomponerer vi veksten i de regionale næringene i nasjonal vekst, bransjeeffekt og bransjustert vekst. Den bransjusterte veksten er et mål på attraktiviteten i de regionale næringene. Bransjeeffekten er mindre i de regionale næringene enn i basisnæringene. De fleste steder har en viss miks av de regionale næringene, og derfor er ikke bransjesammensetningen like utslagsgivende for veksten som den er i basisnæringene. På den annen side betyr den nasjonale veksten mer. I perioden før finanskrisen tilsa den nasjonale veksten i de regionale næringene at NT skulle få en årlig vekst på 691 arbeidsplasser. Til sammenlikning tilsa den nasjonale veksten i basisnæringene at NT skulle få en årlig vekst på 336 arbeidsplasser i basisnæringene, mens den nasjonale veksten i besøksnæringene tilsa at NT skulle få en årlig vekst på 223 arbeidsplasser i besøksnæringene. Siden vi er opptatt av at det er folk som skaper steder, er det derfor viktig å huske på at de regionale næringene bidrar til mange arbeidsplasser. Etter finanskrisen har NT hatt høyere arbeidsplassvekst i de regionale næringene enn den nasjonale veksten og bransjeeffekten skulle tilsi. NT har dermed vært attraktiv for regionale næringer. NT var noe mindre attraktiv den siste treårsperioden enn treårsperiodene før.

2.7.4 Bransjustert vekst i fylkene etter finanskrisen

Det har vært nasjonal vekst i de regionale næringene etter 2008. Derfor har alle fylker kunnet forvente noe vekst. Bransjeeffekten er ganske liten, og de fleste fylkene har positiv bransjeeffekt. NT har nøytral bransjeeffekt. Nord-Trøndelag har hatt en høy bransjustert vekst i de regionale næringene, også når vi sammenlikner med de andre fylkene. Bare tre fylker har hatt bedre bransjustert vekst i de regionale næringene enn NT. Å være attraktiv for regionale næringer betyr mange nye arbeidsplasser. Den ekstra veksten NT har fått i de regionale næringene som følge av at de har vært attraktive, har tilsvart 0,8 prosent av sysselsettingen.

Figur 46: Årlig vekst i antall arbeidsplasser i NT fra 2000 til 2013, dekomponert i nasjonalt bidrag, bransjeeffekt og bransjustert vekst. Tre års glidende gjennomsnitt.

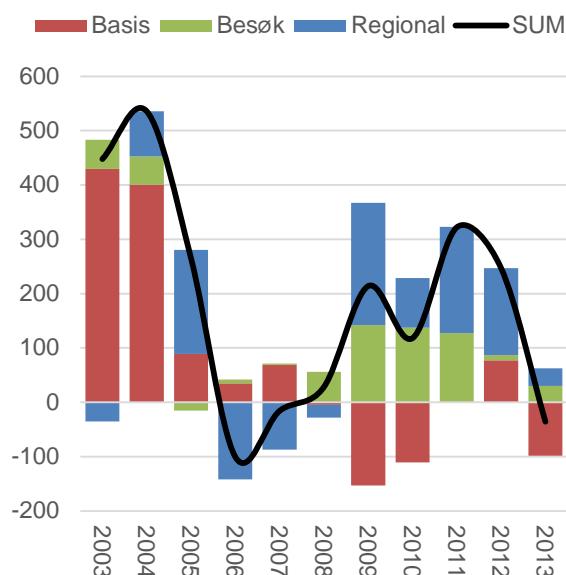
Figur 47: Vekstimpulser fra de regionale næringene i fylkene og landet som helhet, fra 2008 – 2013, dekomponert i nasjonalt vekst, bransjeeffekt og bransjustert vekst.

2.8 Oppsummering næringsattraktivitet

Figuren til høyre viser hva attraktiviteten i de ulike næringsstypene har bidratt til med av arbeidsplassvekst. Figuren viser da vekst som ikke kan forklares av nasjonale konjunkturer eller bransjestruktur.

I den siste treårsperioden har arbeidsplassveksten vært lavere enn forventet. Det skyldes lav attraktivitet i basisnæringene. I perioden etter finanskrisen var veksten i besøksnæringene og i de regionale næringene mye bedre enn forventet.

På begynnelsen av 2000-tallet var den årlige veksten i basisnæringene mye høyere enn forutsetningene skulle tilsi. På den tiden ble det skapt opptil 400 arbeidsplasser årlig i basisnæringene, som ikke fant sin forklaring i nasjonal vekst eller strukturelle forhold.

Figur 48: Bransjejustert vekst i de ulike næringsstypene, i Sogn og Fjordane. Stolpene til sammen viser samlet næringsattraktivitet. Tre års glidende gjennomsnitt.

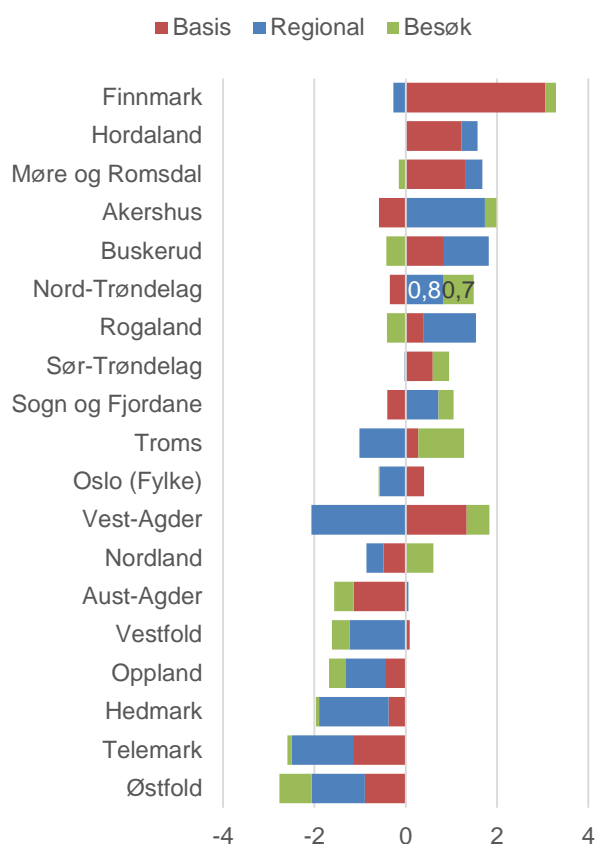
2.8.1 Næringsattraktivitet etter finanskrisen i fylkene

Tross negativ attraktivitet i basisnæringene den siste treårsperioden, kommer Nord-Trøndelag godt ut blant fylkene mht. samlet næringsattraktivitet.

Både i de regionale næringene og i besøksnæringene har det blitt skapt flere arbeidsplasser enn forventet. Nord-Trøndelag rangerer som nummer seks blant de 19 fylkene mht. samlet næringsattraktivitet.

Finmark topper listen med en særdeles høy bransjejustert vekst i basisnæringene.

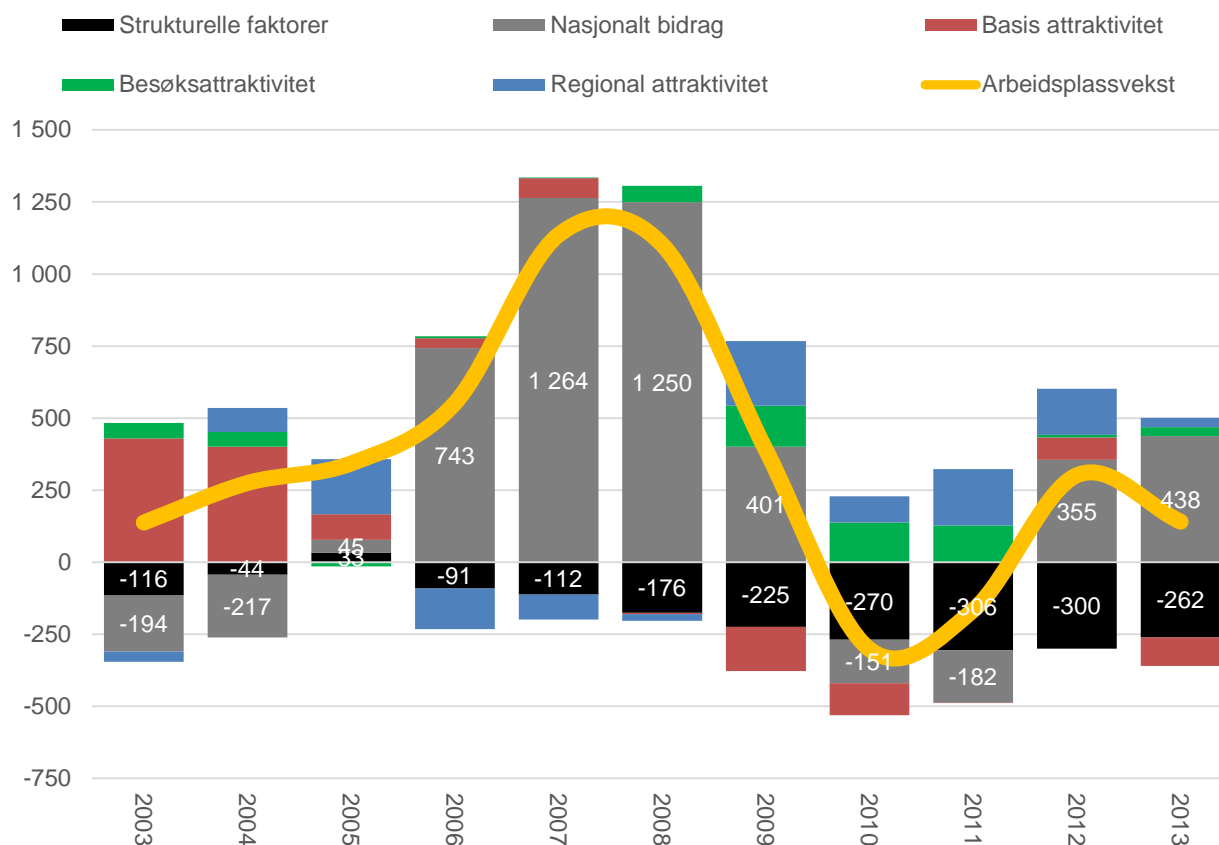
Mange av fylkene med lav attraktivitet ligger på Østlandet, mens mange av fylkene med høy samlet næringsattraktivitet er på Vestlandet.

Figur 49: Samlet næringsattraktivitet fylkene fra 2008 til 2013.

2.8.2 Vekst i privat sektor – hvor mye skyldes hva?

Vi så attraktiviteten på forrige side. Men vi har allerede vist at veksten i stor grad er påvirket av nasjonale konjunkturer og strukturelle forhold. Hvor mye betyr egentlig attraktiviteten? Dette viser vi i figuren under.

Figur 50: Årlig vekst i privat sektor i Nord-Trøndelag dekomponert i nasjonal vekst, strukturelle faktorer og attraktivitet for hhv. basis-, besøks- og regionale næringer. Tre års glidende gjennomsnitt.

Arbeidsplassvekst som følge av nasjonal vekst er illustrert ved de grå stolpene, mens den samlede struktureffekten er illustrert ved de svarte stolpene. Den samlede struktureffekten er summen av bransjeeffekten i basis- og regionale næringer og befolkningseffekten i besøksnæringene. De strukturelle forholdene for vekst i privat sektor har blitt stadig dårligere. Spesielt etter finanskrisen har forholdene for vekst i privat sektor blitt dårlig. Den siste treårsperioden ser det imidlertid ut til at de strukturelle forholdene er på vei til å bli litt mindre dårlige. Det kan være at nedgangen i landbruket og økingen i antall arbeidsplasser i de teknologiske tjenestene bidrar til å saktens endre på de strukturelle forholdene.

I oppgangstiden før finanskrisen bidro den nasjonale veksten til nesten all arbeidsplassvekst i NT. Etter finanskrisen fikk attraktiviteten en større rolle. I den siste treårsperioden har den nasjonale veksten implisert at NT skal få en årlig arbeidsplassvekst på 438. De strukturelle forholdene tilsier imidlertid en årlig nedgang på 262 arbeidsplasser. Nettoeffekten er (heldigvis) positiv.

På fylkesbasis får den nasjonale veksten og de strukturelle forholdene stor betydning for veksten i næringslivet. For en enkelt kommune eller region, er attraktiviteten som oftest mer avgjørende. Likevel summerer antall arbeidsplasser skapt pga. høy attraktivitet, eller tapt pga. lav attraktivitet, seg til mange arbeidsplasser over tid. Derfor er det viktig å være attraktiv, selv om de strukturelle forholdene og den nasjonale veksten betyr mye for arbeidsplassutviklingen i et fylke.

2.8.3 Struktur og attraktivitet i fylkene

I diagrammet har vi rangert fylkene etter samlet næringsattraktivitet i perioden etter finanskrisen, og samtidig vist hva de strukturelle faktorene har bidratt til. Nord-Trøndelag har til tross for god attraktivitet fått arbeidsplassnedgang etter finanskrisen. Dette skyldes ugunstige strukturelle forholdene. Rogaland, Oslo og Akershus har kunnet forvente vekst i næringslivet på grunn av heldige strukturelle forhold. Møre og Romsdal er det eneste fylket som har omtrent like ugunstige strukturelle forhold som NT, men som har hatt bedre attraktivitet. De andre fylkene med omtrent like ugunstige strukturelle forhold som NT har hatt lav næringsattraktivitet.

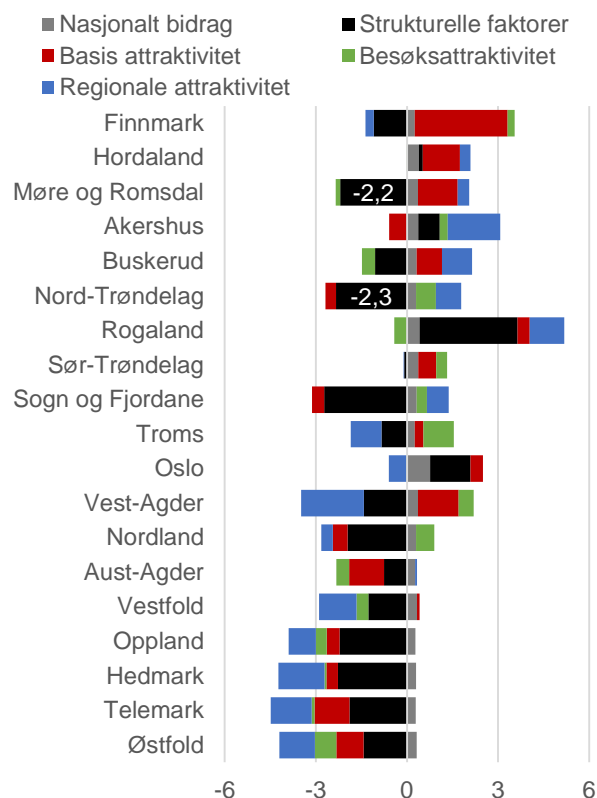
Den høye næringsattraktiviteten i Finnmark er knyttet til ny oppstart av gruvedrift og at det har vært store fiskeressurser i Barentshavet, samt ringvirkninger av økt oljevirkosomhet. Buskerud på femteplass har mye av den positive næringsattraktiviteten knyttet til industrivekst i Kongsberg. De fire vestlandsfylkene er alle godt plassert. Mange av fylkene med dårligst næringsattraktivitet er på Østlandet.

2.8.4 Struktur og attraktivitet i regionene

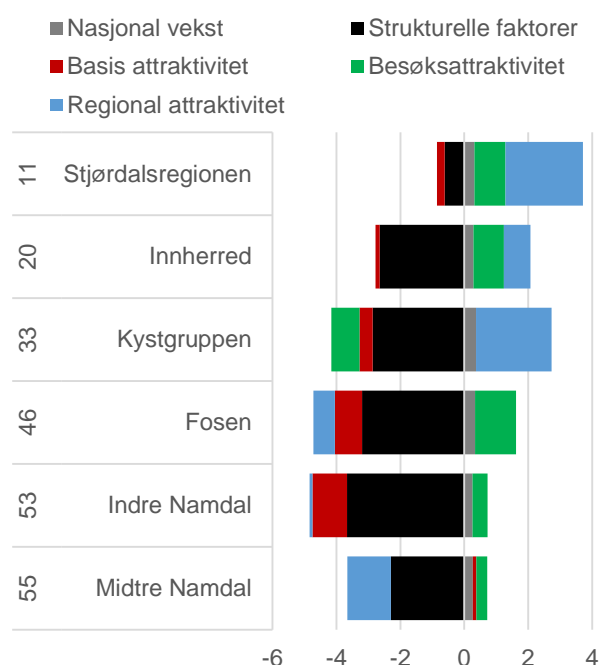
Stjørdalsregionen har nesten nøytral struktureffekt, hvert fall sammenliknet med de andre regionene i fylket. Stjørdalsregionen har vært attraktiv for besøk og regionale næringer etter finanskrisen, og rangerer som nummer 11 blant landets 84 regioner, dvs. rimelig høyt.

Innherred har ugunstig næringsstruktur, men har skapt flere arbeidsplasser i besøksnæringene og i de regionale næringene enn forventet. Kystgruppen har vært attraktiv for regionale næringer. Både Innherred og Kystgruppen har vært over middels attraktive for næring. Indre Namdal har de mest ugunstige strukturelle forholdene. Midtre Namdal har hatt lav næringsattraktivitet i de regionale næringene.

Bare Kystgruppen har ikke vært attraktiv for besøk.

Figur 51: Vekstimpulser fra basis-, besøks- og regionale næringene i fylkene fra 2008 til 2013, dekomponert i nasjonal vekst, strukturelle faktorer og attraktivitet. Rangert etter samlet næringsattraktivitet.

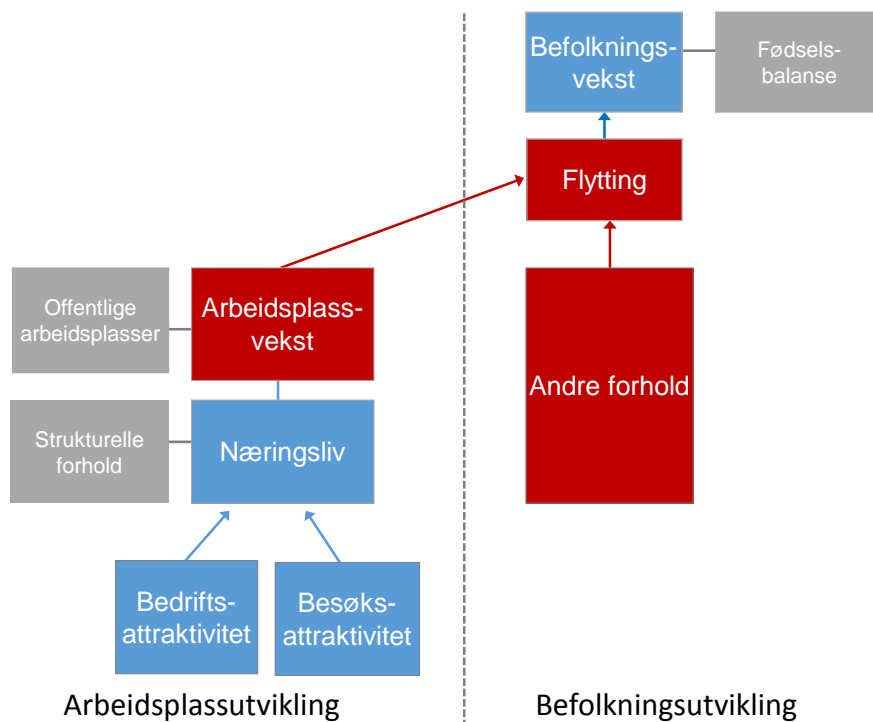

Figur 52: Samlet attraktivitet, nasjonal vekst og strukturelle forhold i basis-, besøks- og regionale næringene i regionene i NT fra 2008 til 2013. Rangering mht. samlet næringsattraktivitet blant landets 84 regioner.

3. Bostedsattraktivitet

Vi har nå beskrevet og analysert utviklingen når det gjelder arbeidsplasser. I dette kapitlet skal vi se spesielt på bostedsattraktivitet. Steder som er attraktive som bosted trekker til seg innflyttere og holder på de som allerede bor på stedet. Slike steder får bedre befolkningsutvikling enn arbeidsplassveksten tilsier. Høy bostedsattraktivitet gjør det også lettere for næringslivet å rekruttere ansatte.

Vi skal nå analysere flyttingen på bakgrunn av arbeidsplassveksten. Hvordan er sammenhengen mellom arbeidsplassveksten og flyttingen? Er det andre forhold enn arbeidsplassveksten som har vært drivkrefter, og som har ført til at stedet har fått flere innflyttere?

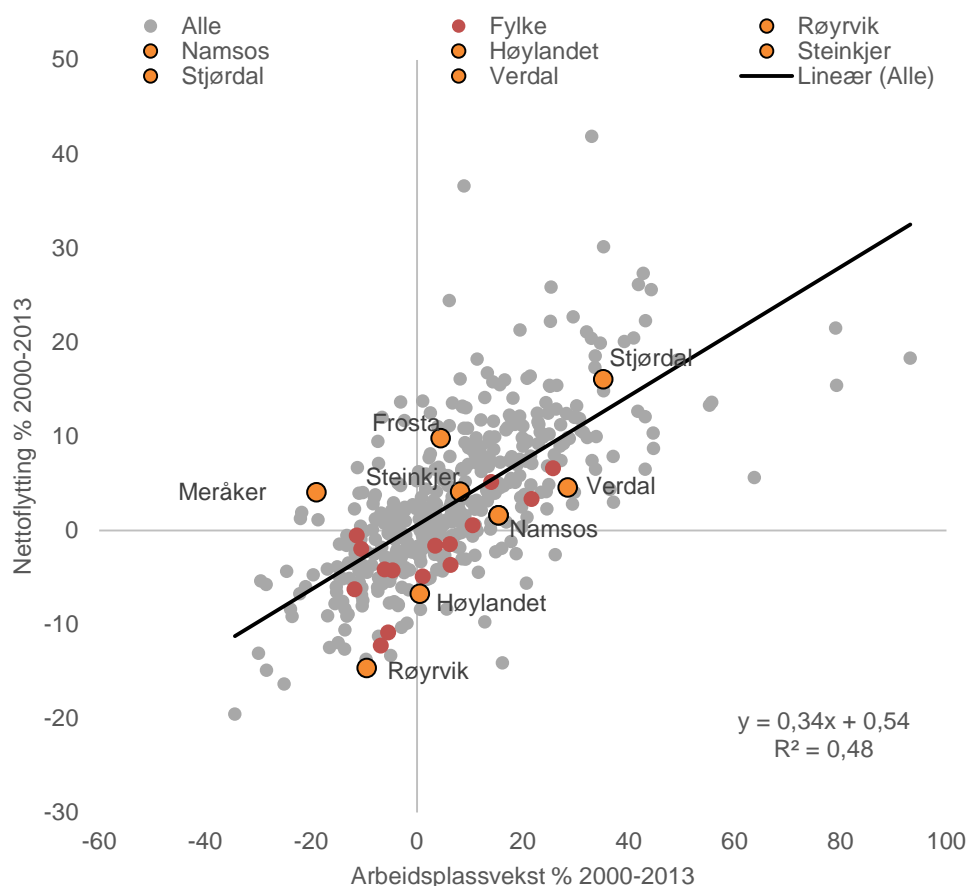

Figur 53: Attraktivitetsmodellen. De delene vi skal fokusere på i dette kapitlet er farget med rødt.

Det er viktig å avdekke sammenhengen mellom arbeidsplassvekst og nettoflyttingen. Når vi kjenner denne sammenhengen, kan vi finne ut av hvor mye av flyttingen som skyldes andre forhold. Etterpå skal vi se nærmere på disse andre forholdene. Det er noen strukturelle forhold som påvirker nettoflyttingen i stor grad. Til slutt kan vi finne ut om stedene er attraktive som bosteder.

3.1 Arbeidsplassvekst og flytting

Hvordan har sammenhengen vært mellom arbeidsplassvekst og nettoflytting i norske kommuner? Det kan vi se gjennom å lage et plott over arbeidsplassvekst og nettoflytting i kommunene i perioden 2000-2013.

Figur 54: Kommunene i Norge plassert etter arbeidsplassvekst og nettoflytting i perioden 2000-2013. De røde og oransje prikkene er kommunene i Nord-Trøndelag.

Det er en klar sammenheng mellom arbeidsplassvekst i kommunene og deres nettoflytting. Linjen viser den statistiske sammenhengen mellom disse to størrelsene i perioden 2000-2013. Den representerer ekstra nettoflytting som følge av øking i antall arbeidsplasser.

På øyemålet ser det ut til at omtrent halvparten av kommunene i NT har hatt arbeidsplassvekst i perioden etter 2000, mens den andre halvparten har hatt vekst. Det er imidlertid mange kommuner i NT som har hatt lavere nettoflytting enn arbeidsplassveksten isolert sett skulle tilsi. Det er noen unntak, f.eks. Meråker, Frosta og Stjørdal.

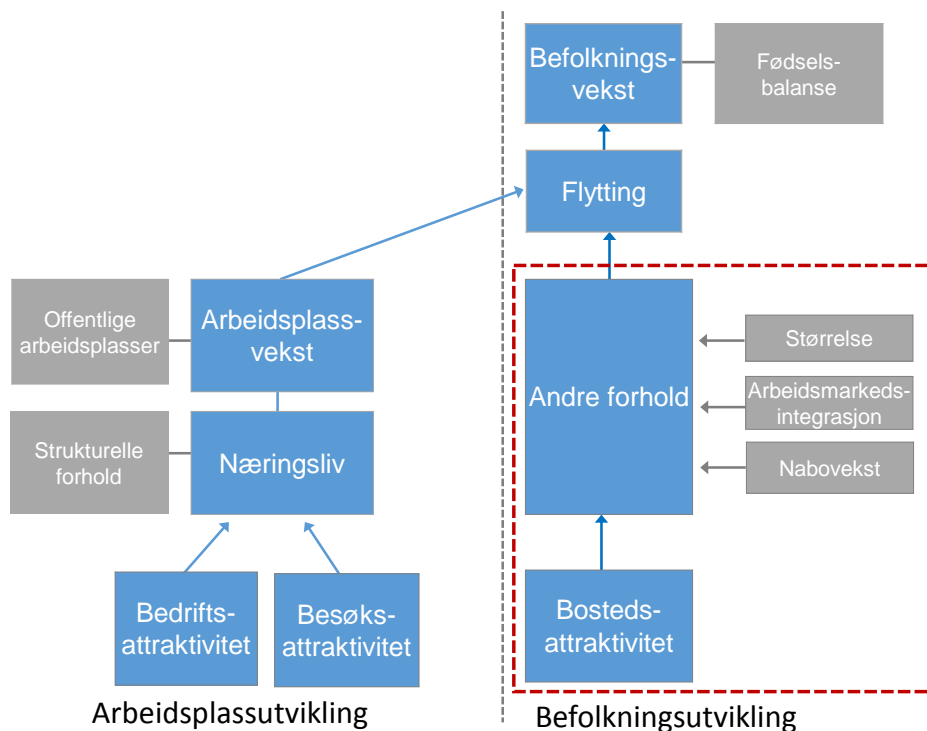
Meråker har til tross for arbeidsplassnedgang hatt positiv nettoflytting. Frosta har hatt svak arbeidsplassvekst, og nettoflyttingen har vært ganske mye høyere enn forventet. Stjørdal er fylkets vinner mht. arbeidsplassvekst. Nettoflyttingen har vært litt høyere enn arbeidsplassveksten skulle tilsi.

I Steinkjer har nettoflyttingen vært som normalt ut ifra arbeidsplassveksten. Verdal har hatt høy arbeidsplassvekst, men nettoflyttingen har vært svakere enn forventet. I Røyrvik har arbeidsplassveksten vært svak, men flyttetallet er mye lavere enn arbeidsplassveksten skulle tilsi.

Kanskje skyldes det relativt lave flyttetallet i mange av kommunene i Nord-Trøndelag dårlige strukturelle forhold? Eller er kommunene ikke attraktive som bosted? Det skal vi finne ut av i dette kapitlet.

3.2 Strukturelle forhold og bostedsattraktivitet

Vi viste på forrige side at noen kommuner har hatt bedre nettoflytting enn arbeidsplassveksten tilsier, mens andre kommuner har mindre nettoflytting. Nå skal vi analysere årsakene til disse avvikene.

Figur 55: Attraktivitetsmodellen.

Strukturelle forhold er faktorer som har en signifikant betydning for utviklingen, men som vanskelig kan påvirkes lokalt. Vi har funnet tre strukturelle forhold som har en signifikant betydning for steders nettoflytting, etter at effekten av arbeidsplassveksten er korrigert for.

Den første er stedets *størrelse*, målt i innbyggertall. Steder med mange innbyggere har systematisk høyere nettoflytting, uavhengig av arbeidsplassveksten.

Den andre faktoren er *arbeidsmarkedsintegrasjon*. Steder som inngår i større arbeidsmarkeder, og som derfor har bedre pendlingsmuligheter for befolkningen, har systematisk høyere nettoflytting. Vi skiller her mellom intern og ekstern arbeidsmarkedsintegrasjon. *Ekstern arbeidsmarkedsintegrasjon* er et mål for hvor godt arbeidsmarkedet i regionen er integrert med arbeidsmarkedet utenfor regionen. Dersom det er en høy andel som pendler inn og ut av regionen er det et tegn på at arbeidsmarkedsintegrasjon er god. Det har positiv betydning for nettoflyttingen, antakelig fordi befolkningen får en større valgfrihet til jobber. *Intern arbeidsmarkedsintegrasjon* er et mål på hvor godt kommunene i en region henger sammen, dvs. hvor stor pendling det er mellom kommunene i en og samme region. Denne faktoren gjelder naturligvis bare for regioner, ikke enkeltkommuner. Dersom den interne arbeidsmarkedsintegrasjonen er høy, styrkes mulighetene for å få netto innflytting.

Den tredje faktoren, *nabovekst*, er mer dynamisk og kan være helt forskjellig fra år til år. Det er arbeidsplassveksten i omkringliggende steder, veid med andelen som pendler til hvert sted. Dersom de omkringliggende stedene har arbeidsplassvekst, blir nettoflyttingen påvirket positivt.

3.2.1 Strukturelle flyttefaktorer - regioner

Figurene til høyre viser hvordan de strukturelle forholdene har bidratt til nettoflyttingen etter at arbeidsplassutviklingen er justert for.

Stjørdalsregionen har over middels gode strukturelle forhold for positiv nettoflytting. Stjørdalregionen har tjent noen innflyttere på grunn av arbeidsplassvekst i naboregionene. Arbeidsmarkedsintegrasjonen er også god. Derimot er arbeidsmarkedsintegrasjonen internt i regionen lav, og den har bidratt negativt til nettoflyttingen.

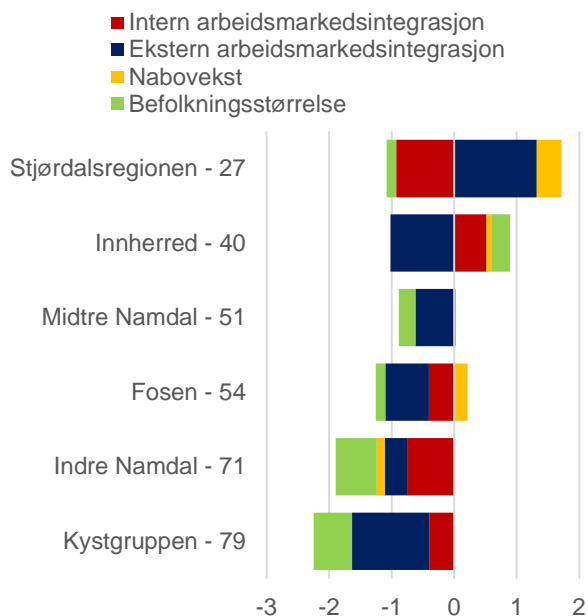
Innherred har middels gode strukturelle forhold for positiv nettoflytting. Innherred tjener innflyttere på grunn av sin høye befolkningsstørrelse og intern arbeidsmarkedsintegrasjon, men taper innflyttere på grunn av lav ekstern arbeidsmarkedsintegrasjon.

De øvrige regionene i NT har dårlige forutsetninger for positiv nettoflytting. Fosen nyter litt av arbeidsplassvekst i naboregionene, men den lave arbeidsmarkedsintegrasjonen har en større negativ effekt. Indre Namdal og Kystgruppen taper innflyttere på grunn av at de har en liten befolkningsstørrelse i tillegg til at arbeidsmarkedsintegrasjonen er lav. Kystgruppen er en av regionene i Norge med dårligst forutsetninger for positiv nettoflytting etter at arbeidsplassveksten er justert for.

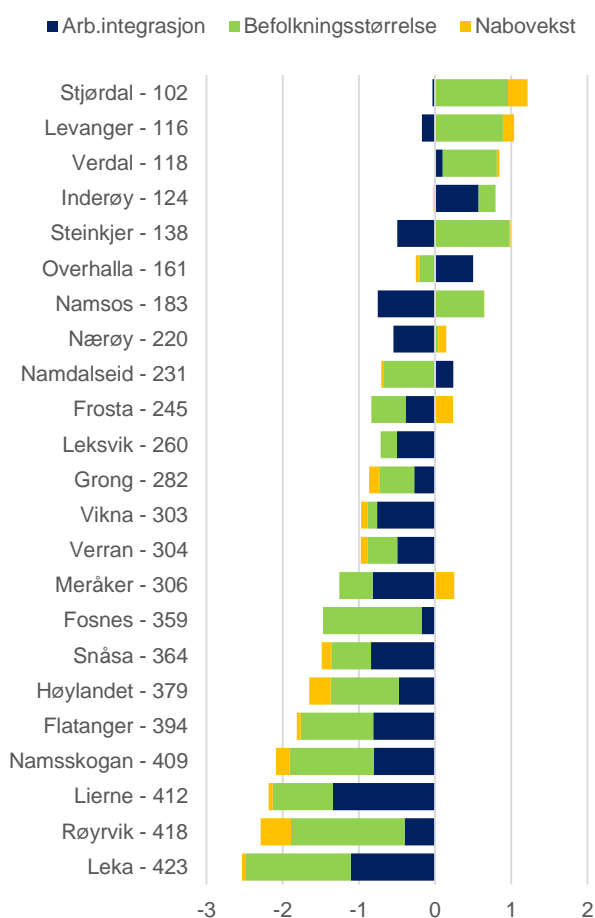
3.2.2 Strukturelle flyttefaktorer - kommuner

Stjørdal, Levanger, Verdal og Steinkjer har tjent innflyttere på grunn av sin relativt høye befolkningsstørrelse. Namsos har også tjent innflyttere på grunn av befolkningsstørrelsen, men tapt enda flere på grunn av lav arbeidsmarkedsintegrasjon.

Kommuner som Røyrvik, Fosnes og Leka har tapt innflyttere i høy grad på grunn av lav befolkningsstørrelse.

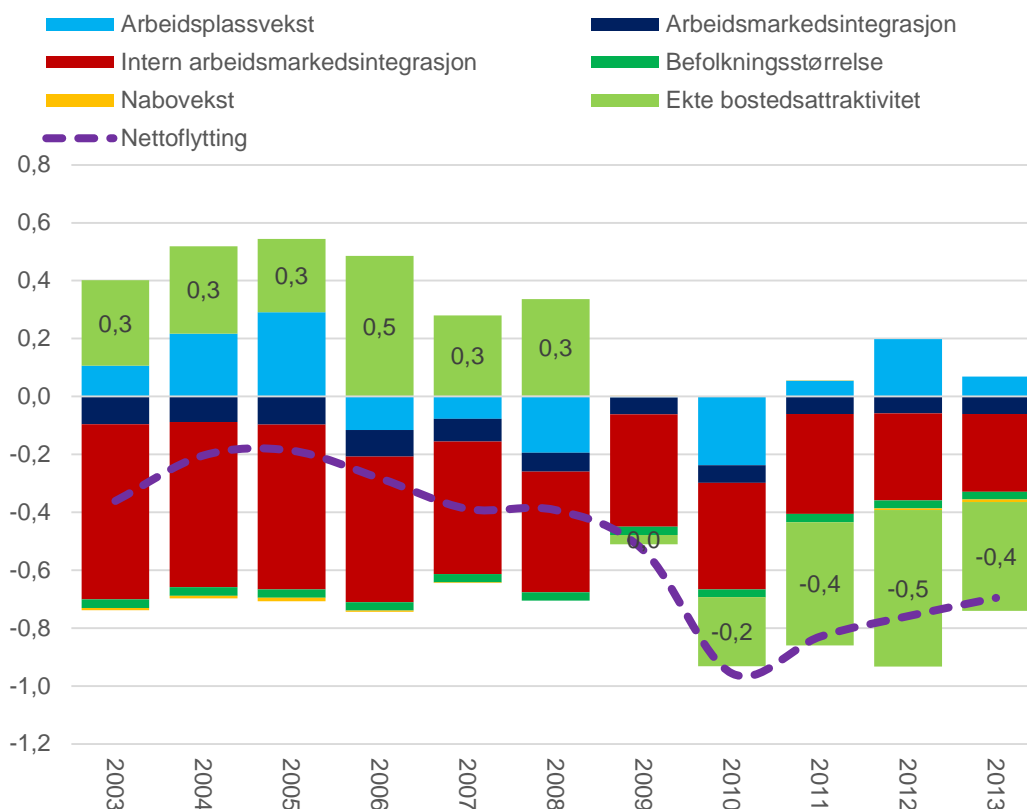
Figur 56: Strukturelle flyttefaktorer i regionene i Nord-Trøndelag for perioden 2002 – 2013 (summen av fire siste treårsperioder). Rang blant landets 84 regioner.

Figur 57: Effekten av de strukturelle flyttefaktorene på kommunenes nettoflytting siste fire treårsperioder. Ranging blant landets 428 kommuner.

3.2.3 Ekte bostedsattraktivitet

Nå har vi analysert nettoflyttingen, og regnet ut hva som skyldes arbeidsplassvekst og hva som skyldes strukturelle faktorer. Det er imidlertid fremdeles en del av nettoflyttingen som ikke kan forklares av disse faktorene. Når det ikke finnes en ytre forklaring, antar vi at det skyldes forhold som er spesielle for regionen. Denne restfaktoren blir da en indikator for bostedsattraktiviteten. Den viser om nettoflyttingen har vært unormalt høy eller lav, gitt de forholdene som vi vet påvirker nettoflyttingen.

Figur 58: Den relative nettoflyttingen til Nord-Trøndelag, dekomponert i effekten av arbeidsplassvekst og strukturelle flyttefaktorer. Den nettoflyttingen som ikke kan forklares av arbeidsplassveksten eller strukturelle faktorer er en indikator for bostedsattraktivitet. Tre års glidende gjennomsnitt. Enhetene er standardavvik av nettoflytting.

Den relativt lave nettoflyttingen til Nord-Trøndelag ser i stor grad ut til å kunne forklares av to ting: Lav intern arbeidsmarkedsintegrasjon og lav bostedsattraktivitet. Arbeidsplassveksten har hatt en vekslende effekt på nettoflyttingen. I noen år har arbeidsplassutviklingen bidratt til økt nettoflytting, i andre år redusert nettoflytting. Effekten er svak sammenliknet med hva arbeidsmarkedsintegrasjonen tilsynelatende betyr for flyttemønstrene.

Befolkningsstørrelsen og naboveksten ser ikke ut til å ha noen nevneverdig effekt på nettoflyttingen til fylket som helhet. Den interne arbeidsmarkedsintegrasjonen, derimot, er så lav at den har bidratt sterkt til å gjøre flyttetallet relativt svakt.

Fram til 2008 var nettoflyttingen til NT høyere enn arbeidsplassveksten og de strukturelle forholdene skulle tilsi. På den tiden var NT regnet for å være et fylke som var attraktivt som bosted. Det flyttet flere folk dit enn det rent statistisk sett skulle. Det har skjedd et skift omkring 2008. I de siste årene har nettoflyttingen vært mye svakere enn de ytre forholdene skulle tilsi. NT har en lavere flyttebalanse enn normalt.

Gjorde NT noe før for å tiltrekke seg folk som de i de siste årene har sluttet med? Finnes det noen forklaring på hvorfor NT har gått fra å være attraktiv som bosted til å bli et fylke med negativ bostedsattraktivitet?

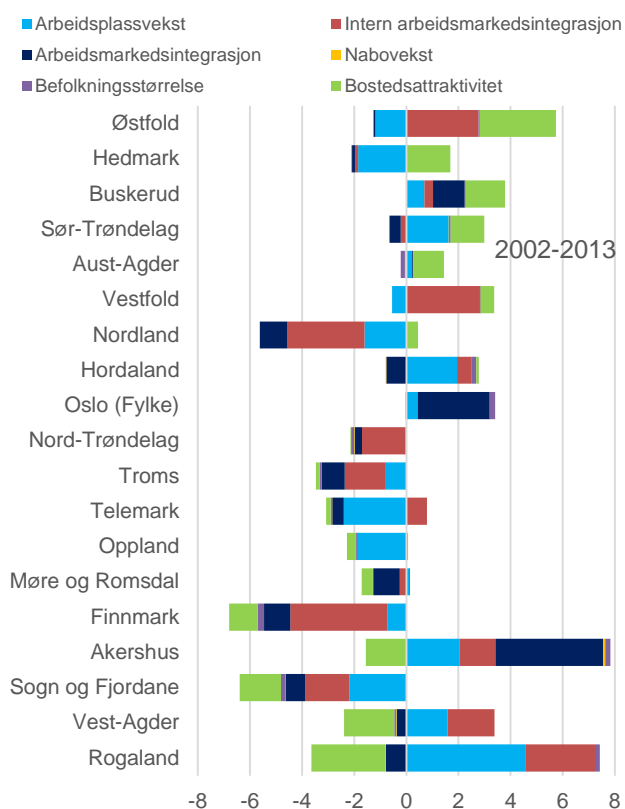
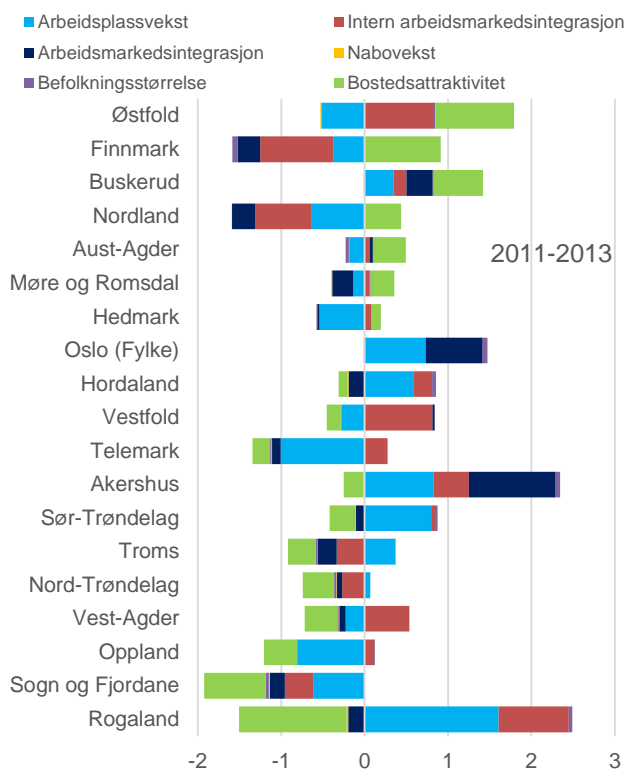
3.2.4 Bostedsattraktivitet i fylkene

Vi sammenlikner forklaringsfaktorene for nettoflytting i Nord-Trøndelag med de øvrige fylkene i figurene til høyre. Den øverste figuren viser nettoflyttingen den siste treårsperioden, mens den nederste figuren viser nettoflyttingen de siste tolv årene.

Hvis vi analyserer nettoflyttingen til NT i et tolvårsperspektiv, har nettoflyttingen til fylket vært som forventet ut ifra arbeidsplassveksten og de strukturelle flytteforholdene. I løpet av den siste tolvårsperioden har fylket hatt nøytral bostedsattraktivitet. Det som hovedsakelig har bidratt til negativ relativ flytting er lav arbeidsmarkedsintegrasjon.

Hvis vi analyserer NT i et treårsperspektiv, dvs. den siste treårsperioden, blir bildet noe annerledes. I løpet av de siste tre årene har arbeidsplassveksten vært god, og den har hatt en svak positiv effekt på nettoflyttingen. Den lave arbeidsmarkedsintegrasjonen har fortsatt en negativ effekt på nettoflyttingen. Mens NT har hatt nøytral bostedsattraktivitet i et tolvårsperspektiv, har bostedsattraktiviteten vært negativ de siste tre årene. NT har falt på rangeringsstigen mht. bostedsattraktivitet, fra middels god til lav. Fire fylker hadde lavere bostedsattraktivitet enn NT i den siste treårsperioden.

Fylker som Finnmark og Møre og Romsdal har blitt mye mer attraktive som bosted i siste periode enn tidligere. Det reflekterer at disse fylkene har fått en sterkere vekst i arbeidsinnvandringen. De åpnere grensene for arbeidsinnvandring har ført til at de stedene i distriktene som kan tilby arbeidsplasser til innvandrere, har fått sterk økning i innvandringen, og blitt attraktive for utlendinger.

Figur 59: Relativ nettoflytting til fylkene dekomponert i effekt av arbeidsplassvekst og strukturelle flyttefaktorer samt bostedsattraktivitet. Den øverste figuren viser den siste treårsperioden. Den nederste figuren viser summen av de fire siste treårsperiodene. Rangering mht. bostedsattraktivitet.

3.2.5 Bostedsattraktivitet i regionene

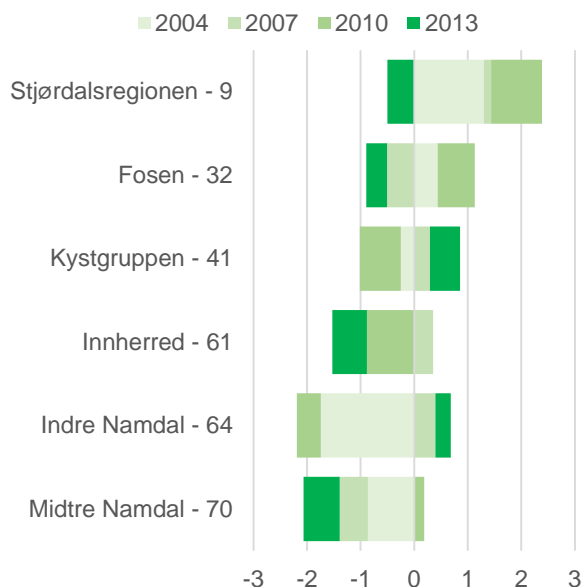
Bostedsattraktivitetens utvikling fra en treårsperiode til en annen i regionene i NT er vist i figuren til høyre.

Stjørdalsregionen har høy bostedsattraktivitet. Regionen har en niende plass blant 80 regioner. Stjørdalsregionen var derimot ikke attraktiv den siste treårsperioden.

Fosen har også over middels god bostedsattraktivitet, men har ikke vært attraktiv den siste treårsperioden.

Kystgruppen har middels bostedsattraktivitet, og har vært attraktiv den siste treårsperioden.

Midtre Namdal har lav bostedsattraktivitet, også i nasjonal sammenheng. Det har heller ikke vært noen positiv utvikling i bostedsattraktiviteten den siste treårsperioden.

Figur 60: Bostedsattraktivitet fire siste treårsperioder i regionene i NT. Rangering blant 80 regionerⁱⁱ.

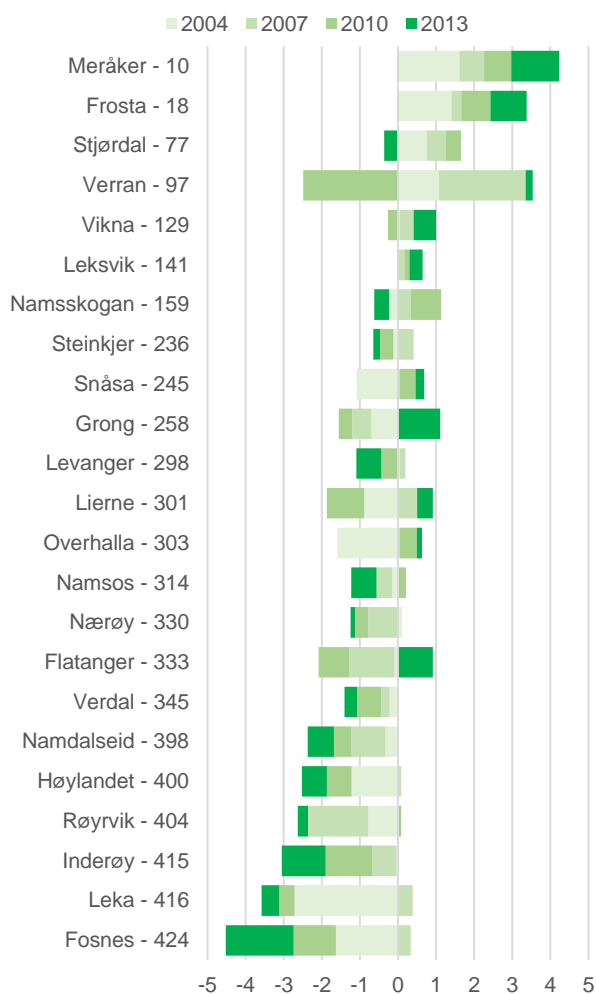
3.2.6 Bostedsattraktivitet i kommunene

Samtlige kommuner i Stjørdalsregionen har hatt positiv bostedsattraktivitet de siste tolv årene. Spesielt har Meråker og Frosta vært attraktive som bosted. De har vært attraktive i hver treårsperiode siden 2002, også i den siste. Stjørdal har ikke vært attraktiv den siste treårsperioden, men attraktiviteten har vært positiv i årene før.

De fleste kommunene i NT rangerer under middels blant kommunene i Norge mht. bostedsattraktivitet.

Grong og Flatanger har hatt god bostedsattraktivitet den siste treårsperioden.

Nettoflyttingen til Fosnes er mye lavere enn arbeidsplassveksten og de strukturelle forholdene skulle tilsi. Fosnes er med denne målemetoden rangert som en av Norges minst attraktive bostedskommuner.

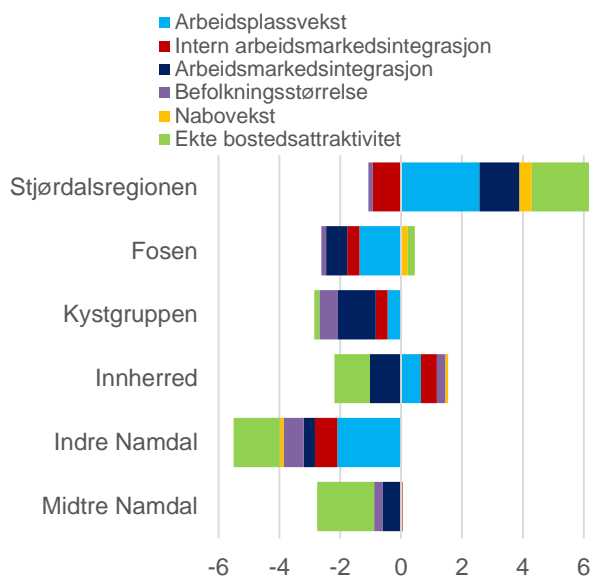
Figur 61: Bostedsattraktiviteten i kommunene i NT for de siste fire treårsperiodene. Rangering blant landets 428 kommuner.

3.2.7 Relativt flytting dekomponert – regioner

På forrige side så vi at Stjørdalsregionen har hatt høy bostedsattraktivitet de siste tolv årene. Figuren til høyre viser hvordan flyttingen til regionene kan forklares av hhv. arbeidsplassvekst, strukturelle flytteforhold og bostedsattraktivitet. Mesteparten av den positive relative flyttingen til Stjørdalsregionen skyldes høy arbeidsplassvekst og en god arbeidsmarkedsintegrasjon. I tillegg har en positiv bostedsattraktivitet bidratt til flyttetallet.

Nesten all flytting til Fosen og Kystgruppen kan forklares av arbeidsplassutvikling og strukturelle forhold. Begge regionene har hatt negativ relativ flytting.

Mye av den svake relative flyttingen til Midtre Namdal har ikke noen ytre forklaring. En negativ bostedsattraktivitet forklarer det meste av det svake flyttetallet.

Figur 62: Relativ flytting i regionene i NT, siste tolv år, dekomponert i effekt av arbeidsplassvekst, strukturelle flyttefaktorer og bostedsattraktivitet.

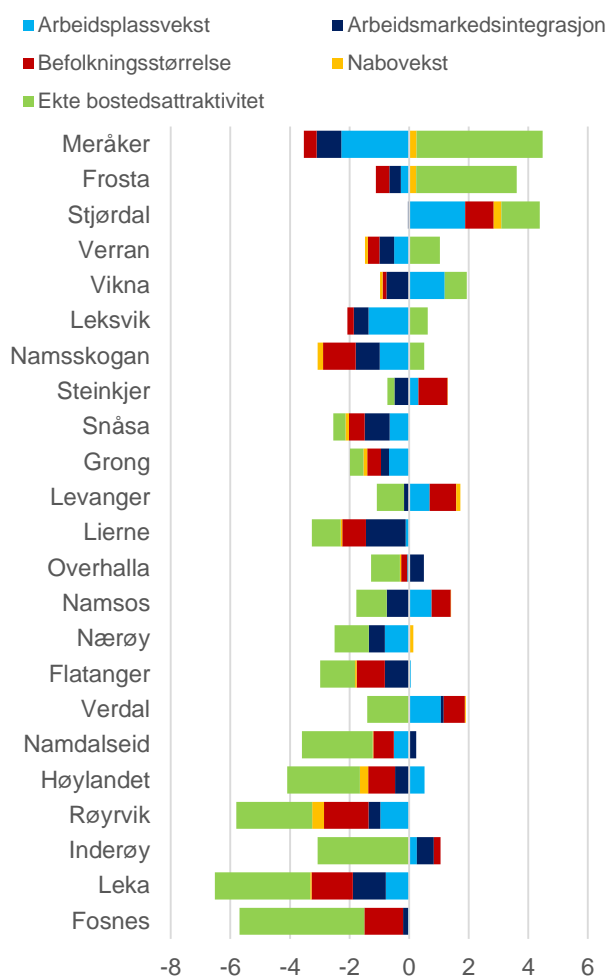
3.2.8 Relativ flytting dekomponert - kommuner

Meråker har hatt svak arbeidsplassutvikling og har en lav arbeidsmarkedsintegrasjon. Begge deler tilsier svak nettoflytting til kommunen. Kommunen har imidlertid hatt positiv relativ flytting, og dette skyldes en god bostedsattraktivitet. Kommunen skulle normalt sett hatt et svakt flyttetall, men har ikke hatt det.

Mesteparten av flyttingen til Frosta skyldes også andre forhold enn arbeidsplassutvikling og strukturelle flyttefaktorer.

Levanger og Verdal har hatt god arbeidsplassutvikling og har gode strukturelle forhold for flytting, men flyttingen har vært svakere enn forventet.

De svake flyttetallene i Inderøy, Leka og Fosnes skyldes i all hovedsak negativ bostedsattraktivitet.

Figur 63: Relativ flytting i kommunene i NT, siste tolv år, dekomponert i effekt av arbeidsplassvekst, strukturelle flyttefaktorer og bostedsattraktivitet.

4. Scenarier for framtidig vekst

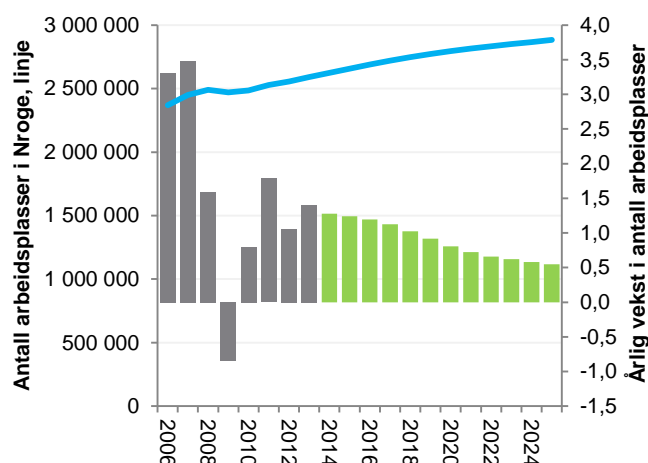
Vi skal avslutte denne delen av rapporten med å se på hva som er sannsynlige og mulige scenarier for framtidig utvikling. Framtidsscenarioene er basert på at de strukturelle forholdene vil fortsette, men at kommunene kan påvirke sin egen attraktivitet.

4.1 Strukturelle forhold

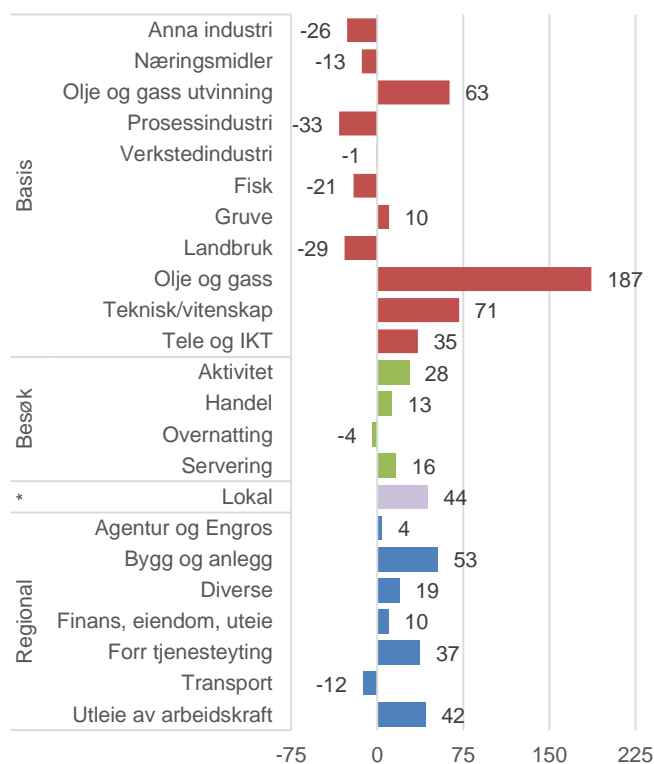
De strukturelle forholdene som kommer til å påvirke hver enkelt kommune vil være et resultat av hvor sterk veksten i hele Norge blir. Dessuten vil veksten i en enkeltkommune også bli påvirket av hvilke sektorer og bransjer som kommer til å vokse i framtiden. Vi skal innledningsvis gjøre rede for hvordan vi kommer fram til et sannsynlig normalscenario for den nasjonale veksten og hvordan den fordeles.

Vi baseres oss på SSBs middelframskrivning for befolkningsveksten i Norge. Det forventes sterk innvandring de neste årene, som fører til tilsvarende sterk befolkningsvekst. Deretter antas det at nettoinnvandringen til Norge faller, slik at befolkningsveksten også faller. Framskrivningen gjelder for befolkningsvekst, men vi kan også bruke disse framskrivningene til å beregne sannsynlig arbeidsplassutvikling. Vi forutsetter da ganske enkelt at andelen av befolkningen som er sysselsatt vil være konstantⁱⁱⁱ, slik at befolkning og arbeidsplasser vil vokse i samme takt.

Strukturelle endringer er en av de viktigste drivkreftene for framtidig fordeling av veksten i antall arbeidsplasser mellom kommuner. Kommuner med konsentrasjon i vekstbransjer får vekstimpulser, mens kommuner med mange arbeidsplasser i næringer med nedgang vil bli negativt påvirket. I våre scenarier har vi lagt inn at vekstmønsteret mellom sektorer og bransjer vil fortsette med den samme tendensen i de kommende årene som i perioden 2000-2013. Vi ser hvordan veksten har variert i de ulike bransjene i figur 65.

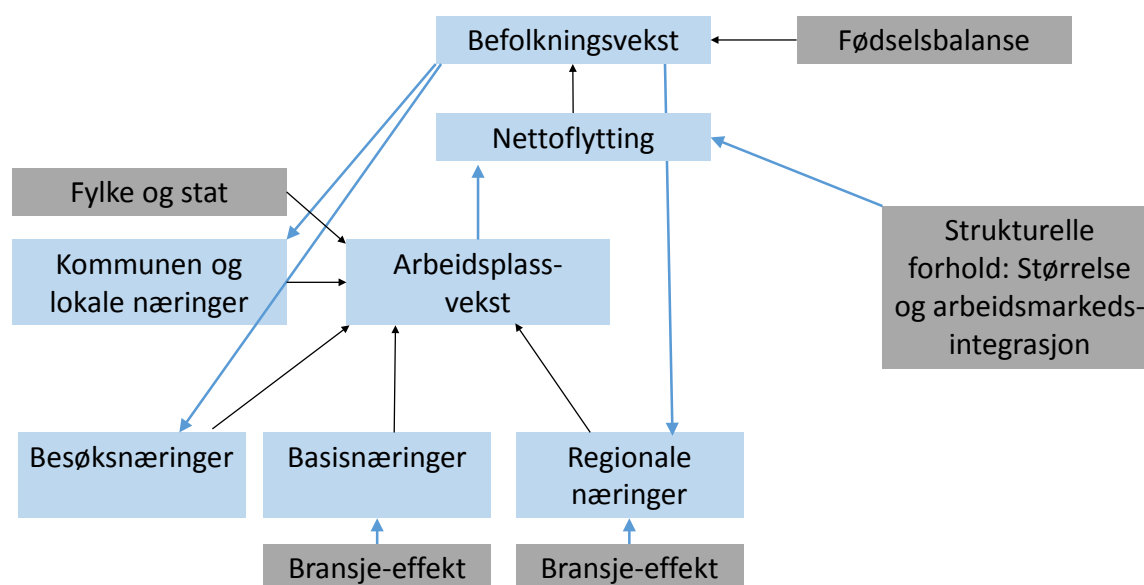
Figur 64: Arbeidsplassveksten i Norge fram til 2013, og beregnet arbeidsplassvekst ut fra at sysselsettingsandelen skal være konstant og SSBs middelprognose for befolkningsveksten.

Figur 65: Prosentvis vekst i antall arbeidsplasser fra 2000 til 2013 i Norge.

4.2 Modellens dynamikk

I scenariomodellen bruker vi den samme modellen som vi brukte for å analysere den historiske utviklingen. Det er først og fremst utviklingen i befolkning og antall arbeidsplasser som modellen vil vise. Samtidig viser modellen hvordan antall arbeidsplasser vil fordele seg mellom sektorer og næringstyper.

Figur 66: Scenariomodellens oppbygging. De grå boksene er eksogene variabler, som baserer seg på historiske tall. De blå boksene blir bestemt i modellen. De sorte pilene viser definisjonsmessige sammenhenger, som at befolkningsveksten er summen av fødselsbalansen og nettoflytting, og at arbeidsplassveksten er summen av veksten i alle sektorer og næringstyper. De blå pilene viser sammenhenger som er lagt inn i modellen, og som er basert på regresjonsanalyser av historiske sammenhenger.

I modellen blir framtidig vekst i antall arbeidsplasser i basisnæringer et resultat av forventet vekst i de ulike bransjene på landsbasis, og vi legger da til grunn at veksten i de ulike bransjene i kommunen blir den samme som på landsbasis. Veksten i besøksnæringene er antatt å være den samme som på landsbasis i utgangspunktet, men justert for befolkningsveksten. De regionale næringene blir positivt påvirket av både befolkningsvekst og samtidig påvirket av bransjestrukturen.

Utviklingen i antall arbeidsplasser i statlig sektor og i fylker antas å fortsette som før, og vil ikke være påvirket av kommunens egen arbeidsplassvekst.

Den relative arbeidsplassveksten i kommunen vil få en effekt på nettoflyttingen. Her baserer vi modellen på den empiriske sammenhengen mellom arbeidsplassvekst og nettoflytting i norske kommuner de ti siste årene. Nettoflyttingen blir også påvirket av strukturelle forhold som kommunens befolkningsstørrelse og arbeidsmarkedsintegrasjon, som antas å ha samme effekt i framtiden som historiske data viser.

Denne modellen representerer «business as usual», der de strukturelle endringene de siste årene framskrives. Samtidig baserer dette scenariet seg på at regionen har en utvikling «som normalt», dvs. at regionen har helt nøytral attraktivitet.

4.3 Normal-scenario for Nord-Trøndelag

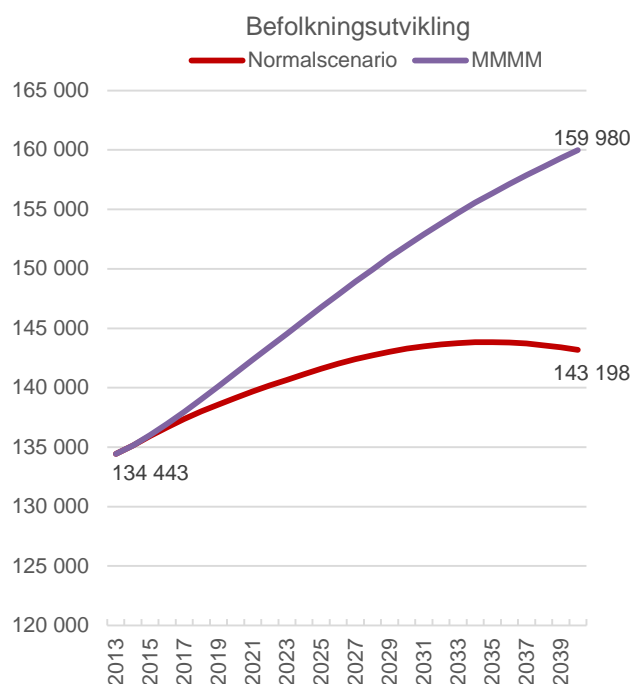
4.3.1 Befolkningsutvikling

I figuren til høyre viser vi hvilken utvikling NT vil få dersom normalscenariet slår til. Befolkningen i NT forventes å øke med 6,5 prosent fram til 2040, og innbyggertallet vil nå drøye 143 000. Normalscenariet er som tidligere nevnt basert på at de strukturelle trekkene i utviklingen blir den samme i framtiden som i de siste ti årene.

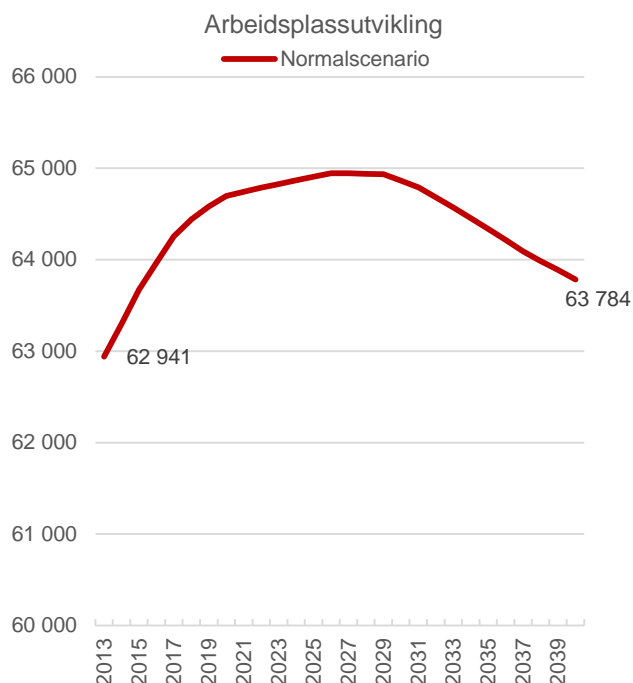
SSBs midlertidsprognose er mer optimistisk, og viser at innbyggertallet i NT vil nå nesten 160 000 innen 2040. SSB har lagt inn en dempingsfaktor i sine prognoser, som innebærer at sentraliseringsmønsteret vil avta på sikt. Vi har ikke lagt inn noen slik dempingsfaktor. Vår modell blir da mer pessimistisk enn SSBs midlertidsprognoser på vegne av distriktene og mer optimistisk på vegne av de store byene.

4.3.2 Arbeidsplassutvikling

I figur 68 vises arbeidsplassutviklingen i normalscenariet. Antall arbeidsplasser forventes å øke litt, kun med ca. 1,3 prosent. Vi har sett tidligere i rapporten at NT har ugunstige strukturelle forhold for vekst i næringslivet. Det skyldes bl.a. en stor andel arbeidsplasser i landbruket og forholdsvis få arbeidsplasser i de teknologiske tjenestene. NT har også forholdsvis lite regionale næringer, og det er de regionale næringene som vokser mest på landsbasis. Derfor forventes det svak arbeidsplassvekst i NT dersom de strukturelle forholdene fortsetter som før. Dersom vi får se andre strukturelle trekk i framtiden enn i de siste ti årene, vil det kunne gi en annen utvikling.

Figur 67: Antall innbyggere i Nord-Trøndelag, framskrevet til 2040. Normalscenariet og SSBs midlertidsprognose.

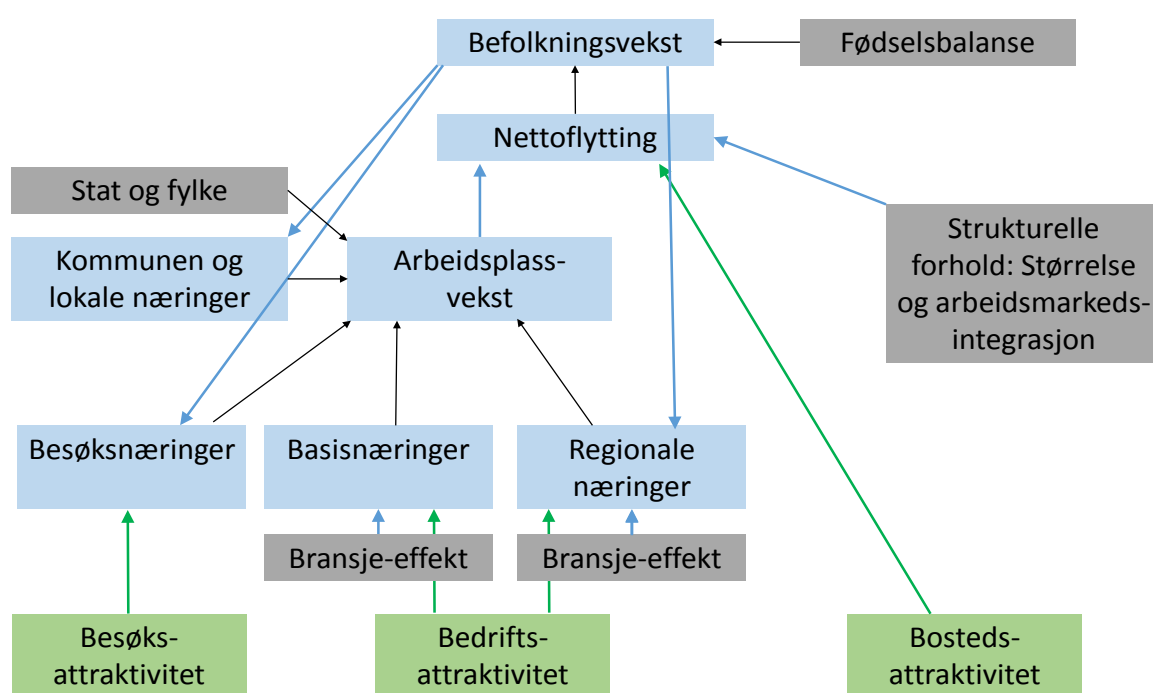

Figur 68: Normalscenario for arbeidsplassvekst i Nord-Trøndelag.

4.4 Alternative scenarier med ulik attraktivitet

Normalscenariet er basert på at utviklingen i kommunen er absolutt normal, både med hensyn til arbeidsplassvekst i de enkelte bransjene, og med hensyn til nettoflytting i forhold til arbeidsplassvekst og strukturelle forhold. Attraktivitetsmodellen er basert på at kommuner kan påvirke egen vekst og oppnå en bedre utvikling enn slike framskrivninger tilsier. Attraktivitet er «statistisk unormal» vekst.

Vi vil derfor utvide scenariomodellen gjennom å legge inn historisk attraktivitet for regionen, og deretter legger vi inn ulike forutsetninger om framtidig attraktivitet som vil skape vekst i regionen.

Figur 69: Scenario-modellen utvidet med attraktivitet for besøk, bedrift og bosted.

I denne modellen kan vi legge inn verdiene for historisk attraktivitet, dvs. den attraktiviteten som regionen har hatt de siste årene. Da kan vi se hvilken utvikling regionen vil få dersom de fortsetter med den attraktiviteten de har hatt for bosted, bedrifter og besøk i de siste årene.

Vi har sett at NT har vært attraktiv for besøk og regionale næringer, men ikke så veldig attraktiv for basisnæringer. Bostedsattraktiviteten har vært negativ. Dersom dette fortsetter, hvordan vil det da gå med befolknings- og arbeidsplassutviklingen i NT?

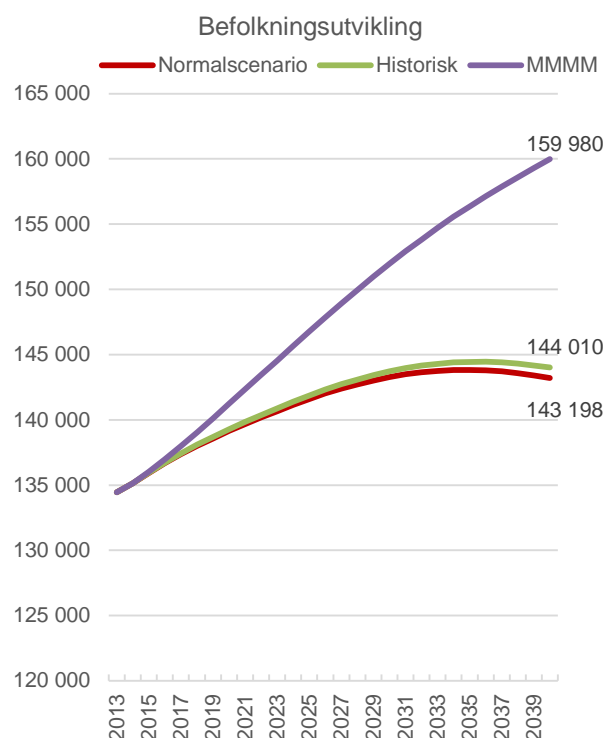
4.5 Scenarier med historisk attraktivitet

Vi kan legge inn de historiske verdiene^{iv} for NTs attraktivitet som bosted, og historiske verdier for attraktiviteten for basisnæringer, besøksnæringer og regionale næringer i modellen, og se hvilken utvikling det fører til.

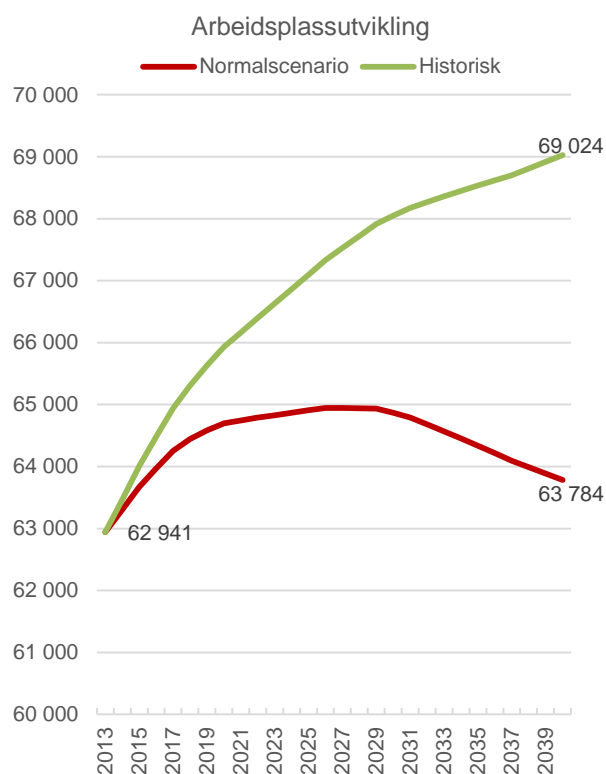
Tabell 5: Historiske verdier for attraktiviteten i Nord-Trøndelag og standardavviket for alle kommuners attraktivitet.

	Historisk	StDev
Bostedsattraktivitet	-0,1	
Bedriftsattraktivitet - Basisnæringer	0,0	2,1
Besøksattraktivitet	0,5	1,3
Bedriftsattraktivitet - Regionale næringer	0,7	1,7

Vi så tidligere at NT ikke har vært attraktive for basisnæringer etter finanskrisen, men at de var attraktive på begynnelsen av 2000-tallet. Over en tiårsperiode har NT hatt nøytral attraktivitet i basisnæringene. Det vil si at arbeidsplassutviklingen i basisnæringene har vært som forventet ut ifra de strukturelle forholdene. Vi legger derfor til grunn i det historiske scenariet at NT har hatt positiv samlet næringsattraktivitet og negativ bostedsattraktivitet. Dersom dette fortsetter, vil antall arbeidsplasser øke ganske mye. Det vil bli omtrent 69 000 arbeidsplasser i NT innen 2040. Arbeidsplassveksten vil ha en positiv effekt på nettoflyttingen. Men under antakelsen av at den negative bostedsattraktiviteten fortsetter, vil ikke folketallet øke så mye likevel. Folketallet forventes å bli marginalt større under det historiske scenariet enn under normalscenariet. Her ser vi tydelig hvordan næringsattraktivitet bidrar til arbeidsplassvekst, men at den alene ikke nødvendigvis bidrar til befolkningsvekst så sant ikke stedet er attraktivt som bosted. For at NTs befolkning skal øke, må stedet bli attraktivt som bosted også.

Figur 70: Ulike scenarier for attraktivitet og SSBs middelframskrivning for befolkning, Nord-Trøndelag

Figur 71: Ulike scenarier for attraktivitet med hensyn til utvikling i samlet antall arbeidsplasser, Nord-Trøndelag

4.6 Høyvekstscenario

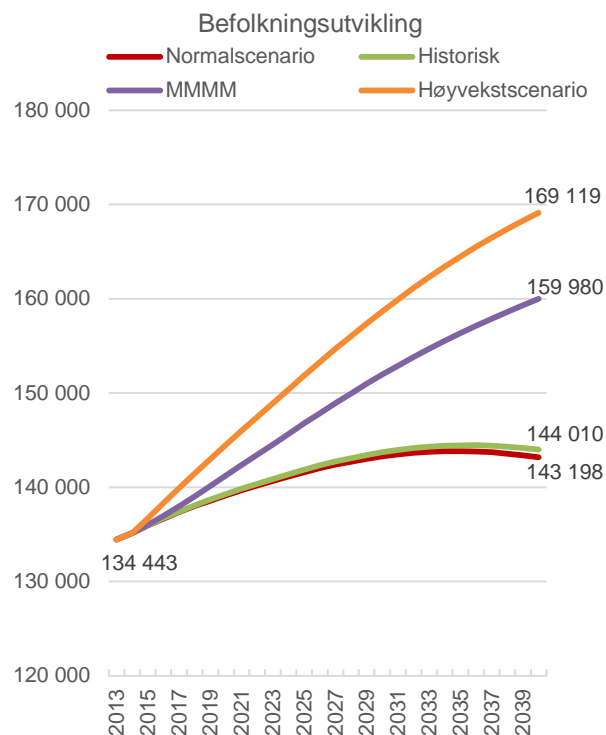
Vi har til slutt lagt inn verdier for et høyvekstscenario, som viser hvilken vekst NT kan oppnå dersom de lykkes med å være attraktive både som bosted og for næringsliv. I tabellen under har vi lagt inn verdier for framtidig attraktivitet som vi anser om et «best case».

Tabell 6: Verdier for attraktivitet i et høyvekstscenario, historisk attraktivitet og standardavviket for regional attraktivitet, Nord-Trøndelag

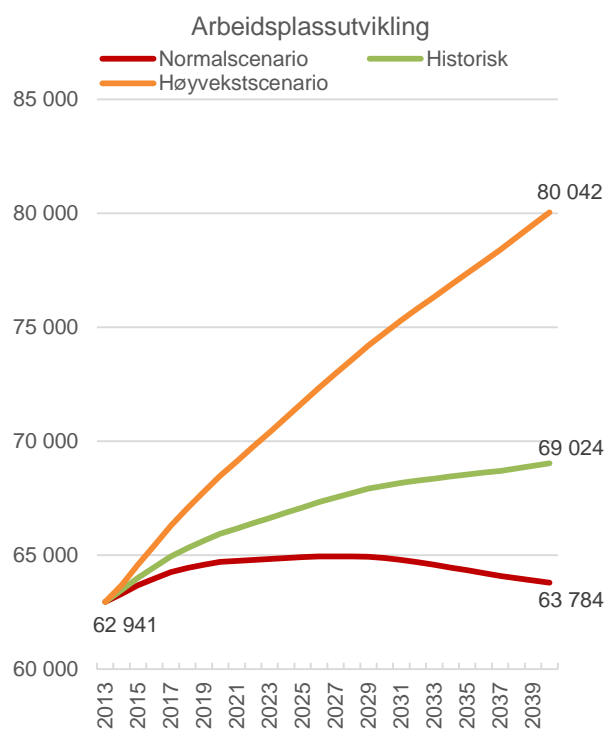
	Høyvekst	Historisk	StDev
Bostedsattraktivitet	0,4	-0,1	
Bedriftsattraktivitet - Basisnæringer	1,0	0,0	2,1
Besøksattraktivitet	1,0	0,5	1,3
Bedriftsattraktivitet - Regionale næringer	1,0	0,7	1,7

I høyvekstscenarioet er det lagt inn positive verdier for alle attraktivitetsdimensjonene. Vi har lagt inn at bostedsattraktiviteten vil være 0,4 standardavvik over gjennomsnittet i stedet for den historiske verdien som er 0,1 standardavvik under gjennomsnittet. Videre har vi lagt inn at den bransjusterte veksten vil være på én prosent årlig i hver næringstype. NT har i snitt de siste ti årene hatt en bransjustert årlig vekst på 0,7 prosent i de regionale næringene. Attraktiviteten i de regionale næringene har nesten vært like høy som det vi legger inn i høyvekstscenarioet. Dette viser at høyvekstscenarioet er mulig å oppnå. Det vil være vanskelig, men mulig. Under et slikt scenario vil NTs befolkning øke til nesten 170 000 innbyggere innen 2040. Veksten vil være på drøye 25 prosent. Det er høyere enn SSBs middelframskrivning. Under et høyvekstscenario vil antall arbeidsplasser øke med 27 prosent. Det vil resultere i at det vil bli over 80 000 arbeidsplasser i NT i 2040.

Dersom de strukturelle trekkene fortsetter som før, må NT bli attraktiv for både næring og som bosted for å oppnå befolknings- og arbeidsplassvekst. Det at NT fra før er rimelig attraktive for næring er et godt utgangspunkt. Dette kan fylket bygge videre på. NT har også vært attraktiv som bosted før. Dersom NT klarer å bli attraktiv igjen, vil det få sterk innvirkning på nettoflyttingen i fylket.

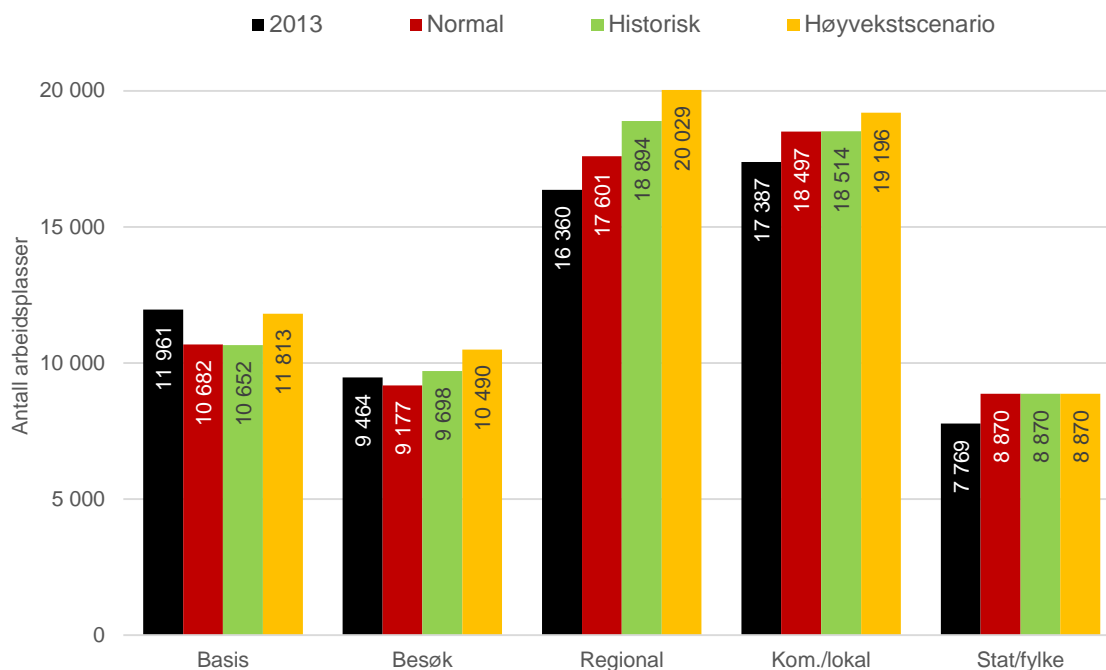
Figur 72: Befolkningsutvikling i ulike scenarier for attraktivitet, Nord-Trøndelag

Figur 73: Arbeidsplassutvikling for ulike scenarier for attraktivitet, Nord-Trøndelag

4.6.1 Hvor kommer veksten fra i vekstscenariet?

Vi kan også vise hvordan arbeidsplassutviklingen blir i de ulike scenariene når deler opp i de ulike sektorene og næringstypene. I tabellen under viser vi antall arbeidsplasser i 2013, og antall arbeidsplasser i 2023 for de ulike scenariene.

Figur 74: Antall arbeidsplasser i ulike sektorer og næringstyper i NT i 2013 og i 2023 for de ulike scenariene.

I diagrammet over har vi vist antall arbeidsplasser i de tre strategiske næringstypene og i offentlig sektor i dag, og om ti år under de tre ulike scenariene.

Antall arbeidsplasser i basisnæringene forventes å avta, også under et høyvekstscenario. Under et normalscenario og under det historiske scenariet forventes basisnæringene å miste ca. 1 200 arbeidsplasser i løpet av de neste ti årene. Også under høyvekstscenarioet forventes en svak nedgang. Det ser derfor ikke ut til å være noe stort potensiale for vekst i basisnæringene.

Besøksnæringene forventes heller ikke store endringer. Under et normalscenario vil det bli en svak nedgang som følge av negativ befolkningseffekt. Under et høyvekstscenario vil det bli litt vekst, både som følge av høy attraktivitet og som følge av at befolkningseffekten blir bedre.

De regionale næringene forventes å vokse. Veksten vil bli desidert sterkest under et høyvekstscenario. I tillegg til høy attraktivitet, vil økt befolkning bidra til høyere etterspørsel etter regionale næringer.

Kommunal sektor/lokale næringer forventes å øke litt i høyvekstscenarioet som følge av høy befolkningsvekst. I normalscenarioet og det historiske scenariet vil det bli svak vekst.

Antall arbeidsplasser i statlig og fylkeskommunal sektor forventes å øke like mye under de ulike scenariene.

Et poeng som kommer tydelig fram av denne figuren, er at det ser ut til å være begrenset potensial for arbeidsplassvekst i basisnæringer og besøksnæringer. Hvis den strukturelle utviklingen fortsetter i samme spor som tidligere, vil NT få nedgang i antall arbeidsplasser i basisnæringer, selv om de er attraktive for denne næringstypen. Utviklingen i de regionale næringene blir viktigst, og det er bransjer som ikke får så mye oppmerksomhet i næringsutviklingsstrategier.

5. Utdanning

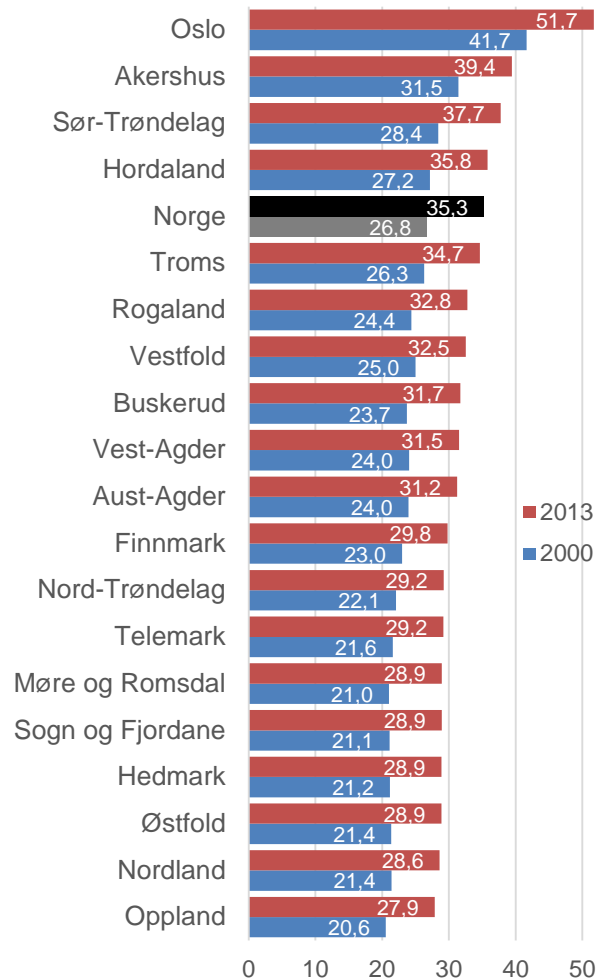
Det er stor interesse for utdanningsnivået, både generelt i befolkningen og i næringslivet. Et høyt utdanningsnivå regnes ofte som en kvalitet i seg selv, samtidig som mange antar at et høyt utdanningsnivå også er vekstfremmende for næringslivet. I regionale utviklingsstrategier, både blant fylkeskommuner og primærkommuner, er det ofte selvstendige målsettinger om å oppnå økt utdanningsnivå. Derfor har vi tatt med dette temaet i denne rapporten. Vi vil først presentere noen data om utdanningsnivå i befolkning. Deretter konsentrerer vi oss om utdanningsnivået i næringslivet.

5.1.1 Utdanning i befolkning

Utdanningsnivået i befolkningen varierer ganske mye mellom fylkene. Oslo har klart høyest utdanningsnivå i sin befolkning. 51,9 prosent av den sysselsatte befolkningen i Oslo har høyere utdanning, dvs. minst tre år på universitet eller høyskole. Da regner vi ut andelen blant den delen av befolkningen som er registrert som sysselsatt. Etter Oslo er det Akershus, Sør-Trøndelag og Hordaland som har høyest andel av de sysselsatte med høyere utdanning. Det er bare fire fylker som har utdanningsnivå over landsgjennomsnittet.

Det er en vesentlig større andel av befolkningen som har høyere utdanning i 2013 enn i 2000. De unge tar utdanning i større grad enn før, og etter hvert som de trer inn i arbeidslivet til erstatning av de som går ut i pensjon, øker utdanningsnivået år for år.

I Nord-Trøndelag hadde 29,2 prosent av den sysselsatte befolkningen høyere utdanning i 2013. Andelen har økt fra 21,6 prosent i 2000. Nivået i Nord-Trøndelag er ganske likt nivået i andre fylker, f.eks. Finnmark og Telemark. Syv fylker har et lavere utdanningsnivå enn NT, men det er forholdsvis små forskjeller i nivået blant fylkene som ikke rangerer øverst.

Figur 75: Andel av den sysselsatte befolkningen minst tre års utdanning på høyskole eller universitet.

5.1.2 Utdanningsnivå blant pendlere

Det kan være interessant å se på utdanningsnivået til de som pendler ut og inn av Nord-Trøndelag. Sør-Trøndelag er fylket det pendles mest til og fra. I 2013 var det 5 384 personer som pendlet fra Nord-til Sør-Trøndelag, mens det var 3 145 personer som pendlet fra Sør- til Nord-Trøndelag.

I NT har 29 prosent av den delen av befolkningen som bor og jobber i samme fylke høyere utdanning. Hele 42,5 prosent av de som pendler *til* NT har høyere utdanning, mens 30,4 prosent av de som pendler *ut* av NT har høyere utdanning. Kanskje er NT relativt sett mer attraktivt som arbeidssted for de med høyere utdanning enn som bosted? Nord-Trøndelag er fylket i landet med høyest differanse mellom utdanningsnivå hos de som pendler inn og de som pendler ut.

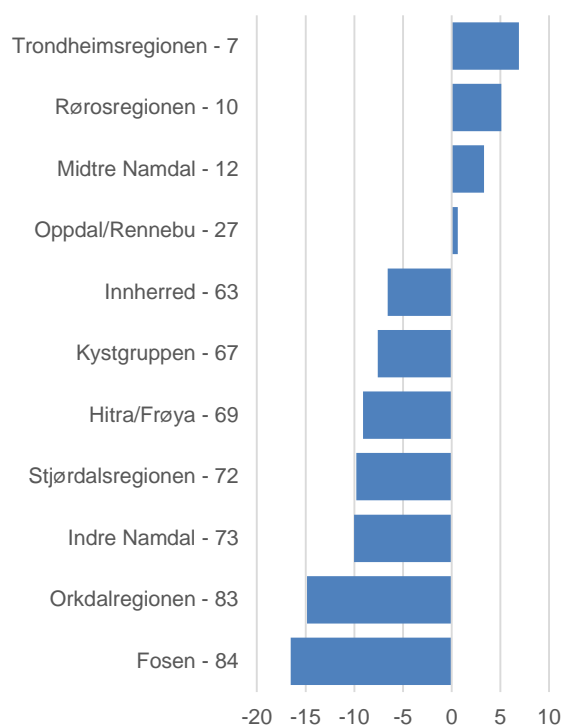
Oslo har en ganske mye høyere utdanningsnivå for de som pendler ut enn de som pendler inn. Det samme gjelder Akershus, Buskerud, Vestfold Sør-Trøndelag og Finnmark. Kanskje betyr det at fylker som Oslo, Akershus og Vestfold er attraktive steder som bosted for folk med høyere utdanning? Kanskje har de med høyere utdanning større preferanse for å bo urbant? Eller bedre råd til å bo i de relativt dyrere byene? Hvis differansen mellom utdanningsnivå til inn- og utpendlere reflekterer bostedsattraktivitet for personer med høy utdanning, er NT relativt lite attraktivt som bosted for de med høyere utdanning.

5.1.3 Utdanningsnivå hos pendlere i regionene

Trondheimsregionen er tilsynelatende relativt mer attraktiv som bosted for de med høyere utdanning enn som arbeidssted. Det gjelder også Rørosregionen og Midtre Namdal. For de fleste regionene i NT er differansen negativ. Fosen har den største negative differansen blant alle regionene i Norge, og ser ut til å være relativt lite attraktivt som bosted for de med høyere utdanning. Riktignok er Fosen preget av høy grad av utpendling, spesielt til Trondheimsregionen, slik at sammenlikningsgrunnlaget blir kanskje noe svakt.

Tabell 7: Andel med høyere utdanning hos pendlere, 2013.

	Samme sted	Pendler inn	Pendler ut	Differanse
Oslo	51,7	43,6	51,6	8,0
Vestfold	31,8	30,8	36,2	5,4
Finnmark	29,5	30,7	34,0	3,3
Akershus	35,1	42,5	45,7	3,3
Sør-Trøndelag	37,6	37,8	39,6	1,8
Buskerud	29,8	36,5	38,1	1,6
Rogaland	33,1	29,5	28,5	-0,9
Østfold	28,3	34,6	31,7	-2,9
Møre og Romsdal	29,1	30,4	27,4	-3,1
Sogn og Fjordane	29,0	31,8	28,4	-3,4
Aust-Agder	30,9	36,3	32,9	-3,4
Oppland	27,6	33,5	29,7	-3,9
Vest-Agder	31,7	34,6	30,3	-4,3
Hedmark	28,7	36,4	30,2	-6,2
Nordland	28,8	33,6	26,3	-7,4
Hordaland	36,4	37,3	28,9	-8,4
Telemark	29,4	38,0	27,9	-10,1
Troms	35,0	39,9	29,4	-10,5
Nord-Trøndelag	29,0	42,5	30,4	-12,1

Figur 76: Differanse mellom andel med høy utdanning mellom ut- og innpendlere. Rangering blant de 84 regionene.

5.1.4 Utdanningsnivå sektorer

Det er stor forskjell på utdanningsnivået i de ulike sektorene. Fylke og stat har mye høyere andel med høyere utdanning enn de andre sektorene. Privat sektor har lavest andel høyt utdannede.

Sektorsammensetningen får derfor stor betydning for utdanningsnivået generelt i befolkningen. Steder med mange arbeidsplasser i fylkeskommunal og statlig sektor vil vanligvis få et høyere utdanningsnivå enn steder med få arbeidsplasser i offentlig sektor.

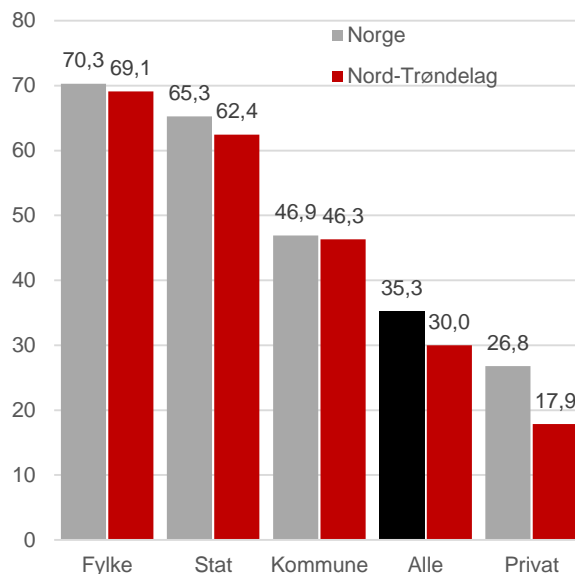
Tre av ti ansatte i NT har høyere utdanning. Andelen er lavere enn andelen nasjonalt. Det er liten forskjell på utdanningsnivået i offentlig sektor i NT og i landet som helhet. I privat sektor er derimot andelen høyt utdannede betraktelig lavere enn landsgjennomsnittet. I 2013 hadde 17,9 prosent av de som jobbet i privat sektor i NT høyere utdanning, mens andelen på landsbasis er 26,8 prosent.

5.1.5 Utdanningsnivå næringslivet

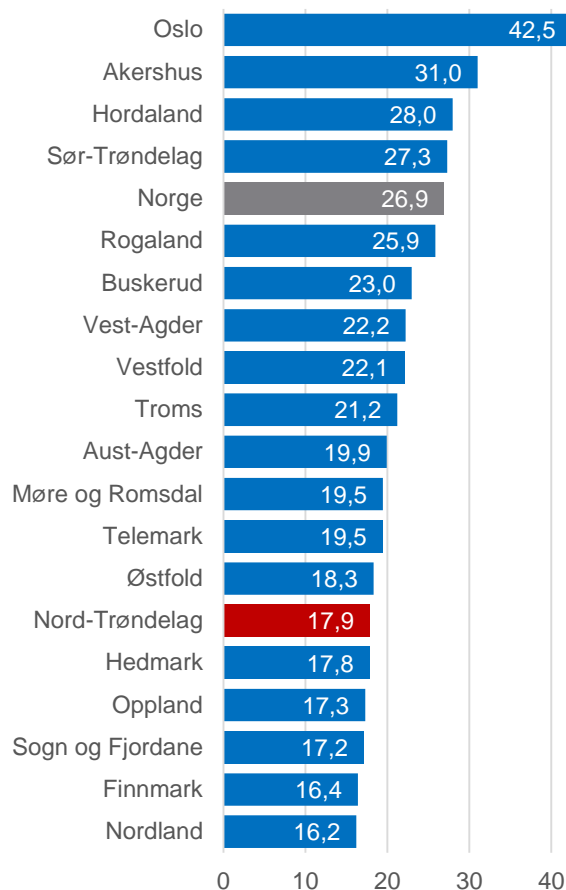
I resten av rapporten skal vi se spesielt på utdanningsnivået i næringslivet. Variasjonen i utdanningsnivå i næringslivet er vist i figur 76.

Oslo har klart høyest utdanningsnivå i sitt næringsliv. 42,5 prosent av de som arbeider i næringslivet i Oslo har høyere utdanning. Akershus, Hordaland og Sør-Trøndelag har også et høyere utdanningsnivå i næringslivet enn tilsvarende tall på landsbasis. Alle de andre fylkene har et lavere utdanningsnivå i næringslivet enn landet som helhet.

Andelen høyt utdannede i NT er omtrent like høyt som i Østfold, Hedmark og Oppland. Fem fylker har en lavere andel høyt utdannede i næringslivet enn NT.

Figur 77: Andel med høyere utdanning i NT og Norge etter sektor, 2013.

Figur 78: Andel med høyere utdanning i næringslivet, etter arbeidssted i 2013.

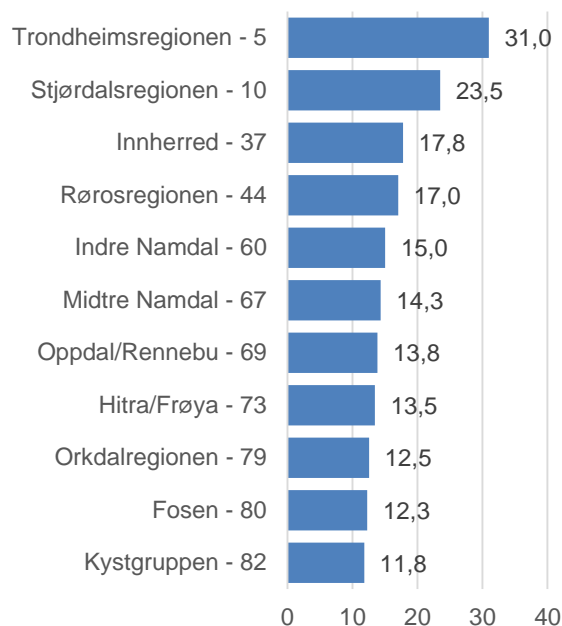
5.1.6 Utdanningsnivå regioner

Hvordan varierer utdanningsnivået i næringslivet i regionene i Trøndelag?

Trondheimsregionen er en av regionene i Norge med høyest andel høyt utdannede i næringslivet. Det er også en høy andel høyt utdannede i Stjørdalsregionen. Selv om nivået er under landsgjennomsnittet i Stjørdalsregionen, rangerer regionen høyt blant alle regionene i Norge. Bare noen få regioner har et over gjennomsnittlig høyt utdanningsnivå i næringslivet.

Innherred har også en over middels høy andel høyt utdannede i sitt næringsliv.

Fosen og Kystgruppen har et lite kompetanseintensivt næringsliv. Bare noen få regioner i Norge har en lavere andel høyt utdannede i sitt næringsliv.

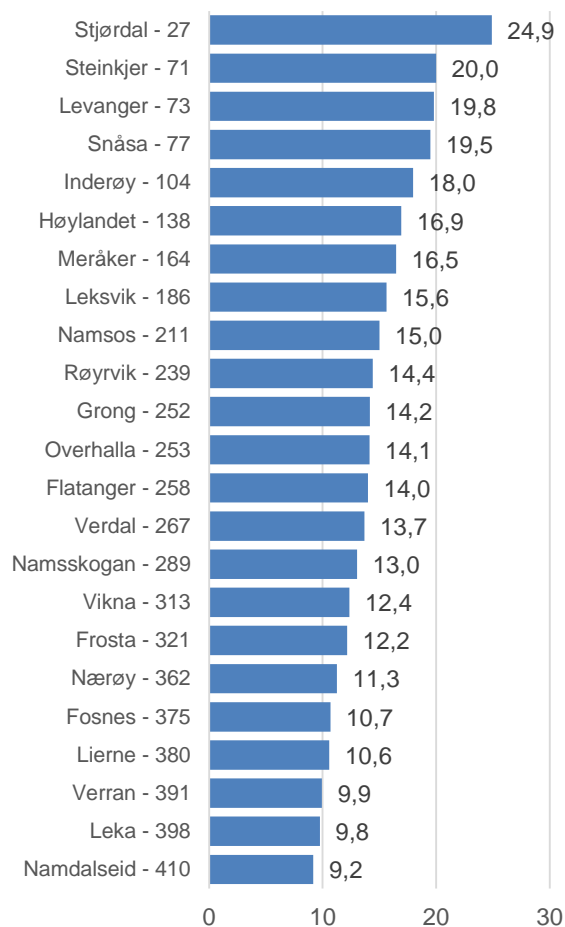
Figur 79: Andel med høyere utdanning i næringslivet i regionene, etter arbeidssted, 2013. Rangering blant landets 84 regioner.

5.1.7 Utdanningsnivå i kommuner

I Stjørdal har nesten hver fjerde ansatte i næringslivet høyere utdanning. Andelen er mye høyere enn i de øvrige kommunene i NT. Andelen er også høy i nasjonal sammenheng.

Også Steinkjer, Levanger og Snåsa har et godt over middels høyt utdanningsnivå i sitt næringsliv. Snåsa er en kommune med kun 518 arbeidsplasser i privat sektor, så det kan være litt tilfeldig at utdanningsnivået der er så høyt.

I Verran, Leka og Namdalseid er andelen høyt utdannede i næringslivet på under 10 prosent.

Figur 80: Andel med høyere utdanning i næringslivet i kommunene, etter arbeidssted, 2013. Rangering blant landets 428 kommuner.

5.1.8 Hvorfor varierer utdanningsnivået?

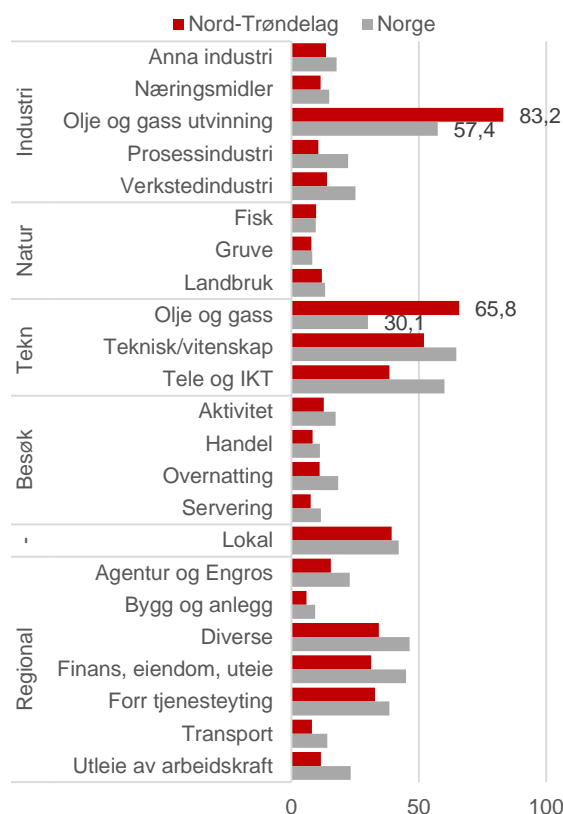
Det er store forskjeller mellom utdanningsnivået i de ulike bransjene. I figuren til høyre ser vi at i noen bransjer, som tele og IKT og teknisk/vitenskapelige tjenester, er andelen ansatte med høyere utdanning godt over 50 prosent. I bransjer som bygg og anlegg og handel er andelen rundt 10 prosent.

I figuren til høyre sammenlikner vi utdanningsnivået mellom NT og Norge bransje for bransje. Det er ikke så mange som jobber innen olje og gass i NT, men av de som jobber der, har en høy andel høy utdanning. Andelen høyt utdannede innen både olje- og gassutvinning og innen tjenester til olje- og gassnæringene er høyere i NT enn i Norge. I de øvrige bransjene er andelen høyt utdannede i landet som helhet høyere enn i NT.

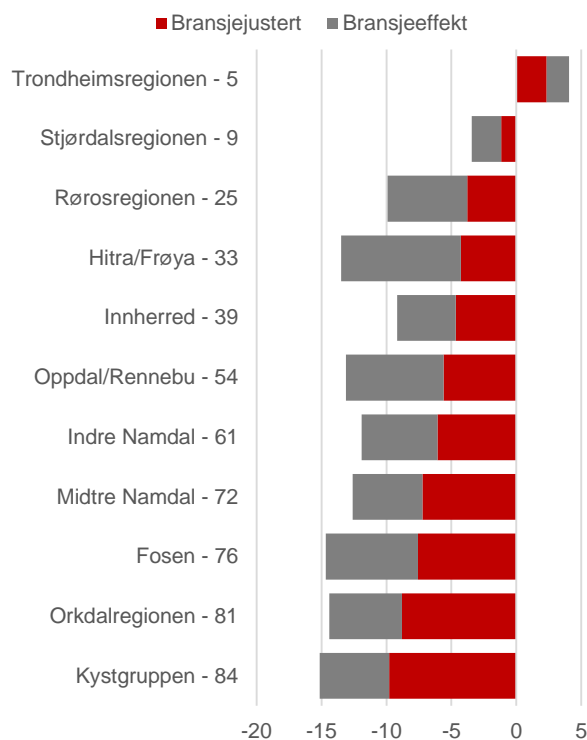
5.1.9 Bransjeeffekt og bransjustert utdanningsnivå

Ettersom det er store forskjeller mellom utdanningsnivå mellom bransjene, vil det være interessant å undersøke om de regionale ulikhetene mellom utdanningsnivå i næringslivet skyldes at bransjestrukturen er forskjellig. Det har vi gjort i den figuren til høyre. Bransjeeffekten er beregnet gjennom å kalkulere hvilken andel ansatte med høy utdanning det ville vært dersom det var gjennomsnittlig utdanningsnivå i hver enkelt bransje, og deretter trekke fra næringslivets generelle utdanningsnivå. Blant regionene i Trøndelag er det bare Trondheimsregionen som har en positiv bransjeeffekt. Når vi har regnet ut bransjeeffekten, kan vi også se om noen regioner har unormalt høyt utdanningsnivå når bransjeeffekten er trukket fra.

Alle regionene i NT har et lavere utdanningsnivå i næringslivet enn bransjeeffekten skulle tilsi. Likevel rangerer Stjørdalsregionen høyt blant regionene, fordi kun et fåtall regioner har et positivt bransjustert nivå. Kystgruppen har det laveste bransjusterte nivået blant alle regioner i Norge.

Figur 81: Andel av ansatte med minst tre års høyere utdanning i ulike bransjer i Norge og NT, 2013.

Figur 82: Avvik mellom regionenes utdanningsnivå i næringslivet og nivået i Norges næringsliv, dekomponert i bransjeeffekt og bransjustert andel. Rangering blant landets 84 regioner mht. bransjustert andel.

5.1.10 Bransjejustert utdanningsnivå i kommunene

Vi kan gjøre den samme analysen for kommunene som vi gjorde for regionene på forrige side.

Utdanningsnivået i næringslivet i Stjørdal er som kjent ganske likt nivået nasjonalt. Det er bare 1,9 prosentpoeng lavere enn nivået på landsbasis. Denne forskjellen i utdanningsnivå ser ut til å kunne forklares av bransjestrukturen. Bransje for bransje har Stjørdal i snitt et utdanningsnivå som er likt nivået nasjonalt. Stjørdal er også en av kommunene i NT med minst ugunstig bransjestruktur mht. utdanningsnivå. Det skyldes nok at Stjørdal har mye næringsliv i olje- og gassutvinning og ganske lite i naturbaserte næringer.

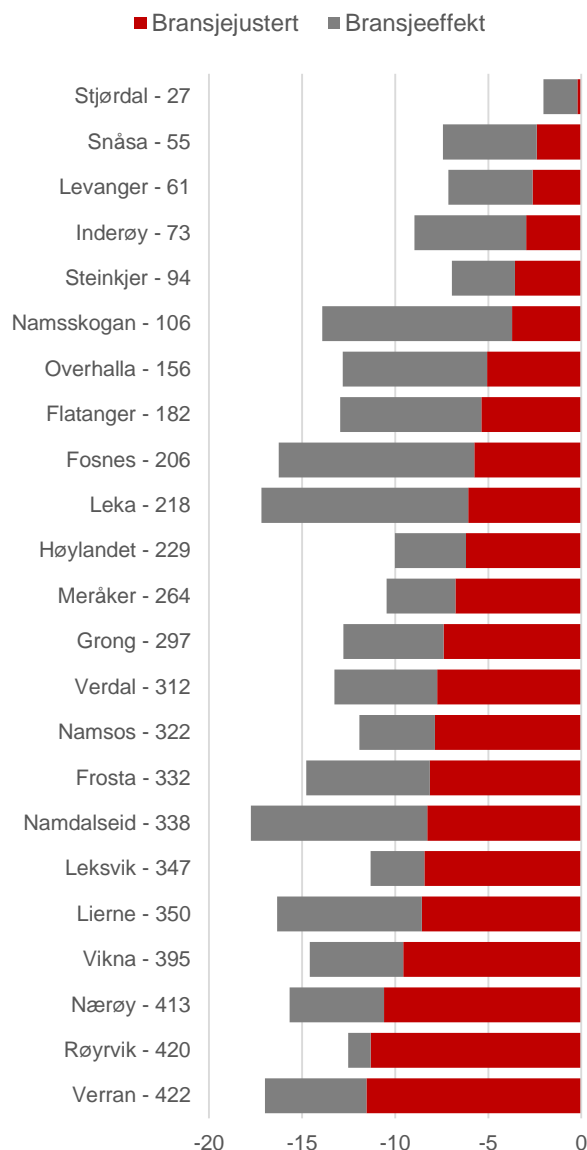
Også Røyrvik har en bransjesammensetning som tilsier et forholdsvis høyt utdanningsnivå, bare litt lavere enn landsgjennomsnittet. For Røyrvik sin del skyldes nok dette mer tilfeldigheter, siden det bare er 104 arbeidsplasser i næringslivet i kommunen.

Mange kommuner i NT har en bransjestruktur som tilsier et lavt utdanningsnivå i næringslivet. Dette gjelder bl.a. Namsskogan, Fosnes og Leka. Namsskogan har et bransjejustert utdanningsnivå som er bedre enn de fleste andre kommuner.

Mange kommuner i NT har et under middels bransjejustert utdanningsnivå i næringslivet. Verst er det for Verran.

Det er et annet forhold som kommer fram i disse analysene. Stedene som har en gunstig bransjestruktur for å oppnå høyt utdanningsnivå har også generelt høyt bransjejustert utdanningsnivå. De høyt utdannede har en tendens til å klumpe seg på noen steder, og på slike steder er det forholdsvis høyt utdanningsnivå i alle bransjer. Steder med offentlige institusjoner som drar opp utdanningsnivået på stedet, som f.eks. høyskoler, har en tendens til å få høyt utdanningsnivå i alle bransjer i næringslivet.

En skulle tro at det å ha et høyt utdanningsnivå fører til bedre vekst og lønnsomhet i næringslivet, men denne sammenhengen har vi hatt problemer med å påvise.

Figur 83: Avvik mellom kommunenes utdanningsnivå i næringslivet og nivået i Norges næringsliv, dekomponert i bransjeeffekt og bransjejustert andel.

6. Innovasjon

Innovasjon er et sentralt begrep for å forklare global vekst. Nye produkter og forbedrede prosesser skaper økonomisk vekst. Det er derfor interessant å forsøke å måle regionale variasjoner i næringslivets innovasjon. Kan slike forskjeller være med på å forklare hvorfor regionene har ulik næringsutvikling?

Statistisk Sentralbyrå gjennomfører regelmessig en spørreundersøkelse om innovasjon i næringslivet, som vi har fått tilgang til. Siste utgave av denne undersøkelsen ble gjennomført i 2012 og omfattet 6 595 foretak. Mange av disse hadde virksomhet i flere bransjer og kommuner, og hadde til sammen 10 165 bedrifter. Undersøkelsen har en rekke spørsmål om FoU, innovasjon og samarbeid. Vi har konsentrert oss om spørsmål som går direkte på om bedriftene faktisk har gjennomført innovasjoner.

Tabell 8: Spørsmål fra innovasjonsundersøkelsen som er brukt i innovasjonsmålingen.

	Tekst: Verdi lik 1 hvis...	Kort navn	Vekt
Produkt-innovasjon	foretaket introduserte produktinnovasjon i form av nye eller vesentlig forbedrede varer i perioden 2010-2012	Vare	2
	foretaket introduserte produktinnovasjon i form av nye eller vesentlig forbedrede tjenester i perioden 2010-2012	Tjeneste	2
	foretaket hadde produktinnovasjoner nye for markedet i perioden 2010-2012	Nytt for markedet	4
	foretaket hadde produktinnovasjoner nye for verdensmarkedet i perioden 2010-2012	Nytt i verden	4
Prosess-innovasjon	foretaket har introdusert nye eller vesentlig forbedrede metoder for produksjon eller fremstilling av varer og tjenester i 2010-2012	Metode	2
	foretaket har introdusert nye eller vesentlig forbedrede metoder for lagring, levering eller distribusjon av varer og tjenester i 2010-2012	Distribusjon	1
	foretaket har introdusert nye eller vesentlig støttefunksjoner, som systemer for vedlikehold, innkjøp, regnskap eller IT i 2010-2012	Støttefunksjon	1
	noen av prosessinnovasjonene introdusert i perioden 2010-2012 var nye for foretakets marked	Ny metode for markedet	3
Markeds-innovasjon	foretaket i 2010-2012 introduserte markedsinnovasjoner i form av: vesentlige endringer i design (utseende/utforming) av en vare eller tjeneste	Design	2
	foretaket i 2010-2012 introduserte markedsinnovasjoner i form av: nye media eller nye måter for promotering av produktet	Media	1
	foretaket i 2010-2012 introduserte markedsinnovasjoner i form av: nye måter for produkt plassering eller salgskanaler	Markedskanal	0,5
	foretaket i 2010-2012 introduserte markedsinnovasjoner i form av: nye metoder for prising	Prising	0,5

I tabellen over ser vi de spørsmålene som danner grunnlag for indikatorer for innovasjon i regioner og fylker. De er samlet i tre typer av innovasjon: Produktinnovasjon, prosessinnovasjon og markedsinnovasjon. Det er også definert vekt for hvert av spørsmålene, som vi bruker når vi skal lage en samlet indeks for innovasjon. Vektingen er skjønnsmessig, og baserer seg på at noen av spørsmålene intuitivt virker å være viktigere enn andre. Spørsmål om produktinnovasjoner er nye for markedet og om produktinnovasjonene er nye for verdensmarkedet er tillagt størst vekt. Spørsmål om nye måter for produkt plassering eller nye metoder for prising er gitt lavest vekt.

6.1 Innovasjonsfrekvens

Den enkleste og mest direkte metoden å måle regional innovasjon på er å se på andelen, eller frekvensen, av bedrifter som oppgir å ha gjennomført innovasjoner av de 12 ulike typer, basert på de 12 spørsmålene i tabellen på forrige side.

Tabell 9: Prosentvis andel av bedriftene som oppgir ulike typer av innovasjon.

Rang	Fylke	N	Produkt				Prosess				Marked				Innovasjons grad
			Vare	Tjeneste	Nytt marked	Nytt Verden	Metode	Distribusjon	Støtte funksjon	Ny metode for markedet	Design	Media	Markeds kanal	Prising	
1	Sør-Trøndelag	665	15,8	12,2	20,6	7,7	12,8	5,7	10,1	7,2	16,1	16,1	10,6	9,4	290,3
2	Hordaland	958	14,9	12,2	19,6	8,8	10,0	7,0	10,4	6,9	15,6	15,3	9,9	7,4	281,1
3	Sogn og Fjordane	245	14,7	8,2	18,0	6,5	17,1	5,3	10,2	11,8	14,3	12,7	10,8	10,0	280,8
4	Oslo	1475	15,3	14,2	20,5	7,1	8,0	5,8	9,6	5,6	17,2	15,4	10,9	10,0	278,2
5	Akershus	878	16,9	10,7	20,4	7,5	11,4	5,5	9,3	6,6	13,7	14,5	10,1	7,9	275,1
6	Telemark	320	17,8	12,5	18,4	6,6	12,5	7,2	9,4	5,6	12,1	14,6	5,6	9,6	265,3
7	Møre og Romsdal	672	15,5	9,1	19,0	8,0	12,4	4,3	8,5	5,2	13,2	16,2	8,6	5,7	260,3
8	Vestfold	449	17,8	8,5	19,2	5,6	7,3	4,9	9,1	6,0	14,5	14,0	10,1	8,3	250,4
9	Rogaland	1092	15,3	9,4	17,5	8,9	8,9	3,8	8,9	6,3	11,3	12,7	9,0	7,3	247,9
10	Buskerud	474	15,4	7,4	17,5	7,2	10,1	2,3	7,0	5,3	11,0	14,1	8,5	7,9	234,0
11	Østfold	468	14,7	7,3	16,9	4,3	10,3	4,5	8,1	5,6	14,9	15,5	9,1	8,9	232,7
12	Troms	311	10,3	10,9	15,1	4,2	10,9	7,4	9,6	7,4	12,7	12,0	9,8	7,0	226,4
13	Oppland	325	13,8	8,0	17,5	4,3	10,5	2,5	7,7	5,2	11,9	14,3	7,9	6,4	223,1
14	Nord-Trøndelag	244	14,3	6,6	15,6	1,6	15,6	6,1	8,2	6,1	14,0	10,4	9,2	5,2	220,2
15	Aust-Agder	213	15,0	4,2	14,1	5,6	8,9	3,8	5,2	5,2	12,1	17,7	7,0	11,2	210,6
16	Nordland	492	10,2	8,1	13,6	3,7	10,8	5,3	7,7	8,1	11,6	10,1	8,7	6,7	205,6
17	Hedmark	342	11,1	6,4	13,2	0,3	9,4	7,0	8,2	9,1	14,7	12,7	12,1	7,8	202,2
18	Vest-Agder	359	12,8	7,0	14,8	4,7	8,4	3,3	8,1	3,9	10,7	14,3	9,1	8,8	202,1
19	Finnmark	142	4,9	9,2	7,0	0,7	8,5	4,9	4,2	4,9	8,3	4,9	7,6	2,1	126,4
	<i>Norge</i>	<i>10165</i>	<i>14,8</i>	<i>10,1</i>	<i>18,0</i>	<i>6,5</i>	<i>10,3</i>	<i>5,2</i>	<i>8,9</i>	<i>6,4</i>	<i>13,8</i>	<i>14,2</i>	<i>9,5</i>	<i>8,0</i>	<i>252,2</i>

I tabellen over ser vi hvordan andelen av innovative bedrifter varierer mellom fylker for de 12 ulike innovasjonstypene. Vi ser også resultatet av en samlet indeks for innovasjon til slutt, der vi har brukt vektene fra tabellen på forrige side.

Målt på denne måten, er det Sør-Trøndelag som har høyest andel innovative foretak, fulgt av Hordaland og Sogn og Fjordane.

Nord-Trøndelag kommer ut som nummer 14 blant fylkene. En ganske høy andel av bedriftene i NT har introdusert nye eller vesentlig forbedrede metoder for produksjon eller framstilling av varer og tjenester.

Selv om NT rangerer som nummer 14, er den totale innovasjonsgraden ganske mye høyere enn Aust-Agder som rangeres som nummer 15. Innovasjonsgraden i NT er ganske lik innovasjonsgraden i Oppland.

NT gjør det jevnt over bra innen prosessinnovasjon.

6.1.1 Innovasjonsfrekvens – enbedriftsforetak og flerbedriftsforetak

Et kompliserende forhold er at vi har en del foretak som har bedrifter i flere kommuner. Store industriforetak som f.eks. Hydro, Orkla og Statoil har virksomhet i en rekke kommuner. I tallene på forrige side har vi regnet hver enkelt bedrift i slike flerbedriftsforetak som innovative dersom foretaket har oppgitt å ha innovasjon. Spørsmålet er om ikke statistikken over innovasjon i enbedriftsforetakene er et bedre mål på regional innovasjon, enn statistikk som tar med avdelinger av større foretak. Hvis vi tar ut en tabell som på forrige side, men bare med enbedriftsforetak får vi følgende tall:

Tabell 10: Andel av enbedriftsforetakene som oppgir ulike typer av innovasjon.

Rang	Fylke	N	Produkt				Prosess				Marked				Innovasjonsgrad
			Vare	Tjeneste	Nytt marked	Nytt Verden	Metode	Distribusjon	Støtte funksjon	Ny metode for markedet	Design	Media	Markeds kanal	Prising	
1	Sør-Trøndelag	307	15,0	9,8	16,3	8,8	10,7	3,9	7,5	7,5	11,7	12,7	8,8	9,8	250,9
2	Akershus	505	16,8	8,9	16,4	7,7	9,7	4,0	6,9	5,5	13,7	12,5	8,3	6,5	242,1
3	Sogn og Fjordane	107	15,9	4,7	14,4	5,6	12,1	2,8	8,4	5,6	15,9	15,0	15,9	11,2	233,8
4	Oslo	963	13,0	12,7	15,6	5,9	5,7	4,9	7,0	4,8	16,4	14,4	10,5	9,3	232,1
5	Møre og Romsdal	319	17,6	5,3	14,5	8,5	11,0	2,8	5,3	4,7	14,7	11,3	9,1	5,6	229,9
6	Vestfold	251	18,7	8,0	15,2	6,0	6,4	2,8	5,6	4,8	15,1	12,0	11,2	8,4	225,6
7	Oppland	164	16,5	6,1	15,5	6,1	11,6	4,3	6,1	5,5	10,4	12,8	6,1	6,7	221,3
8	Hordaland	488	14,1	7,2	13,9	7,0	7,6	2,9	8,0	5,1	13,7	12,9	7,2	7,2	215,2
9	Buskerud	259	15,4	3,1	12,8	8,9	8,1	0,4	3,1	4,6	10,4	10,8	8,1	6,9	196,5
10	Rogaland	556	15,5	5,6	13,4	7,4	7,7	2,0	5,9	5,2	8,6	8,6	6,3	5,8	196,1
11	Vest-Agder	158	17,1	4,4	14,6	5,7	7,6	0,6	5,1	1,3	12,0	11,4	8,2	8,9	192,9
12	Nordland	201	12,9	5,0	11,8	3,5	13,4	2,5	4,5	6,0	10,9	12,9	9,0	7,0	191,6
13	Nord-Trøndelag	124	15,3	3,2	11,4	0,8	13,7	5,6	4,8	4,8	14,5	9,7	7,3	4,8	183,2
14	Telemark	151	14,6	4,0	10,7	6,0	8,6	2,0	4,0	3,3	10,6	9,9	6,6	8,6	175,4
15	Aust-Agder	127	15,7	2,4	9,9	4,7	6,3	4,7	5,5	3,1	11,0	13,4	7,9	10,2	171,6
16	Østfold	242	13,2	3,3	12,0	4,1	6,6	1,7	3,7	2,5	11,6	14,0	7,9	6,6	168,0
17	Hedmark	139	9,4	5,0	9,2	0,7	8,6	1,4	5,0	2,9	12,2	10,1	5,8	6,5	141,3
18	Troms	147	8,2	6,1	7,5	2,0	11,6	4,8	4,8	2,7	5,4	11,6	6,1	4,8	135,6
19	Finnmark	66	4,5	7,6	5,7	0,0	7,6	3,0	0,0	0,0	7,6	4,5	7,6	3,0	90,3
	Norge	5287	14,6	7,2	13,9	6,1	8,5	3,2	5,9	4,7	12,7	12,1	8,4	7,5	209,4

Når vi bare måler innovasjonsgraden i foretak som bare har virksomhet på ett sted, får vi en litt annen rangering, enn vi fikk da vi tok med flerbedriftsforetakene. Sør-Trøndelag har fortsatt høyest innovasjonsgrad, men nå er Akershus nummer to.

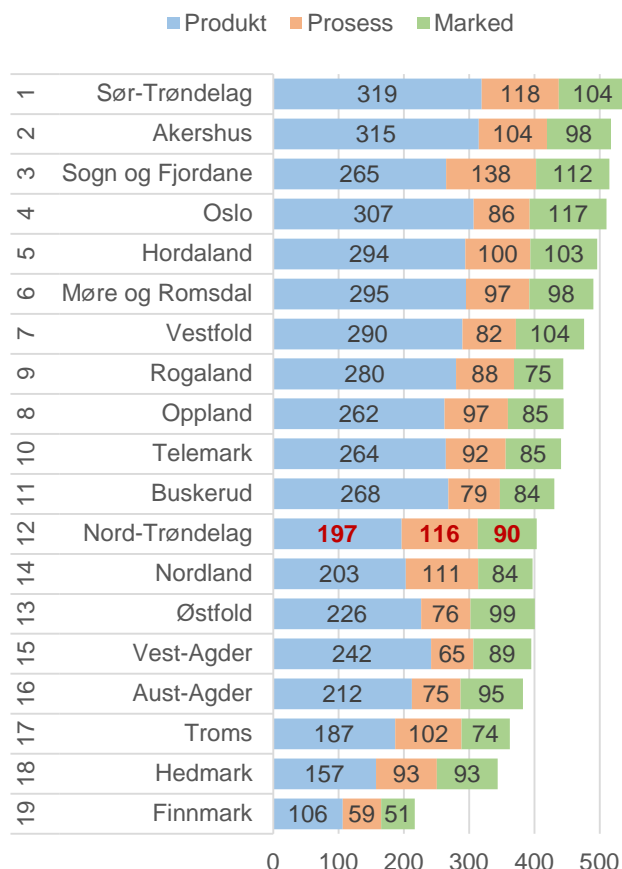
Det er 124 enbedriftsforetak i NT som har svart på undersøkelsen. NT klatrer litt opp på rangeringen når vi bare ser på enbedriftsforetakene. Enbedriftsforetakene er innovative innen metode, distribusjon og design. En over gjennomsnittlig andel av enbedriftsforetakene har oppgitt at de har introdusert innovasjoner i form av nye varer.

6.1.2 Innovasjonsgrad fylker

Hvis vi skal foreta en rangering av fylkene når det gjelder andeler innovative foretak, kan vi kombinere resultatene fra de to tabellene vi har vist på de foregående sidene. Vi får da en rangering som vist i figuren til høyre. Sør-Trøndelag har den høyeste innovasjonsgraden, fulgt av Akershus, Sogn og Fjordane og Oslo. Da vi lagde tilsvarende rangering for innovasjonsundersøkelsen i 2010 var det Møre og Romsdal som kom på topp.

Figuren illustrerer også at det er liten forskjell mellom fylkene, bortsett fra Finnmark og Hedmark som har en del lavere frekvens av innovative foretak. Når det er lite som skiller fylkene, vil rangeringen bli ganske sterkt påvirket av valg av indikatorer.

Samlet sett kommer Nord-Trøndelag på plass nummer 12 i en slik rangering. Det er litt under middels blant fylkene. Nord-Trøndelag har en ganske mye lavere innovasjonsgrad enn Buskerud, som er rangert over. Innovasjonsgraden i NT er ganske lik innovasjonsgraden i fylkene som er rangert rett under NT, Nordland, Østfold og Vest-Agder.

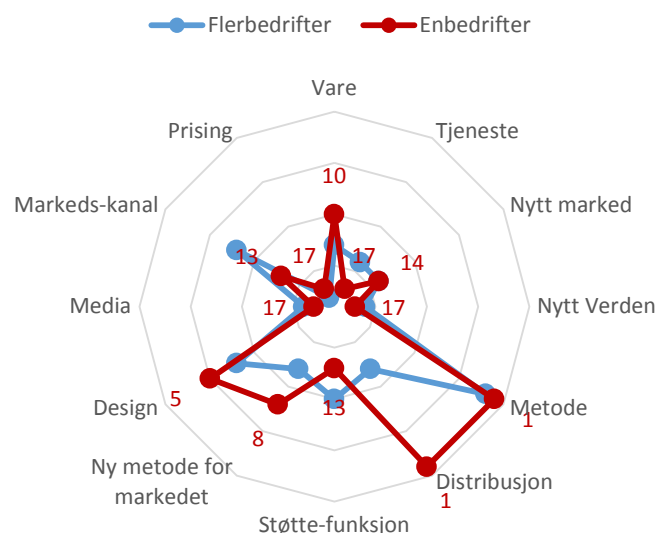

Figur 84: Innovasjonsgrad i fylkene

6.1.3 Rang innovasjonsgrad

I figur 85 kan vi se hvor NT scorer godt og dårlig for de 12 innovasjonstypene, for henholdsvis de lokale enbedriftsforetakene, og for sine avdelinger av større foretak med virksomhet flere steder.

Enbedriftsforetakene er landets mest innovative innen metode og distribusjon. For de fleste innovasjonstypene har en- og flerbedriftsforetakene et ganske likt rangeringsnummer. Det er ikke noen entydig forskjell mellom en- og flerbedriftsforetakene mht. selvrapportert innovasjonsgrad.

Figur 85: Rangering for NT for de ulike innovasjonstypene.

6.1.4 Innovasjonsgrad i regionene

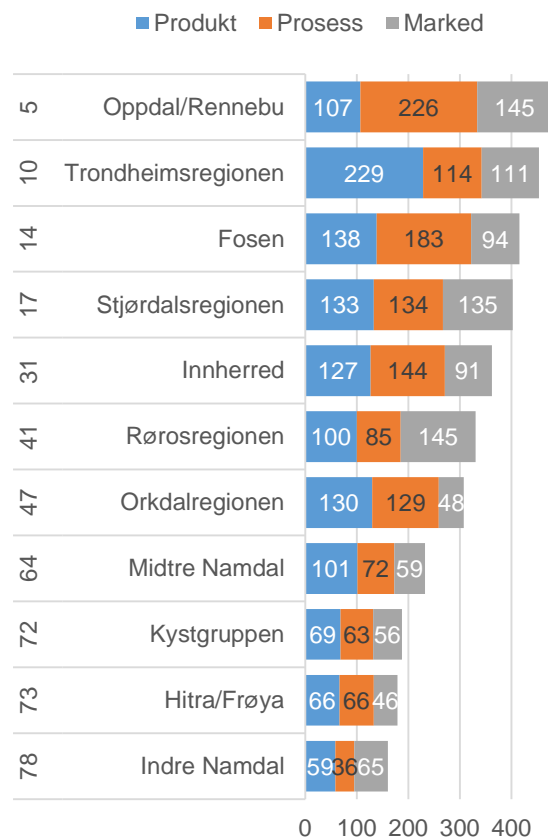
Andelen innovative bedrifter varierer ikke så mye mellom fylker, men variasjonene er sterkere mellom regioner. To regioner er slått sammen på grunn av et lavt antall bedrifter som er med i undersøkelsen, slik at det er 83 regioner som er rangert.

I figuren til høyre har vi vist hvordan regionene i Trøndelag kommer ut.

Fosen har det mest innovative næringslivet blant regionene i NT, og rangerer også høyt i nasjonal sammenheng. Stjørdalsregionen har også godt over middels innovativt næringsliv.

Indre Namdal har et lite innovativt næringsliv.

På de neste sidene vil vi undersøke om innovasjonsgraden skyldes bransjestruktur eller andre forhold.

Figur 86: Innovasjonsgrad i regionene, etter samme metode som for fylker på forrige side

6.2 Innovasjonsklima

Andelen av innovative foretak varierer ganske sterkt mellom ulike bransjer. I en bransje som produksjon av datamaskiner og elektroniske produkter oppgir over 65 prosent av foretakene at de har introdusert nye produkter på markedet, mens i andre bransjer er andelen null. Samtidig øker sannsynligheten for at bedriften er innovativ med størrelsen til bedriften. Dermed vil en region som har mange bedrifter i bransjer med høy innovasjonsgrad naturlig få en høyere andel innovative bedrifter, mens regioner med mange bedrifter i bransjer med lav andel innovative bedrifter vil sannsynligvis få lave andeler med innovative bedrifter. Vi kan måle andelen innovative bedrifter i regionene, der vi samtidig korrigerer for ulikheter i bransjestruktur og fordeling mellom små og store bedrifter. Da får vi et uttrykk for om regionen har høy eller lav andel innovative foretak gitt sin bransje- og størrelsesstruktur. Vi kaller dette for *innovasjonsklima*^v. Vi konsentrerer oss om enbedriftsforetakene i denne analysen. Resultatene av denne analysen er gitt i tabellen under.

Tabell 11: Innovasjonsklima, målt som over eller underhyppighet i et område for at en bedrift er innovativ gitt bransje og størrelse. Verdiene er gjort om til rangering, der 1=beste fylke og 19=dårligste.

Rang	Fylke	Produkt				Prosess			Marked			
		Vare	Tjeneste	Nytt marked	Nytt Verden	Metode	Distribusjon	Støttefunksjon	Design	Media	Markedskanal	Prising
1	Oppland	1	2	1	5	3	3	3	11	4	17	8
2	Sogn og Fjordane	5	12	4	10	4	9	1	1	1	1	1
3	Akershus	2	9	2	4	6	7	8	7	10	11	18
4	Møre og Romsdal	4	10	8	3	7	10	7	3	12	5	16
5	Sør-Trøndelag	14	5	3	2	8	8	5	15	9	7	5
6	Hordaland	10	8	6	6	13	11	2	5	5	13	10
7	Vestfold	3	4	9	12	19	13	14	4	13	2	7
8	Oslo	12	6	5	9	17	6	16	6	7	3	13
9	Nordland	15	7	10	13	2	12	11	9	3	4	6
10	Buskerud	13	16	12	1	12	18	18	13	11	6	9
11	Nord-Trøndelag	11	11	13	18	1	1	6	2	16	12	15
12	Vest-Agder	7	15	7	11	15	19	13	10	14	9	3
13	Rogaland	6	14	11	8	14	15	4	18	18	15	14
14	Telemark	8	17	14	7	9	14	15	12	15	16	4
15	Østfold	16	18	15	15	16	17	17	14	2	14	12
16	Aust-Agder	9	19	18	14	18	4	12	16	6	10	2
17	Troms	18	3	19	16	5	2	10	19	8	18	17
18	Finnmark	19	1	16	17	11	5	19	17	19	8	19
19	Hedmark	17	13	17	19	10	16	9	8	17	19	11

Oppland er rangert på topp av fylkene, mens Hedmark er rangert sist. Det er litt overraskende, ettersom disse to fylkene har mange likhetstrekk ellers.

Nord-Trøndelag får en høyere rangering når vi justerer for bransjestrukturen. Vi viste tidligere i rapporten at NT har en høy andel næringsliv knyttet til landbruket og ganske lite næringsliv knyttet til teknologiske tjenester og regionale næringer. Det kan se ut til at bransjestrukturen delvis forklarer den relativt lave innovasjonsgraden i NT.

Når vi justerer for bransjestruktur og størrelse, er NT fortsatt på topp innen metode og distribusjon, og klatrer på rangeringen innen design.

6.2.1 Innovasjonsklima i regionene

Vi kan bruke samme metode for å beregne innovasjonsklima i regionene. Vi tar da utgangspunkt i rangeringer for hver enkelt innovasjonstype. Resultatene for regionene i Trøndelag er vist i tabellen under.

Tabell 12: Innovasjonsklima, målt som sannsynlighet for at en bedrift er innovativ gitt bransje og størrelse. Tallene i tabellen viser rangering for hver av indikatorene fra 1=beste region til 80=dårligste region.

Rang	Region	Produkt				Prosess			Marked				Produkt	Prosess	Marked
		Vare	Tjeneste	Nytt marked	Nytt Verden	Metode	Distribusjon	Støtte funksjon	Design	Media	Markeds kanal	Prising			
8	Oppdal/Rennebu	62	17	24	17	1	8	5	8	58	4	5	24	1	3
12	Stjørdalsregionen	11	11	6	72	16	21	79	6	17	27	60	15	21	11
13	Fosen	14	49	16	19	8	3	16	19	80	10	12	18	6	19
20	Trondheimsregionen	26	25	20	16	43	46	27	44	35	46	36	17	46	45
46	Innherred	27	69	62	52	20	13	8	17	24	65	52	58	12	26
47	Indre Namdal	64	13	28	68	35	9	69	57	62	11	34	44	33	46
57	Orkdalregionen	69	5	60	46	15	30	51	77	63	67	10	54	17	74
61	Rørosregionen	63	60	72	69	28	70	18	40	4	18	74	75	28	20
65	Kystgruppen	67	59	73	61	17	19	66	42	71	22	72	71	18	51
66	Hitra/Frøya	59	56	46	67	82	1	80	70	61	51	69	60	75	72
68	Midtre Namdal	58	62	54	70	68	63	24	68	73	82	11	63	66	75

Vi har tidligere sett at Fosen og Stjørdalsregionen har en høy innovasjonsgrad. Når vi justerer for bransje og størrelse, får begge regionene en enda høyere plassering. Stjørdalsregionen har en høy andel bedrifter som har introdusert varer eller tjenester som er nye for markedet, men ikke for verdensmarkedet.

Fosen har ikke introdusert nye innovasjoner i form av nye måter å promotere produktene på, men bortsett fra det gjør Fosen det jevnt over godt på de fleste indikatorene. Næringslivet i Fosen er spesielt godt innen prosess. En relativt høy andel bedrifter i Fosen oppgir at de har introdusert nye eller vesentlig forbedrede metoder for produksjon eller framstilling av varer og forbedrede metoder for lagring, levering eller distribusjon.

Innherred og Indre Namdal rangerer litt under middels på indeksen for innovasjonsklima. Innherred gjør det godt innen prosess- og markedsinnovasjon, men dårlig innen produktinnovasjon.

Kystgruppen og Midtre Namdal gjør det dårlig på den samlede rangeringen. Begge regionene har imidlertid gjort det godt innen noen innovasjonstyper. Kystgruppen har gjort det bra innen metode og distribusjon, mens en høy andel av bedriftene i Midtre Namdal oppgir at de har introdusert markedsinnovasjoner i form av nye metoder for prising.

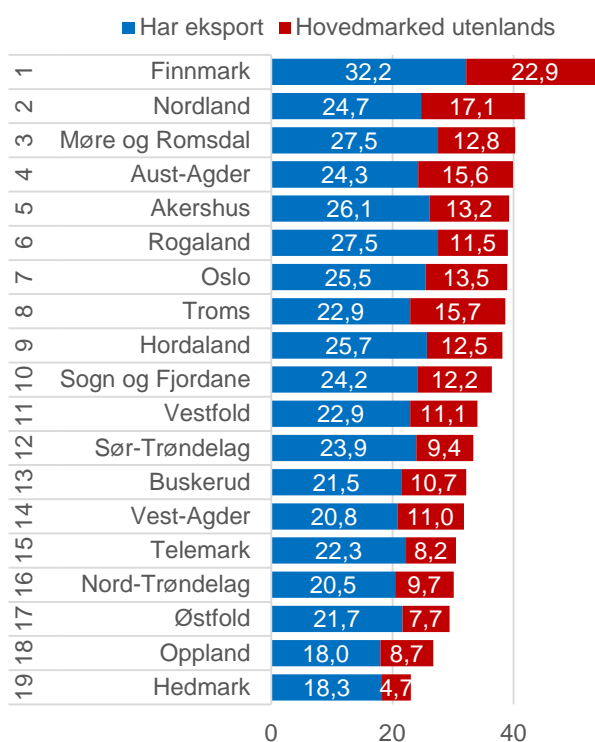
6.3 Internasjonalisering

Hvilke fylker har det mest internasjonale næringslivet? Innovasjonsundersøkelsen har også data på hvorvidt bedriftene selger varer og tjenester til utlandet, og om de har sitt hovedmarked utenlands. Det kan vi bruke for å se hvordan tilbøyeligheten til å selge varer og tjenester utenlands varierer mellom fylkene.

I figur 85 ser vi hvordan andelen som har eksport og som har sitt hovedmarked utenlands varierer mellom fylkene.

Finnmark har den høyeste andelen av eksportbedrifter i utvalget. Finnmark har også den høyeste andelen av bedrifter med hovedmarkedet utenlands.

Hver femte bedrift i Nord-Trøndelag eksporterer sine varer eller tjenester til utlandet, mens i underkant av hver tiende bedrift i utvalget har sitt hovedmarked utenlands. Tre fylker har en lavere andel eksportbedrifter.

Figur 87: Andel av bedrifter i innovasjonsundersøkelsen som oppgir at de selger til utlandet, og som har sitt hovedmarked utenlands.

6.3.1 Andel ansatte i eksportbedrifter

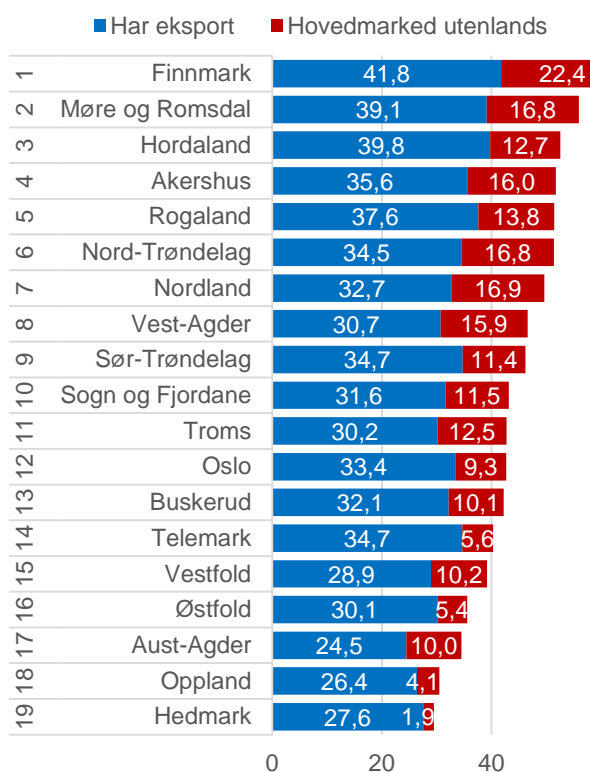
I den øverste figuren viste vi andelen av bedrifter med eksport. Da vil små og store bedrifter telle like mye. Vi kan også se på andelen av de ansatte som arbeider i eksportbedrifter.

Tallene blir da noe annerledes. Det er høyere andeler av ansatte i bedrifter med eksport. Det er fordi store bedrifter har sterkere tilbøyelighet til å ha eksport.

Rangeringen av fylkene blir dermed også noe annerledes. Finnmark er fremdeles på topp, men nå er Møre og Romsdal nummer to og Hordaland nummer tre.

En ganske høy andel av de som jobber i bedriftene i NT som har deltatt i undersøkelsen jobber i eksportbedrifter. Hvis vi måler internasjonalisering på denne måten, kommer NT ut som fylket med det sjette mest internasjonale næringslivet i Norge.

Mer enn hver tredje ansatte i næringslivet jobber i eksportbedrifter og 16,8 prosent jobber i en bedrift som har sitt hovedmarked utenlands. Andelen er omtrent like høy som i Akershus og Rogaland.

Figur 88: Andel av ansatte i innovasjonsundersøkelsen i bedrifter som oppgir at de selger til utlandet, og som har sitt hovedmarked utenlands.

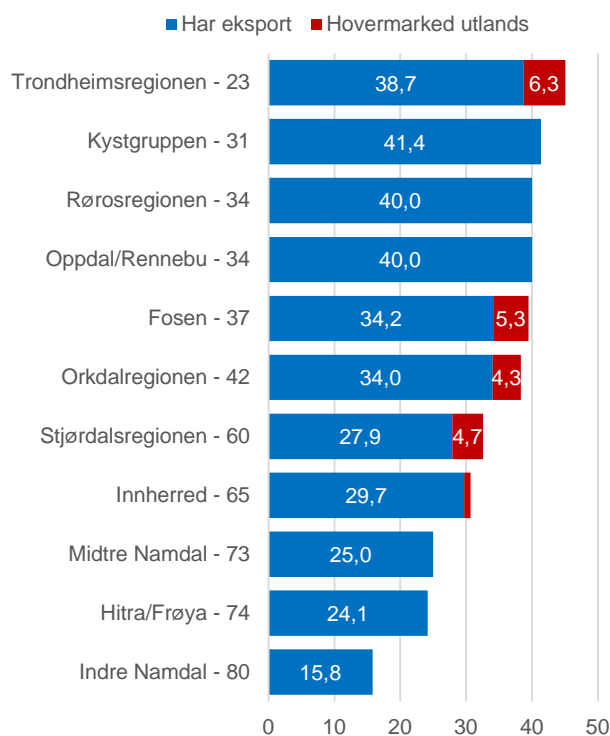
6.3.2 Internasjonalisering regioner

Andelen av bedrifter som har eksport varierer ganske sterkt mellom regionene. I figur 89 ser vi hvordan andelen eksportbedrifter varierer i regionene i Trøndelag.

Kystgruppen har en over middels høy andel bedrifter som eksporterer sine varer og tjenester utenlands. Fosen har også en forholdsvis høy andel bedrifter som eksporterer sine varer og tjenester utenlands. 5,3 prosent av bedriftene i Fosen har sitt hovedmarked utenlands.

Den største regionen i NT, Innherred, har et forholdsvis lite internasjonalt næringsliv.

Andelen eksportbedrifter i Indre Namdal er veldig lav sammenliknet med de fleste andre regionene i Norge.

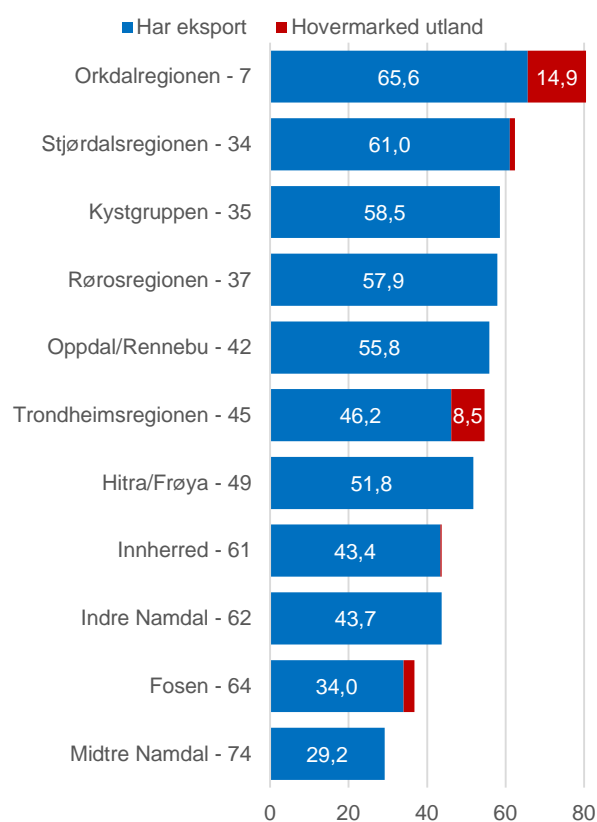
Figur 89: Andel av bedriftene i innovasjonsundersøkelsen som har eksport og som har sitt hovedmarked utenlands. Rangering blant 83 regioner.

6.3.3 Andel ansatte i eksportbedrifter

Vi kan også se på hvor stor andel av de ansatte som arbeider i eksportbedrifter, som vist i den nederste figuren.

Selv om det er forholdsvis få bedrifter i Stjørdalsregionen som har eksport, jobber over halvparten av de ansatte i næringslivet i eksportbedrifter. Det er fordi eksportbedrifter ofte er store og «tar» en stor del av de ansatte i næringslivet i regionen. Tallene våre er som nevnt basert på et utvalg av bedrifter som har svart på undersøkelsen.

I Kystgruppen jobber også over halvparten av de ansatte i næringslivet i eksportbedrifter.

Figur 90: Andel av ansatte i bedrifter som har eksport og som har sitt hovedmarked utenlands. Rangering blant 83 regioner.

7. NæringsNM

NæringsNM er utviklet for å måle hvordan næringslivet presterer i ulike områder i Norge. For å måle næringsutviklingen i en kommune, ser vi på fire mål: Nyetableringer, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse^{vi}.

NæringsNM	Nyetableringer	<ol style="list-style-type: none"> 1. Etableringsfrekvens: Antall nyregistrerte foretak som andel av eksisterende foretak i begynnelsen av året 2. Bransjejustert etableringsfrekvens: Basert på etableringsfrekvens, justert for effekten av bransjestrukturen 3. Vekst i antall foretak: Etableringsfrekvensen fratrukket nedlagte foretak
	Lønnsomhet	<ol style="list-style-type: none"> 4. Andel foretak med positivt resultat før skatt 5. Bransjejustert lønnsomhet: Andel foretak med positivt resultat før skatt, justert for effekten bransjestruktur, bedriftens omsetning og alder. 6. Andel foretak med positiv egenkapital
	Vekst	<ol style="list-style-type: none"> 7. Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen (KPI) 8. Andel foretak med realvekst justert for bransjestruktur, bedriftens omsetning og alder. 9. Andel foretak med vekst i verdiskaping 10. Andel foretak med vekst i verdiskaping, justert for bransjestruktur, bedriftens omsetning og alder.
	Næringslivets størrelse	<ol style="list-style-type: none"> 11. Antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen

Nyetableringer i regioner og kommuner blir målt med tre indikatorer. Den første, etableringsfrekvens, måler antall nyregistrerte foretak i forhold til eksisterende antall foretak i begynnelsen av året. Bransjejustert etableringsfrekvens er etableringsfrekvensen fratrukket virkningen av bransjestrukturen i regioner og kommuner. Denne indikatoren forteller oss om regionen har få eller mange etableringer når vi tar hensyn til at etableringsfrekvensen varierer mye mellom ulike bransjer. Den tredje indikatoren er vekst i antall foretak. Dette vil være etableringsfrekvensen fratrukket frekvensen av nedlagte foretak, samt innflyttede foretak fratrukket utflyttede.

Lønnsomheten i regionenes næringsliv blir målt med tre indikatorer. Den første er andel foretak med positivt resultat før skatt. I tillegg har vi målt andelen lønnsomme foretak justert for bransjestruktur, bedriftenes omsetning og alder. Den tredje indikatoren er andel foretak med positiv egenkapital.

Vekst i regionene er målt med andel foretak med omsetningsvekst større enn prisstigningen. Også her har vi en indikator som justerer for bransjestruktur, omsetning og alder. Den tredje indikatoren er andel foretak av samtlige regnskapspliktige foretak på stedet, som har vekst i verdiskapingen. Det er også en siste indikator der det er justert for forskjeller i bransjestruktur, omsetning og alder til foretakene.

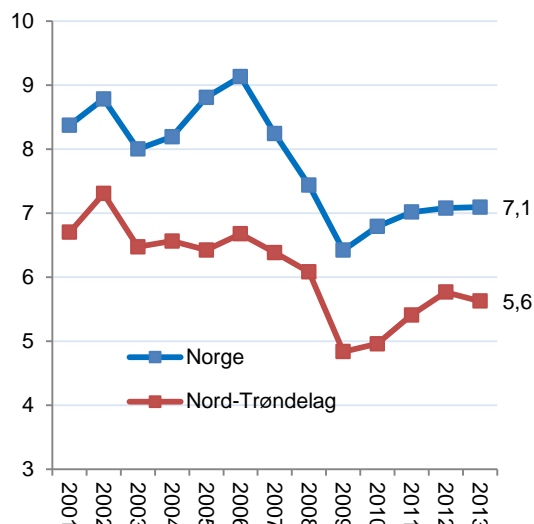
Indikatoren «næringslivets størrelse» er antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen på stedet. For hver indikator rangeres både regioner og kommuner. Rangeringsnumrene legges så sammen innenfor hver gruppe. Til slutt summeres rangeringsnumrene for de fire indeksene nyetablering, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse. Regionen og kommunen som har lavest sum, kommer ut som vinner av NæringsNM.

7.1 Nyetableringer

Etableringsfrekvensen er antall nyetablerte foretak som prosent av antall eksisterende foretak i begynnelsen av året.

Etableringsfrekvensen i Norge har vært ganske høy i hele perioden fra 2001 til 2006, før den begynte å synke. I de siste årene har landets etableringsfrekvens ligget rundt sju prosent.

Etableringsfrekvensen i NT var på 5,6 prosent i 2013. NT har hatt lavere etableringsfrekvens enn landsgjennomsnittet i hele perioden vi har målt for.

Figur 91: Etableringsfrekvensen i Norge og NT i perioden 2001-2013.

7.1.1 Etableringsfrekvens i fylkene

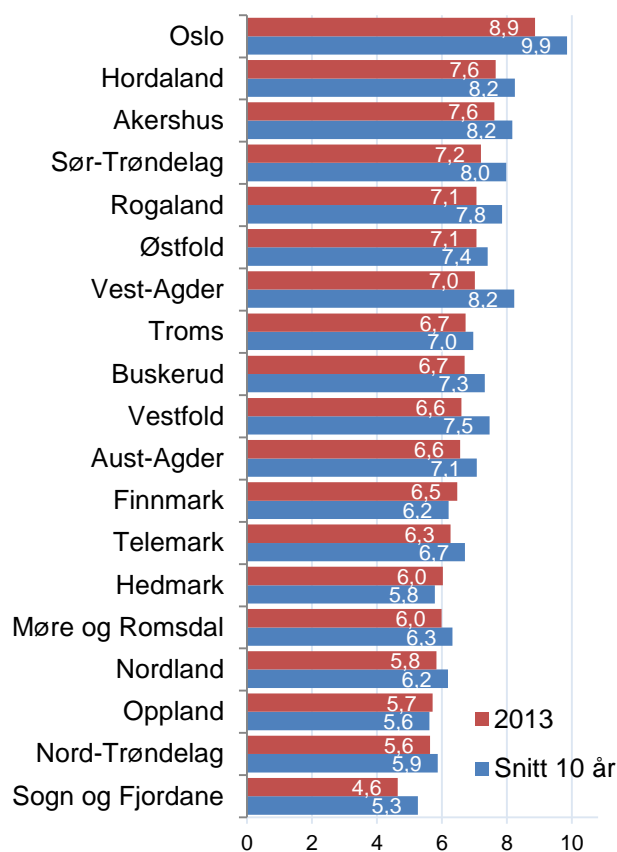
I figuren til høyre ser vi etableringsindeksen i alle fylkene, for 2013, og som gjennomsnitt for de ti siste årene.

Oslo har hatt høyest etableringsfrekvens, mens Sogn og Fjordane har lavest etableringsfrekvens både i 2013 og i snitt siste ti år.

Noe av forskjellen i etableringsfrekvensen mellom fylkene kan forklares av bransjestrukturen. Enkelte fylker har mange foretak i bransjer hvor det er mange nyetableringer, som i tjenesteytende sektor. Andre fylker har en stor andel av bedriftene i bransjer med lite nyetablering, som industri og landbruk. Oslo og Akershus har en fordelaktig næringsstruktur for å få mange nyetableringer.

Det kan se ut til at vekst, og spesielt høy vekst i befolkningen, forårsaker høy etableringsfrekvens. Høy etableringsfrekvens har sannsynlig vis mindre effekt på arbeidsplassvekst og dermed befolkning. Det er fordi nyetableringene stort sett er små, og utgjør en liten andel av samlet antall ansatte.

NT hadde nest lavest etableringsfrekvens i 2013.

Figur 92: Etableringsfrekvensen i fylkene i 2013, og gjennomsnitt av etableringsfrekvensen for siste ti år.

7.2 Lønnsomhet

Lønnsomheten i næringslivet måles som andel av foretakene med positivt resultat før skatt. Med denne metoden teller små og store foretak likt.

Lønnsomheten i norsk næringsliv var på topp i årene fra 2004 til 2007. I 2008 sank lønnsomheten brått, for deretter å stige de tre neste årene. I 2013 hadde 68,9 prosent av alle regnskapspliktige foretak positivt resultat før skatt, noe som var en liten nedgang fra 2012.

Andelen lønnsomme foretak i NT har i stor grad fulgt mønsteret til andelen nasjonalt. På begynnelsen av 2000-tallet var andelen i NT lavere enn på landsbasis. De siste fem årene har andelen vært noe lavere, men ganske lik andelen på landsbasis.

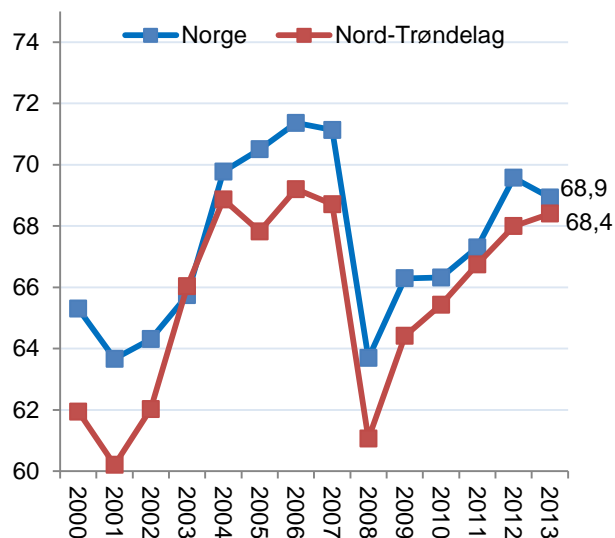
I 2013 var andelen lønnsomme foretak i NT like stor som andelen på landsbasis.

7.2.1 Andel lønnsomme foretak i fylkene

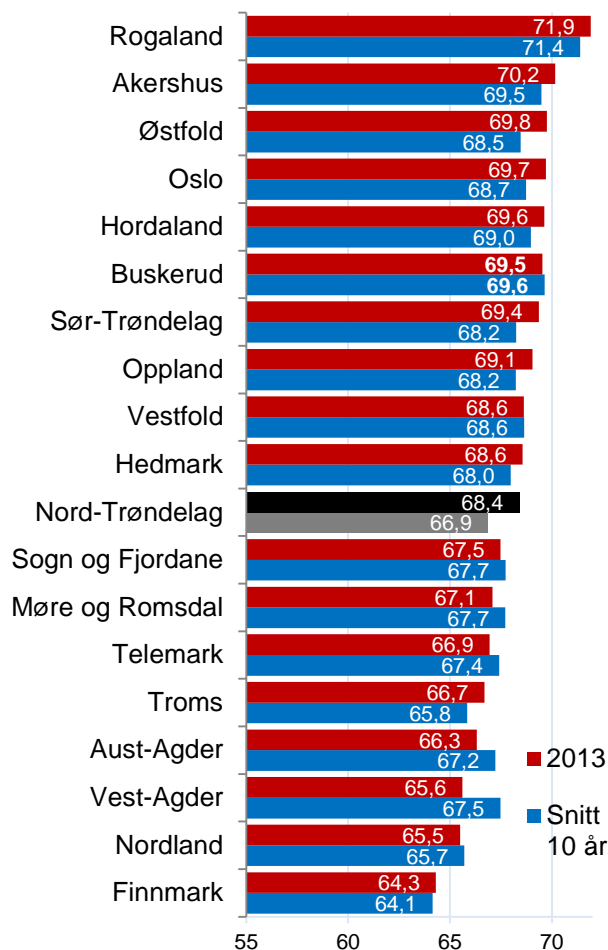
I figuren ved siden av ser vi hvordan andelen lønnsomme foretak varierer mellom fylkene i Norge.

Rogaland har den beste lønnsomheten. Over de ti siste årene har næringslivet i Rogaland hatt vesentlig bedre lønnsomhet enn næringslivet i de andre fylkene. Østlandet gjør det bedre i NæringsNM for 2013 enn tidligere.

NTs andel lønnsomme foretak er omtrent like høy som i Vestfold og Hedmark.

Figur 93: Prosentvis andel foretak med positivt resultat før skatt i Norge og NT i perioden 2000-2012.

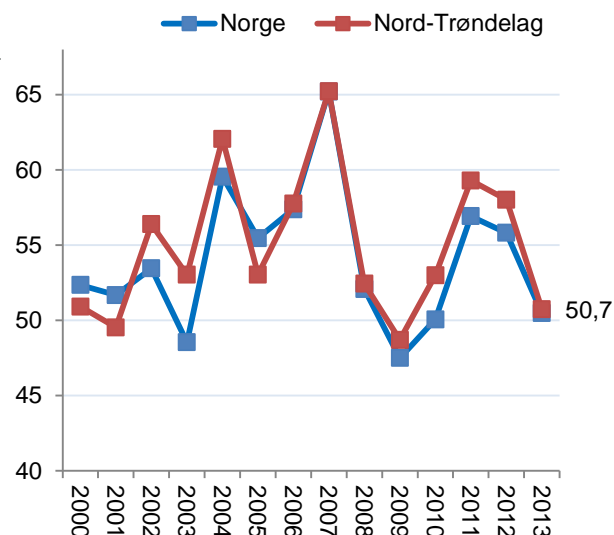

Figur 94: Prosentvis andel foretak med positivt resultat før skatt i fylkene i 2013 og i snitt siste ti år.

7.3 Vekst

Andel vekstforetak i Norge var rekordhøyt i 2007, da 65,2 prosent av foretakene hadde omsetningsvekst høyere enn prisstigningen. Andel vekstforetak sank deretter dramatisk de to neste årene, og var på 47,5 prosent i 2009. Etter dette tok andelen vekstforetak seg opp, men falt ganske mye fra 2012 til 2013. I 2013 hadde 50,5 prosent av alle foretakene i Norge omsetningsvekst høyere enn prisstigningen.

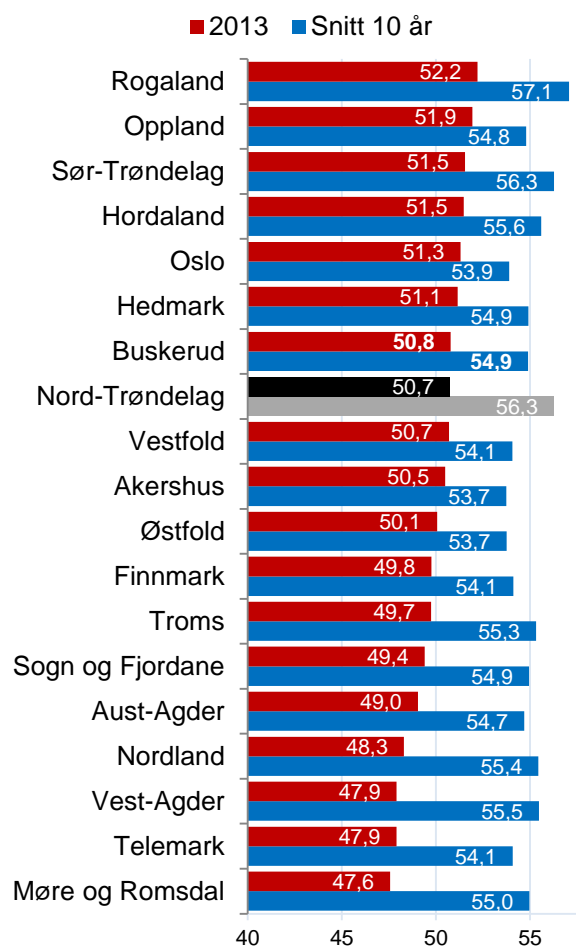
Andelen vekstforetak i NT har i nesten alle årene vi har målt for vært like høy eller noe høyere enn andelen nasjonalt. I 2013 var andelen vekstforetak i NT like høy som i landet som helhet.

Figur 95: Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen i NT og Norge i perioden 2000-2012.

7.3.1 Andel vekstforetak i fylkene

Nord-Trøndelag har en over middels andel vekstforetak. I den siste tiårsperioden har andelen vekstforetak vært høyere enn i de fleste andre fylker.

Figur 96: Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen i fylkene i 2012 og i snitt for siste ti år.

7.4 NæringsNM for fylkene

NæringsNM er en rangering av kommuner, regioner og fylker basert på et sett med elleve indikatorer for nyetableringer, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse. Formålet er å komme fram til et mål som forteller hvordan næringslivet samlet sett gjør det i en region. Telemarksforskning har utarbeidet NæringsNM for NHO de siste elleve årene.

NT kom på 11. plass i årets NæringsNM. Det er en nedgang fra årene før, da fylket har kommet på 7. plass. NTs beste plassering så langt er fra 2003 da fylket kom på 6. plass. I 2005 kom NT på siste plass.

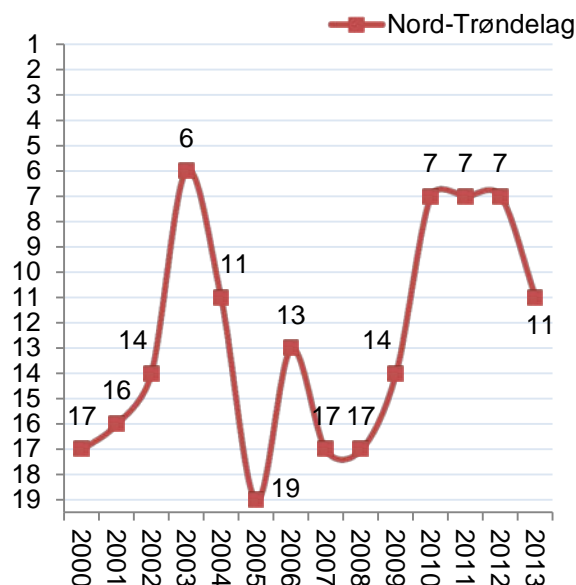
7.4.1 Fylkenes plassering

For å rangere fylkene bruker vi en enklere indeks basert på etableringsfrekvens, andel lønnsomme foretak og andel vekstforetak. Disse indikatorene er transformert til et tall mellom 0 og 10, der 0 er dårligste fylke og 10 er beste fylke.

Rogaland kom best ut av fylkene i 2013, foran Oslo og Hordaland. Sør-Trøndelag ble nummer fire.

Rangeringen for siste ti år er nokså lik; med Rogaland på førsteplass, etterfulgt av Oslo, Hordaland og Sør-Trøndelag.

NT har i snitt de siste tolv årene ligget på en 12. plass. Som vi så av figuren over, har plasseringen svunget en del fra topp til bunn. Årets 11. plass er riktig nok dårligere enn de tre foregående årene, men bedre enn snittet for den siste tiårsperioden.

Figur 97: Rangeringen til NT i NæringsNM i perioden 2000-2013.

		■ Lønnsomhet	■ Vekst	■ Nyetableringer
1	Rogaland (1)	10,0	10,0	5,7
2	Oslo (2)	7,1	8,0	10,0
3	Hordaland (3)	7,0	8,4	7,1
4	Sør-Trøndelag (4)	6,6	8,6	6,1
5	Akershus (6)	7,7	6,3	7,0
6	Buskerud (5)	6,9	6,9	4,9
7	Østfold (9)	7,2	5,4	5,7
8	Oppland (13)	6,2	9,4	2,5
9	Vestfold (8)	5,7	6,7	4,6
10	Hedmark (15)	5,6	7,7	3,3
11	Nord-Trøndelag (12)	5,4	6,8	2,3
12	Troms (14)	3,1	4,7	4,9
13	Aust-Agder (11)	2,6	3,2	4,5
14	Finnmark (19)	0	4,7	4,3
15	Sogn og Fjordane (17)	4,2	4,0	0,0
16	Vest-Agder (7)	1,7	0,7	5,6
17	Telemark (16)	3,5	0,7	3,9
18	Møre og Romsdal (10)	3,7	0,0	3,2
19	Nordland (18)	1,6	1,6	2,8

Figur 98: NæringsNM for fylkene basert på tall fra 2013. Tallene i parentes angir rangering for perioden 2004-2013.

7.4.2 Justert NæringsNM

Skyldes Stavangerregionens og Rogaland sterke posisjon i NæringsNM oljen? I år har vi laget indikatorer for lønnsomhet, vekst og nyetableringer der vi justerer for variasjoner mellom stedene med hensyn til bransjestruktur, bedriftenes størrelse (omsetning) og alder. Vi har da undersøkt om noen steder har bedre lønnsomhet og vekst enn andre, for bedrifter i samme bransje og størrelse, og om det er mange nyetableringer i forhold til stedenes bransjestruktur. Da får vi mål for utviklingen som filtrerer bort strukturelle forskjeller.

Rogaland har de beste resultatene også med denne metoden, selv om forskjellene er noe mindre. Hordaland, Sør-Trøndelag og Oppland kommer på de neste plassene med denne metoden. Fylker som Oppland, Hedmark, Østfold og Nord-Trøndelag kommer bedre ut når vi justerer for bransje- og størrelsesstruktur. Oslo, Vest-Agder og Møre og Romsdal kommer dårligere ut.

Når vi justerer for bransje, størrelse og alder kommer NT på en 6. plass. Det synes å være gjennomgående: NT gjør det som regel bedre på bransjusterte rangeringer enn på rangeringer når bransjestrukturen ikke er tatt hensyn til. Dette gjelder både for besøksnæringer og regionale næringer, innovasjon og NæringsNM. Dette kan kanskje tolkes som at NT er dyktig på næringsliv og innovasjon, men uheldig med de strukturelle forholdene. Og det er jo bra å være heldig, men det er kanskje vel så viktig å være dyktig? I så fall er NT rimelig godt stilt for å skape en vekstkraftig framtid.

		■ Lønnsomhet	■ Vekst	■ Nyetableringer
1	Rogaland	10,0	10,0	6,0
2	Hordaland	6,9	9,3	7,7
3	Sør-Trøndelag	6,2	8,7	6,8
4	Oppland	8,3	9,4	3,7
5	Østfold	8,3	6,1	5,4
6	Nord-Trøndelag	8,3	6,8	4,6
7	Akershus	6,8	6,6	6,3
8	Hedmark	6,0	8,7	5,0
9	Oslo	0	9,6	10,0
10	Buskerud	6,9	7,0	3,8
11	Vestfold	5,3	7,6	2,5
12	Troms	3,4	5,4	4,5
13	Finnmark	2	5,6	5,6
14	Sogn og Fjordane	5,7	4,8	0,0
15	Aust-Agder	3,2	2,7	4,2
16	Telemark	3,2	1,6	3,0
17	Møre og Romsdal	2,1	2,3	2,5
18	Nordland	0	3,1	2,1
19	Vest-Agder	2	0,0	5,1

Figur 99: Bransje- og størrelsesjusterte indikatorer for fylkene.

7.5 NæringsNM for regioner

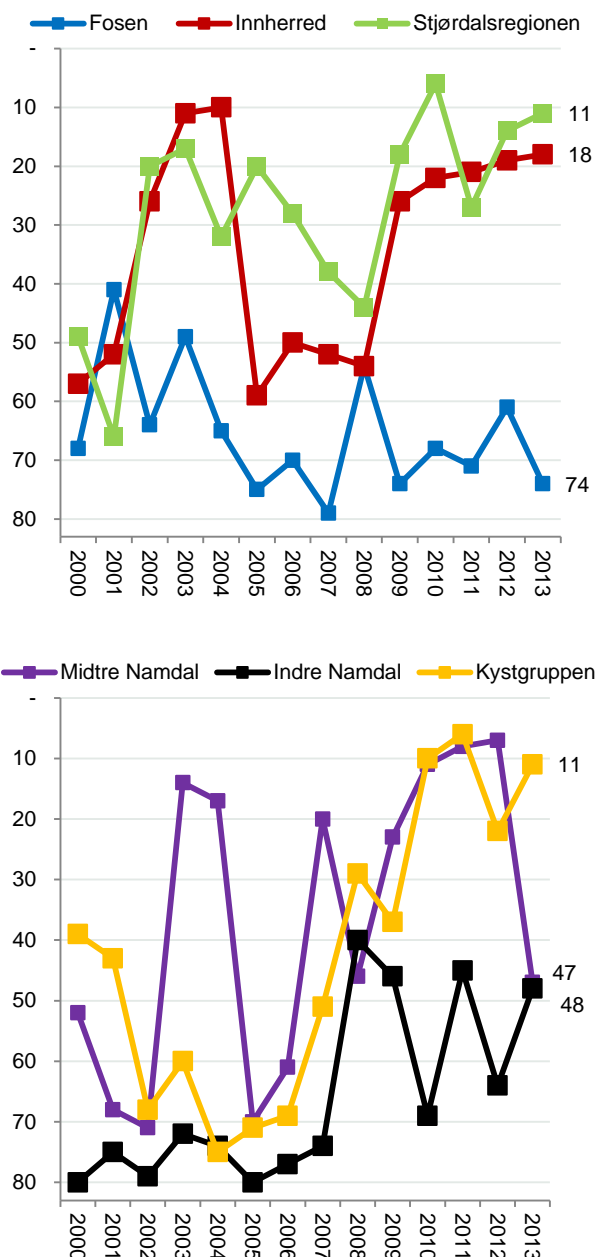
Stjørdalsregionen og Kystgruppen kom på en delt 11. plass i årets NæringsNM. Det er en høy plassering tatt i betraktning at de begge konkurrerer med 427 andre kommuner.

Kystgruppen har klatret kraftig på rangeringen fra 2004. Stjørdalsregionen har jevnt over gjort det bra siden 2002, men det har vært en jevn stigning.

Midtre Namdal har svunget mye, og har opplevd et kraftig fall fra i fjor på årets plassering.

Indre Namdal har jevnt over gjort det dårlig, men regionen har gjort det noe bedre de siste årene enn i første halvdel av 2000-tallet.

Fosen har jevnt over gjort det dårlig, og 2013 er intet unntak.

Figur 100: Figurene over viser rangeringen til regionene i NT i NæringsNM i perioden 2000-2013. Rangering blant 80 regioner.

7.5.1 Regionene i Trøndelag

Kystgruppen har klatret fra en snittplassering på 38 til en 11. plass. Kystgruppen har en høy andel lønnsomme bedrifter.

Stjørdalsregionen, som gjorde det like godt som Kystgruppen, har også klatret, men steget har ikke vært like høyt, siden de klatret fra en 20. plass. Næringslivet er stort i Stjørdalsregionen, dvs. at antall ansatte i næringslivet utgjør en stor del av befolkningen.

I Innherred er det motsatt. Næringslivets størrelse er lite. Antall ansatte i næringslivet utgjør en liten andel av befolkningen.

Midtre Namdal har en over middels høy andel lønnsomme bedrifter, men gjør det ellers under middels på de andre indikatorene.

Indre Namdal har en særdeles høy andel lønnsomme bedrifter og også en høy andel vekstbedrifter. Det som trekker Indre Namdals samlede plassering ned er den lave andelen nyetableringer og det at næringslivet er lite.

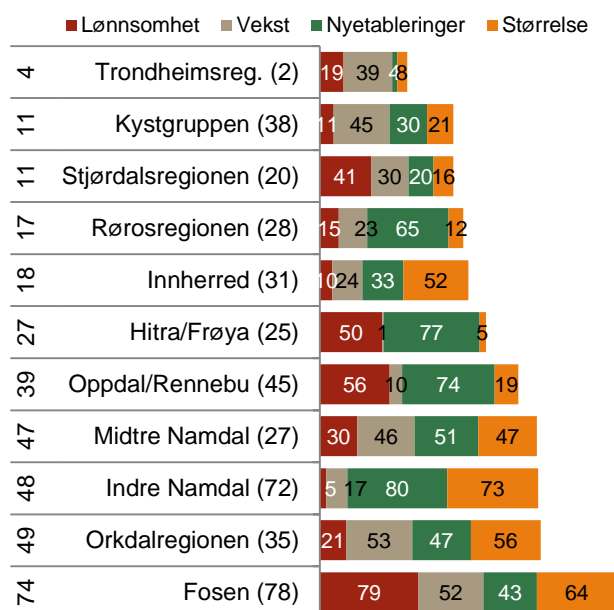
Fosen har en middels andel nyetableringer, men kommer ellers dårlig ut på de andre indikatorene.

7.5.2 NæringsNM for kommuner

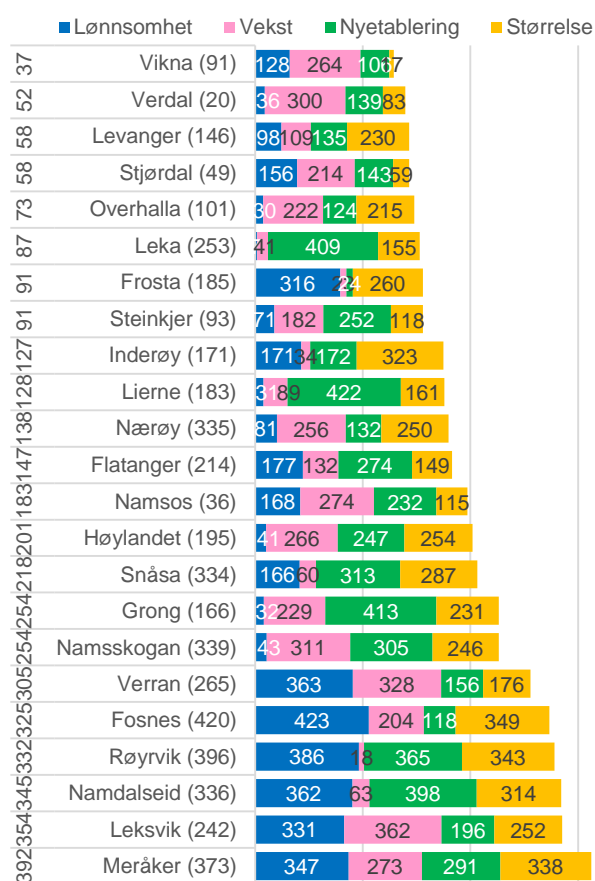
Vikna er NTs vinner i årets NæringsNM. Vikna har steget kraftig på plasseringen for 2013 sammenliknet med de ti foregående årene.

Også Verdal, Levanger og Stjørdal har gjort det bra. Verdal har en dårligere plassering i år enn før, mens Levanger har fått en mye bedre plassering i år enn før.

Leksvik og Meråker er taperne blant kommunene i NT i årets NæringsNM.

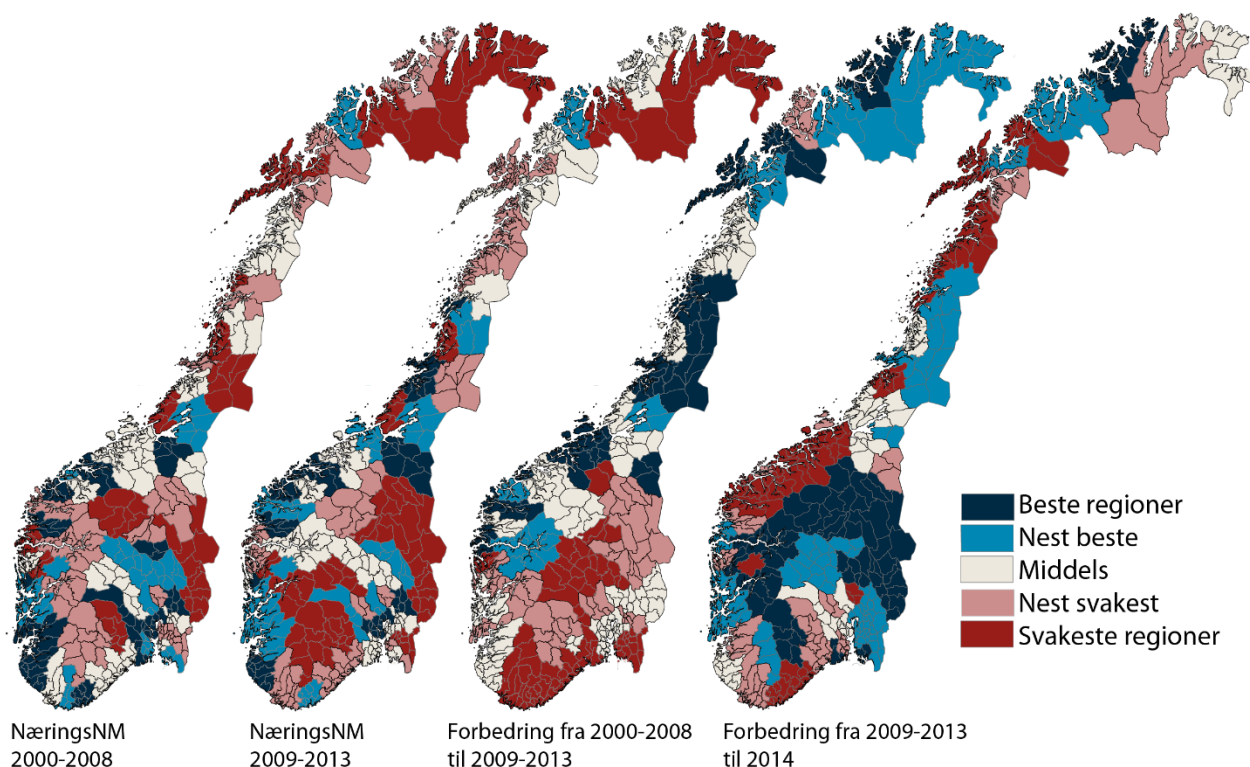
Figur 101: NæringsNM for regionene i Trøndelag. Rangering blant 83 regioner i 2013 til venstre, og rangering siste ti år i parentes. Rangering for de fire indeksene vises i figuren.

Figur 102: Kommunene i NT sine resultat i NæringsNM. Alle tall er rangeringer blant landets 428 kommuner, til venstre rangering for NæringsNM siste år, i parentes siste ti år. I figuren vises rangeringer for hver av de fire indeksene.

7.6 Utviklingstrekk i NæringsNM

Finanskrisen som startet i 2008, representerte et veiskille i den regionale utviklingen i Norge, og påvirket næringsutviklingen ulikt i de forskjellige regionene. NæringsNM for 2014 viser at mange av regionene på Østlandet har forbedret næringsutviklingen igjen.

Figur 103: Kart som viser regionenes sammenlagte resultat i NæringsNM i perioden 2000-2008 til venstre, sammenlagte resultater fra perioden 2009-2012 i midten, og regionenes forbedring i siste periode. I det siste kartet ser vi forbedringene i NæringsNM 2014 i forhold til perioden 2009-2013 (kart nr. to fra venstre).

Hvordan regionene gjorde det i NæringsNM i perioden 2000 til 2008 er vist i kartet til venstre. I midten ser vi hvordan regionene presterte i NæringsNM i perioden 2009-2012, det vil si etter finanskrisen. I kartet lengst til høyre ser vi endringene fra siste års NæringsNM i forhold til perioden 2009-2013.

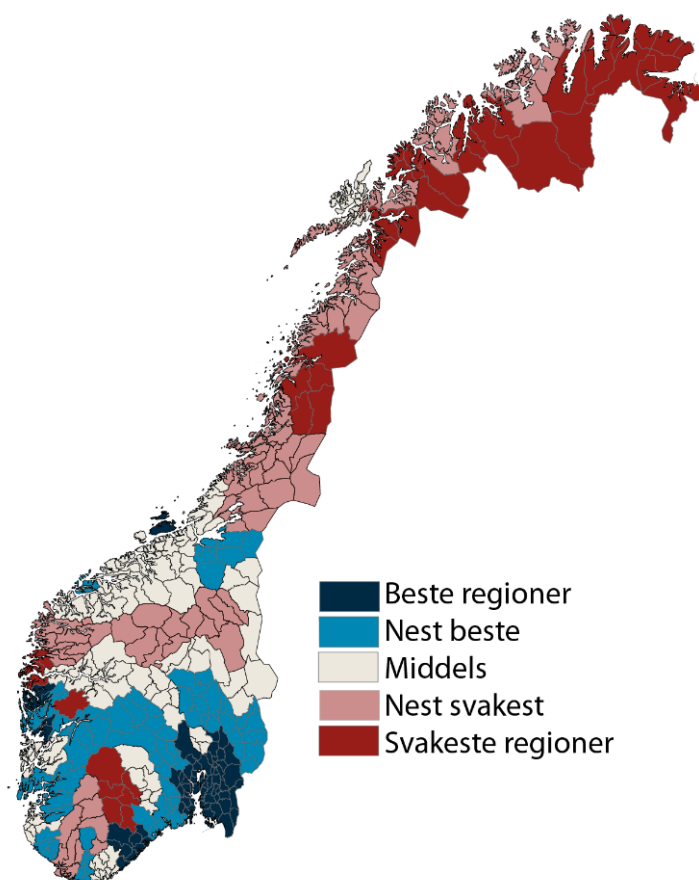
I fjorårets NæringsNM viste vi de tre kartene til venstre, og vi gjorde et poeng ut av mange av regionene på Østlandet gjorde det svakere i årene etter finanskrisen enn årene før.

Denne tendensen ser ut til å ha reversert i løpet av 2013. I NæringsNM for 2014 har mange av regionene på Østlandet forbedret seg i forhold til resultatene fra årene før.

Det gjelder blant annet hele området Oslo, Akershus, Østfold og Hedmark. Med de utsiktene om er nå, med lav oljepris og forventet lavere aktivitet i olje- og gassrelatert næringsliv, kan dette kanskje være starten på en ny utvikling der næringslivet på Østlandet vil styrke seg relativt til næringslivet på Vestlandet.

7.7 Næringsdrevet eller befolkningsdrevet vekst?

Hva kommer først, arbeidsplasser eller folk? Svaret varierer mellom forskjellige steder. På noen steder er befolkningsveksten drivkraften. Noen steder er attraktive å flytte til og bo i, og trekker til seg innflyttere selv om arbeidsplassveksten ikke er sterk. På slike steder øker også arbeidsplassene på grunn av økende etterspørsel og god tilgang på arbeidskraft. Andre steder er det arbeidsplassveksten som er drivkraften. Hvis næringslivet vokser, øker etterspørselen etter arbeidskraft og det fører til at det også flytter folk til stedet.

Figur 104: Regionene i Norge, fordelt etter om de har over eller under forventet nettoutflytting ut fra arbeidsplassveksten i årene 2008-2013.

I kartet over har vi sett på regionenes nettoutflytting i forhold til arbeidsplassveksten i regionene. Kartet sier ikke noe om hvilke regioner som har hatt arbeidsplassvekst, men om hvordan nettoutflyttingen står i forhold til arbeidsplassveksten.

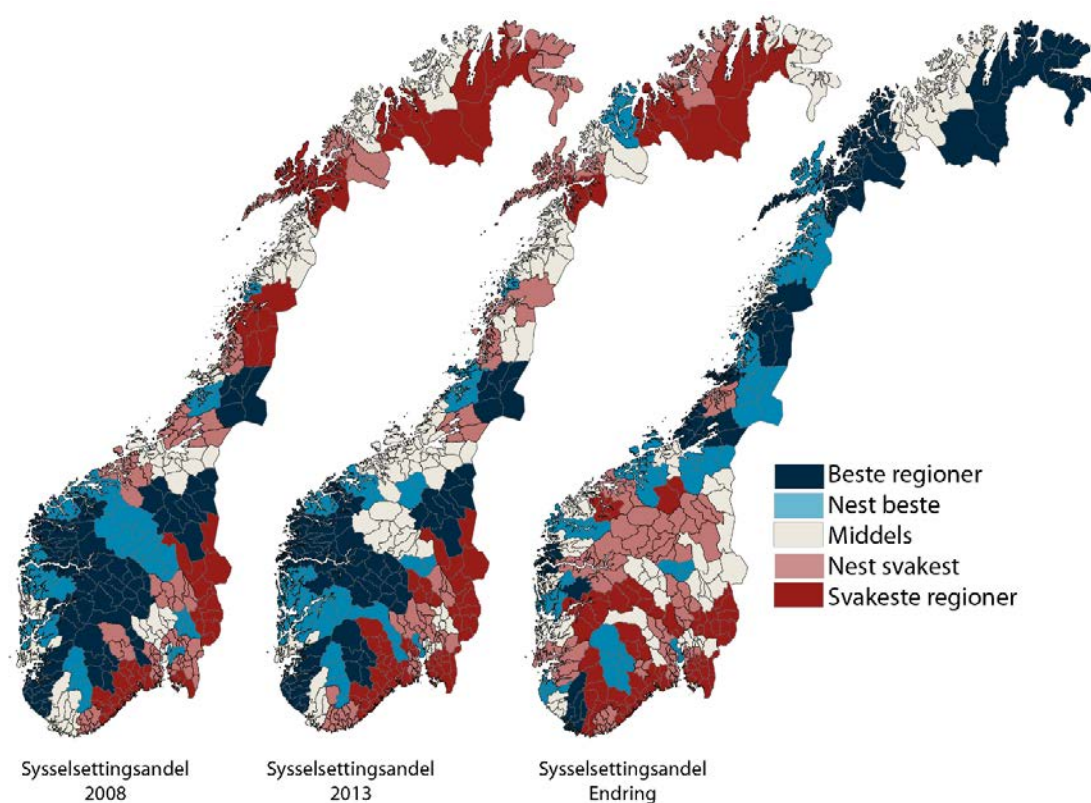
Noen regioner, særlig de som er lokalisert rundt Oslofjorden, har hatt høyere netto innflytting enn arbeidsplassveksten skulle tilsi. Det er det vi har kalt brutto bostedsattraktivitet. Tiltrekningskraften skyldes for den stor del de strukturelle

flyttefaktorene vi gjorde rede for i kapitlet om bostedsattraktivitet. Dette er regioner som har hatt en befolkningsdrevet vekst. De røde regionene er regioner som har hatt større netto utflytting enn arbeidsplassveksten skulle tilsi. I disse regionene har veksten blitt lavere som følge av nedgang i befolkningen.

Kartet kan brukes som en illustrasjon på hvor i landet det har vært en befolkningsdrevet vekst etter 2008.

7.8 Sysselsettingsandelen

Det er ikke likegyldig om veksten på et sted er næringsdrevet eller befolkningsdrevet. I begge tilfeller øker befolkningen på stedet. Men steder som har befolkningsdrevet vekst får etter hvert en stadig lavere andel av befolkningen som er sysselsatt. Befolkningsveksten på slike steder fører til at det blir flere arbeidsplasser i skjermet sektor, men arbeidsplassveksten blir lavere enn befolkningsveksten. Steder med næringsdrevet vekst får på sin side sterkere arbeidsplassvekst enn befolkningsvekst.

Figur 105: Sysselsettingsandeler i regionene i 2008, 2013 og endringer fra 2008 til 2013. Sysselsettingsandelene er justert for variasjoner i aldersstruktur.

I kartene over ser vi at mange av regionene på Østlandet har lav sysselsettingsandel, og at dette er en tendens som har økt fra 2008 til 2013.

Kartene viser at det er et systematisk mønster, der regioner som har en næringsdrevet vekst oppnår en høy og økende sysselsettingsandel i befolkningen mens regioner med befolkningsdrevet vekst etter hvert får synkende sysselsettingsandel.

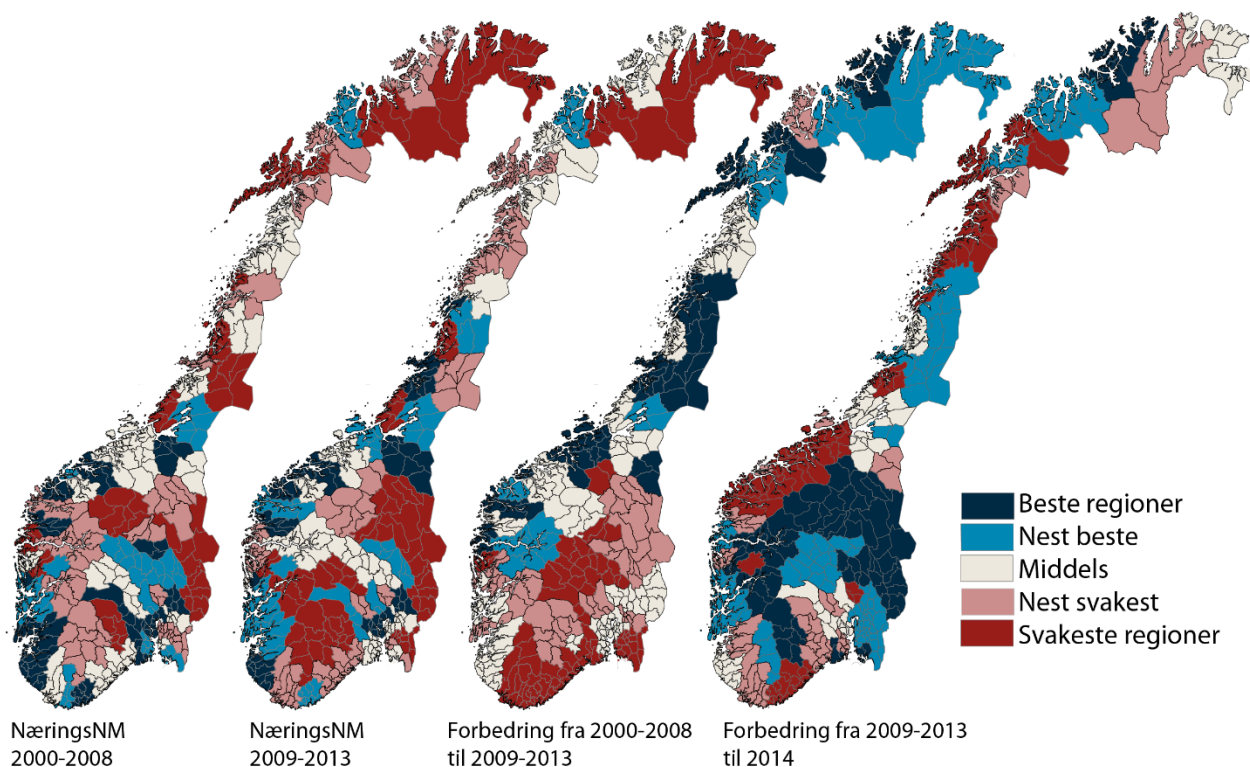
Mange regioner på Vestlandet har høy og økende sysselsettingsandel som følge av god næringsutvikling. Mange av regionene i Nord-Norge har også økende sysselsettingsandel, men da først og

fremst som følge av utflytting. Den befolkningsdrevne veksten i mange av regionene på Østlandet har dermed en pris i form av at en synkende andel av befolkningen er sysselsatt.

Selve Osloregionen har ikke hatt særlig reduksjon av sysselsettingsandelen siden 2008, men hadde i utgangspunktet en forholdsvis lav andel.

7.9 Utviklingstrekk i NæringsNM

Finanskrisen som startet i 2008, representerte et veiskille i den regionale utviklingen i Norge, og påvirket næringsutviklingen ulikt i de forskjellige regionene. NæringsNM 2014 viser at mange av regionene på Østlandet har forbedret næringsutviklingen igjen.

Figur 106: Kart som viser regionenes sammenlagte resultat i NæringsNM i perioden 2000-2008 til venstre, sammenlagte resultater fra perioden 2009-2012 i midten, og regionenes forbedring i siste periode. I det siste kartet ser vi forbedringene i NæringsNM 2014 i forhold til perioden 2009-2013 (kart nr to fra venstre).

Hvordan regionene gjorde de i NæringsNM i perioden 2000 til 2008 er vist i kartet til venstre. I midten ser vi hvordan regionene presterte i NæringsNM i perioden 2009-2012, det vil si etter finanskrisen. I kartet lengst til høyre ser vi endringene fra siste års NæringsNM i forhold til perioden 2009-2013.

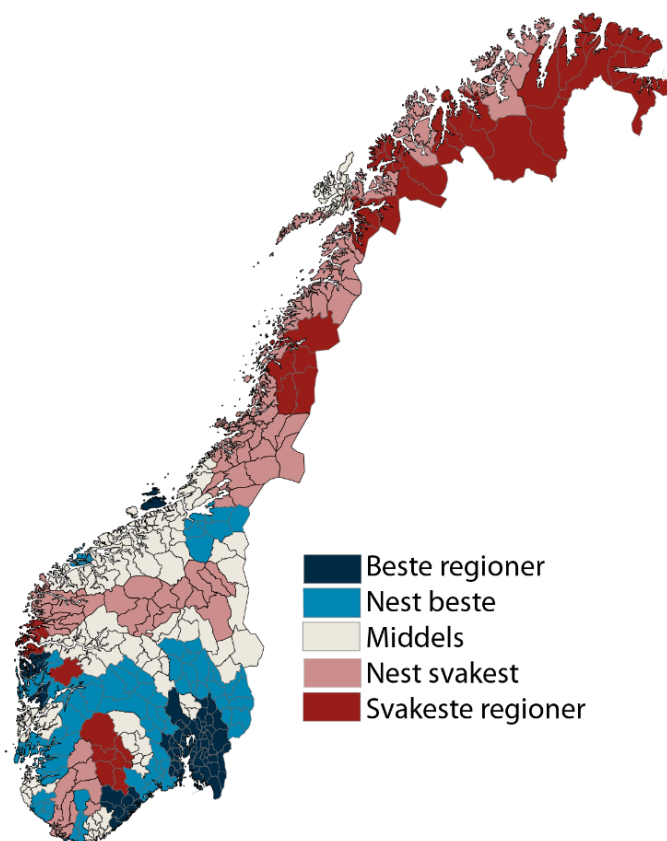
I fjorårets NæringsNM viste vi de tre kartene til venstre, og gjorde vi et poeng ut av mange av

regionene på Østlandet gjorde det svakere i årene etter finanskrisen enn årene før.

Denne tendensen ser ut til å ha reversert i løpet av 2013. I NæringsNM for 2014 har mange av regionene på Østlandet forbedret seg i forhold til resultatene fra årene før.

7.10 Næringsdrevet eller befolkningsdrevet vekst?

Hva kommer først, arbeidsplasser eller folk? Svaret varierer mellom forskjellige steder. På noen steder er befolkningsveksten drivkraften. Noen steder er attraktive å flytte til og bo i, og trekker til seg innflyttere selv om arbeidsplassveksten ikke er sterk. På slike steder øker også arbeidsplassene på grunn av økende etterspørsel og god tilgang på arbeidskraft. Andre steder er det arbeidsplassveksten som er drivkraften. Hvis næringslivet vokser, øker etterspørselen etter arbeidskraft og det fører til at det også flytter folk til stedet.

Figur 107: Regionene i Norge, fordelt etter om de har over eller under forventet nettoutflytting ut fra arbeidsplassveksten i årene 2008-2013.

I kartet over har vi sett på regionenes nettoutflytting i forhold til arbeidsplassveksten i regionene. Kartet sier ikke noe om hvilke regioner som har hatt arbeidsplassvekst, men om hvordan nettoutflyttingen står i forhold til arbeidsplassveksten.

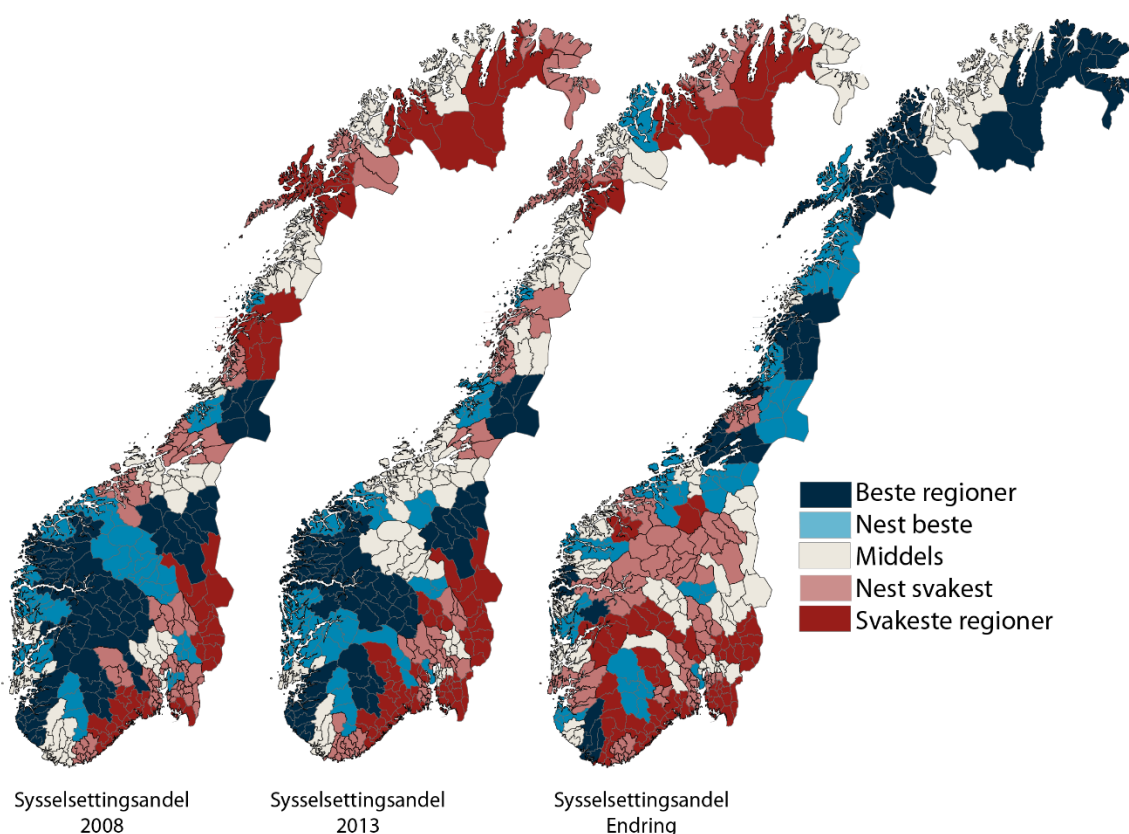
Noen regioner, særlig de som er lokalisert rundt Oslofjorden, har hatt høyere netto innflytting enn arbeidsplassveksten skulle tilsi. Det er det vi har kalt brutto bostedsattraktivitet. Tiltrekningskraften skyldes for den stor del de strukturelle flyttefaktorene vi gjorde rede for i kapittelet om bostedsattraktivitet. Dette er regioner som har hatt

en befolkningsdrevet vekst. De røde regionene er regioner som har hatt større netto utflytting enn arbeidsplassveksten skulle tilsi. I disse regionene har veksten blitt lavere som følge av nedgang i befolkningen.

Kartet kan brukes som en illustrasjon på hvor i landet det har vært en befolkningsdrevet vekst etter 2008.

7.11 Sysselsettingsandelen

Det er ikke likegyldig om veksten på et sted er næringsdrevet eller befolkningsdrevet. I begge tilfeller øker befolkningen på stedet. Men steder som har befolkningsdrevet vekst får etter hvert en stadig lavere andel av befolkningen som er sysselsatt. Befolkningsveksten på slike steder fører til at det blir flere arbeidsplasser i skjermet sektor, men arbeidsplassveksten blir lavere enn befolkningsveksten. Steder med næringsdrevet vekst får på sin side sterkere arbeidsplassvekst enn befolkningsvekst.

Figur 108: Sysselsettingsandeler i regionene i 2008, 2013 og endringer fra 2008 til 2013. Sysselsettingsandelene er justert for variasjoner i aldersstruktur.

I kartene over ser vi at mange av regionene på Østlandet har lav sysselsettingsandel, og at dette er en tendens som har økt fra 2008 til 2013.

Kartene viser at det er et systematisk mønster, der regioner som har en næringsdrevet vekst oppnår en høy og økende sysselsettingsandel i befolkningen mens regioner med befolkningsdrevet vekst etter hvert får synkende sysselsettingsandel.

Mange regioner på Vestlandet har høy og økende sysselsettingsandel som følge av god næringsutvikling. Mange av regionene i Nord-Norge har også økende sysselsettingsandel, men da først og fremst som følge av utflytting. Den befolkningsdrevne veksten i mange av regionene på Østlandet har dermed en pris i form av at en synkende andel av befolkningen er sysselsatt.

ⁱ Bransjeinndelingen tar utgangspunkt i registerdata for arbeidssted, med tilhørende NACE på 5-siffernivå. Fullstendig oversikt finnes på [\(link\)](#)

ⁱⁱ I utregningen av bostedsattraktiviteten i regionene faller de regionene som inneholder én kommune ut. Dette gjelder fire regioner, Oslo, Halden, Bergen og Voss.

ⁱⁱⁱ Vi baserer oss på at sysselsettingsandelene innenfor hvert årstrinn er konstant, og har brukt SSBs middelframskrivning om antall personer i alle årstrinn hvert år til 2040.

^{iv} Vi har brukt progressivt gjennomsnitt for de ti siste årene der veksten de siste årene teller mer enn de første.

^v Rent teknisk måler vi innovasjonsklima gjennom en binær logistisk regresjonsanalyse der avhengig variabel er om bedriften har innovasjon (0/1) og uavhengige variable er størrelse (lineær av antall ansatte), bransje (dummyvariable for hver 2-siffer NACE-bransje) og dummyvariable for regioner. Betakoeffisienten for regionvariabelen vil da være et uttrykk for om regionen har høy eller lav tilbøyelighet for å ha innovasjon. Denne regresjonsanalysen er kjørt for alle de 11 innovasjonstypene, og deretter veid på samme måte som vi veier for frekvenser.

^{vi} Alle tall for nyetableringer, vekst og lønnsomhet baserer seg på data som Telemarkforskning har fått levert fra Brønnøysundregistrene.

Regioninndeling:

Fosen

Leksvik

Stjørdalsregionen

Meråker

Stjørdal

Frosta

Innherred

Steinkjer

Levanger

Verdal

Verran

Inderøy

Indre Namdal

Snåsa

Lierne

Røyrvik

Namsskogan

Grong

Høylandet

Kystgruppen

Vikna

Nærøy

Leka

Midtre Namdal

Namsos

Namdalseid

Overhalla

Fosnes

Flatanger